

CHÂM-NGÔN

Proverbs

Mục-dịch: Để dạy cho người ta sự hiểu-biết, tính chính-trực, và công-bình trong mọi điều mình làm, để dạy cho người chất-phác được khôn-ngoan, để cảnh-báo người trẻ tuổi về những trở-ngại chúng sẽ đương-đầu, và để giúp người khôn-ngoan trở thành các nhà lãnh-đạo tốt

Người viết: Sa-lô-môn viết hầu hết sách này; A-gu-rô và Lê-mu-ên có đóng góp vài bài ở phần sau.

Ngày viết: Sa-lô-môn viết hầu hết các bài châm-ngôn này trong thời-gian đầu của triều-đại ông.

Bối-cảnh: Đây là quyển sách có các lời khôn-ngoan; một sách dạy người cách sống ở đời để kinh-sợ Đức Chúa TRỜI bằng cách lặp đi lặp lại những tư-tưởng khôn-ngoan.

Câu gốc: "Sự kinh-sợ Đức GIA-VÊ là khởi đầu của sự hiểu-biết; các kẻ ngu-dại khinh-bĩ sự khôn-ngoan và sự dạy-dỗ." (1.7)

Nét đặc-trung: Sách này dùng các thể văn khác nhau: thi-thố, ân-dụ ngắn, những câu-hỏi sắc-sảo, và những cặp câu thơ tiếp nhau có độ dài bằng nhau. Các thể văn khác gồm có phép đối chọi, so-sánh, và nhân-cách-hóa.

Ý chính: Có kiến-thức thì tốt, nhưng "kiến-thức" (có dữ-kiện) và "khôn-ngoan" (áp-dụng các dữ-kiện đó vào đời sống mình) hoàn-toàn khác-biệt. Chúng ta tích-lũy kiến-thức, nhưng nếu không có sự khôn-ngoan, thì kiến-thức chúng ta có là vô dụng. Chúng ta phải học-tập cách sống nhờ vào mọi điều chúng ta hiểu-biết.

Sa-lô-môn khởi sự trị-vì là vua khôn-ngoan nhất đã từng sống. Người đã để lại cho chúng ta một di-sản về sự khôn-ngoan, được viết lại trong ba bộ sách: Châm-ngôn, Nhà Thuyết-Giáo, và Bài Ca của Sa-lô-môn. Trong các sách này, dưới sự hà-hơi của Đức Thánh-Linh, Sa-lô-môn cho chúng ta các nhận-thức thực-tiền và các lời khuyên-nhủ để biết cách sống ở đời.

Trong sách Châm-ngôn, Sa-lô-môn truyền lại các lời cố-vấn thực-tiền của mình dưới hình-thức các bài châm-ngôn. Một câu châm-ngôn là một câu súc-tích để truyền-đạt lẽ thật về đạo-đức. Sách Châm-ngôn là một tuyển-tập những lời khôn-ngoan này. Chủ-đề của Châm-ngôn là bản-thể của sự khôn-ngoan. Sa-lô-môn viết: "Sự kinh-sợ Đức GIA-VÊ là khởi đầu của sự hiểu-biết; các kẻ ngu-dại khinh-bĩ sự khôn-ngoan và sự dạy-dỗ" (1.7). Rồi vua tiếp-tục đưa ra hằng trăm thí-dụ thực-tiền về cách sống theo sự khôn-ngoan kinh-sợ Đức Chúa TRỜI.

Châm-ngôn có nhiều đề-tài: thanh-niên và kỹ-luật, đời sống gia-đình, tự-chế và kháng-cự cám-dỗ, các vấn-đề doanh-thương, lời nói và cái lưỡi, sự nhận biết Đức Chúa TRỜI, hôn-nhân, việc tìm-kiếm lẽ thật, sự giàu-có và sự nghèo-nàn, sự vô đạo-đức, và, dĩ-nhiên, sự khôn-ngoan. Những câu châm-ngôn này là các bài thơ ngắn (thường theo thể cặp câu), chứa đựng lẽ phải thông-thường và các lời cảnh-cáo đúng thời. Mặc dầu chúng không chú ý giảng-dạy giáo-lý, nhưng một người làm theo sự cố-vấn của chúng thì sẽ sống gần với Đức Chúa TRỜI.

Khi quý vị đọc sách Châm-ngôn, xin hiểu rằng việc hiểu

biết và kinh-sợ Đức Chúa TRỜI là chìa-khóa để được khôn-ngoan. Xin lắng nghe các tư-tưởng và các bài học ghi trong sách Châm-ngôn này rồi áp-dụng các lẽ thật này vào đời sống mình. Đừng chỉ đọc mà thôi, nhưng xin biến chúng thành hành-động.

Châm-ngôn 1.1-1.24

Mục-dịch của các câu châm-ngôn (1.1-1.7)

1 Những câu châm-ngôn của Sa-lô-môn, con trai của Đa-vít, vua của Y-sơ-ra-ên:
2 Để biết sự khôn-ngoa và sự dạy-dỗ,
Để phân biệt được các lời nói hiểu-biết,
3 Để tiếp-nhận sự dạy-dỗ trong việc đối-xử khôn-ngoa,
Sự công-chính, công-lý, và sự vô-tư;
4 Để ban sự khôn-khé cho những kẻ giản dị,
Cho các thanh-niên sự hiểu-biết và sự thận trọng.
5 Một kẻ khôn-ngoa sẽ nghe và tăng trưởng trong học-tập,
Và một kẻ hiểu-biết sẽ đạt được lời khuyên khôn-ngoa,
6 Để hiểu-biết một câu châm-ngôn và một thí-dụ minh-họa,
Các lời của người khôn-ngoa và những câu đố của họ.
7 Sự kính-sợ Đức GIA-VÊ là khởi đầu của sự hiểu-biết;
Các kẻ ngu-dại khinh-bi sự khôn-ngoa và sự dạy-dỗ.

Sự khôn-ngoa giữ người trẻ khỏi tai-họa (1.8-1.19)

8 Hãy nghe, con trai ta ơi, lời dạy-dỗ của cha con,
Và đừng ruồng bỏ việc giảng-dạy của mẹ con;
9 Quả thật, chúng là vành hoa đầy ân-diên cho đầu con,
Và là các dây chuyền quanh cổ con.
10 Con trai ta ơi, nếu các tội-nhân dụ-dỗ con,
Đừng đồng ý.
11 Nếu chúng nói: "Đến cùng chúng tôi,
Chúng ta hãy nằm rình máu;
Chúng ta hãy phục-kích kẻ vô-tội mà không cần lý do;
12 Chúng ta hãy nuốt chúng như Âm-phù,
Cả thầy, như những kẻ đi xuống hố;
13 Chúng ta sẽ tìm mọi loại của báu;
Chúng ta sẽ chất đầy nhà mình bằng chiến-lợi-phẩm.
14 Hãy ném số phận của anh vào chung với chúng tôi;
Tất cả chúng ta sẽ có chung một cái túi,"
15 Thì con trai ta, đừng bước đi theo đường-lối chúng,
Hãy giữ đôi bàn chân con khỏi lối đi của chúng;
16 Vì bàn chân của chúng chạy đến điều ác,
Và chúng nhanh nhẩu làm máu đổ ra.
17 Quả thật, thật là vô ích để trải lưới
Trong mắt của bất cứ một con chim nào;
18 Nhưng chúng nằm rình chính máu của chúng;
Chúng phục-kích chính sanh-mạng của chúng.
19 Đường-lối của mọi kẻ dùng bạo-lực để kiếm của cũng vậy;
Nó lấy đi mạng-sống của những kẻ có nó.

Tiếng nói của sự khôn-ngoa (1.20-1.33)

20 Sự khôn-ngoa la lớn trong đường-phố,
Nàng cất tiếng của nàng lên trong quảng-trường.
21 Nơi đầu của các đường ồn-ào, nàng hết to;
Tại cửa vào những cổng trong thành, nàng thốt ra các lời của nàng:
22 "Những kẻ khờ khờ ơi, bao lâu các ngươi sẽ còn thích tính đơn giản?
Và những kẻ nhạo-báng tự lấy làm hài lòng trong việc nhạo-báng,
Và những kẻ ngu-dại ghét kiến-thức?
23 "Hãy nhờ cậy sự khiên-trách của ta;
Này, ta sẽ đổ linh ta ra trên các ngươi;
Ta sẽ làm cho các ngươi biết các lời của ta.
24 "Bởi vì ta đã kêu gọi, các người đã từ-chối,
Ta đã giơ tay ta ra, và không có ai chú-ý,

Proverbs 1.1-1.24

The purpose of the proverbs (1.1-1.7)

1 The proverbs of Solomon the son of David, king of Israel:
2 To know wisdom and instruction,
To discern the sayings of understanding,
3 To receive instruction in wise behavior,
Righteousness, justice and equity;
4 To give prudence to the simple ones,
To the youth knowledge and discretion,
5 A wise man will hear and increase in learning,
And a man of understanding will acquire wise counsel,
6 To understand a proverb and an illustration,
The words of the wise and their riddles.
7 The fear of YHWH is the beginning of knowledge;
Fools despise wisdom and instruction.

Wisdom keeps the youth from inflicted (1.8-1.19)

8 Hear, my son, your father's instruction,
And do not forsake your mother's teaching;
9 Indeed, they are a graceful wreath to your head,
And necklaces about your neck.
10 My son, if sinners entice you,
Do not consent.
11 If they say, "Comes with us,
Let us lie in wait for blood,
Let us ambush the innocent without cause;
12 Let us swallow them alive like Sheol,
Even whole, as those who go down to pit;
13 We shall find all kinds of precious wealth,
We shall fill our houses with spoil;
14 Throw in your lot with us,
We shall all have one purse,"
15 My son, do not walk in the way with them.
Keep your feet from their path,
16 For their feet run to evil,
And they hasten to shed blood.
17 Indeed, it is useless to spread the net
In the eyes of any bird;
18 But they lie in wait for their own blood;
They ambush their own lives.
19 So are the ways of everyone who gains by violence,
It takes away the life of its possessors.

The voice of wisdom (1.20-1.33)

20 Wisdom shouts in the street,
She lifts her voice in the square;
21 At the head of the noisy streets she cries out;
At the entrance of the gates in the city, she utters her sayings:
22 "How long, O simple ones, will you love simplicity?
And scoffers delight themselves in scoffing,
And fools hate knowledge?
23 "Turn to my reproof,
Behold, I will pour out my spirit on you;
I will make my words known to you.
24 "Because I called, and you refused;
I stretched out my hand, and no one paid attention;

Proverbs 1.25-2.17

25And you neglected all my counsel,
And did not want my reproof;
26I will even laugh at your calamity;
I will mock when your dread comes.
27When your dread comes like a storm,
And your calamity comes on like a whirlwind,
When distress *and* anguish come on you.
28"Then they will call on me, but I will not answer;
They will seek me diligently, but they shall not find me,
29Because they hated knowledge,
And did not choose the fear of YHWH.
30"They would not accept my counsel,
They spurned all my reproof.
31"So they shall eat of the fruit of their own way,
And be satiated with their own devices.
32"For the waywardness of the simple shall kill them,
And the complacency of fools shall destroy them.
33"But he who listens to me shall dwell securely,
And shall be at ease from the dread of evil."

The wisdom is from God (2.1-2.22)

2 ¹My son, if you will receive my sayings,
And treasure my commandments within you,
2Make your ear attentive to wisdom,
Incline your heart to understanding;
3For if you cry for discernment,
Lift your voice for understanding;
4If you seek her as silver,
And search for her as for hidden treasures;
5Then you will discern the fear of YHWH,
And discover the knowledge of God.
6For YHWH gives wisdom;
From His mouth *come* knowledge and understanding.
7He stores up sound wisdom for the upright;
He is a shield to those who walk in integrity,
8Guarding the paths of justice,
And He preserves the way of His godly ones.
9Then you will discern righteousness and justice
And equity *and* every good course.
10For wisdom will enter your heart,
And knowledge will be pleasant to your soul,
11Discretion will guard you,
Understanding will watch over you.
12To deliver you from the way of evil,
From the man who speaks perverse things;
13From those who leave the paths of uprightness,
To walk in the ways of darkness;
14Who delight in doing evil,
And rejoice in the perversity of evil;
15Whose paths are crooked,
And who are devious in their ways;
16To deliver you from the strange woman,
From the adulteress who flatters with her words;
17That leaves the companion of her youth,
And forgets the covenant of her God;

Châm-ngôn 1.25-2.17

25Và các ngươi đã lờ đi mọi lời khuyên của ta,
Và đã chẳng muốn sự khiển-trách của ta;
26Thậm-chí ta sẽ cười khi các ngươi bị tai-họa;
Ta sẽ nhạo-báng khi sự khiếp-sợ của các ngươi đến,
27Khi sự khiếp-sợ các ngươi đến như một cơn bão.
Và tai-họa của các ngươi đến như một cơn gió lốc,
Khi cảnh cùng-quẫn và nỗi thống-khổ đến trên các ngươi.
28"Lúc đó, chúng sẽ kêu-cầu ta, nhưng ta sẽ không trả lời;
Chúng sẽ tận-tụy kiếm ta, nhưng sẽ không tìm được ta.
29Bởi vì chúng đã ghét kiến-thức,
Và đã không chọn sự kính-sợ Đức GIA-VÊ.
30"Chúng đã không muốn chấp-nhận lời khuyên của ta,
Chúng đã khinh-bi cự-tuyệt mọi khiển-trách của ta,
31"Vì vậy chúng sẽ ăn kết-quả của chính đường-lối chúng,
Và sẽ bị chán ngấy các mưu-chước của chúng.
32"Vì tính bất thường của những kẻ khờ sẽ giết
chúng,
Và sự tự-mãn của những kẻ ngu-dại sẽ hủy-diệt chúng;
33"Nhưng kẻ lắng nghe ta sẽ cư-ngụ một cách an-toàn,
Và sẽ được thoải mái khỏi sự khiếp-sợ về điều xấu-xa."

Sự khôn-ngoan là từ Đức Chúa TRỜI (2.1-2.22)

2 ¹Hỡi con trai ta, nếu con nhận các lời nói của ta,
Và tàng-trữ các điều-răn của ta ở trong con,
2Thì khiến tai con chú ý đến sự khôn-ngoan,
Hãy nghiêng tâm con về sự hiểu-biết;
3Vì nếu con kêu xin sự nhận-thức rõ,
Thì hãy cất lên tiếng con xin sự hiểu-biết;
4Nếu con tìm nàng như *tìm* bạc,
Và kiếm nàng như các kho châu-báu ẩn giấu;
5Thế thì, con sẽ nhận-thức rõ sự kính-sợ Đức GIA-VÊ
Và khám phá kiến-thức về Đức Chúa TRỜI.
6Vì Đức GIA-VÊ cho sự khôn-ngoan;
Từ miệng Ngài, đi ra kiến-thức và sự hiểu-biết;
7Ngài để dành sự khôn-ngoan lành-mạnh cho kẻ ngay-
thắng;
Ngài là tấm khiên cho những kẻ bước đi trong liêm-chính,
8Bảo-vệ các con đường công-bình,
Và Ngài bảo-tồn đường-lối của những kẻ tin-kính của
Ngài.
9Lúc đó, con sẽ nhận-thức rõ sự công-chính, sự công-bình,
Tính vô-tư, và mọi nẻo lành.
10Vì sự khôn-ngoan sẽ đi vào tâm con,
Và kiến thức sẽ thú vị cho hồn con;
11Sự thận-trọng sẽ canh-giữ con,
Óc hiểu biết sẽ trông chừng con.
12Để giải-thoát con khỏi đường-lối xấu-xa,
Khỏi kẻ nói các điều dối bại,
13Khỏi những kẻ bỏ các nẻo ngay-thắng,
Để bước đi trong các lối tối-tăm;
14Khỏi những kẻ vui-thích làm việc xấu-xa,
Và vui-mừng trong sự dối bại của điều xấu-xa;
15Những kẻ có các nẻo quanh-co,
Và là những kẻ cong queo trong các đường-lối của chúng;
16Để giải-phóng con khỏi người đàn-bà lạ,
Khỏi kẻ ngoại-tình là kẻ nịnh hót với các lời của ả;
17Là người bỏ bầu-bạn với tuổi thanh-xuân của ả,
Và quên đi giao-ước của Đức Chúa TRỜI của ả;

Châm-ngôn 2.18-3.23

18 Vì nhà ả chìm xuống tới sự chết,
Và các vết chân ả dẫn đến các linh đã từ-giã cõi đời;
19 Chẳng có ai đi tới ả mà trở về,
Chúng cũng chẳng tới các nẻo có sự sống.
20 Vì vậy con sẽ bước trong lối đi của những người thiện,
Và giữ lấy các nẻo của kẻ công-chính.
21 Vì kẻ ngay thẳng sẽ được ở trong đất ấy,
Và những kẻ không chỗ trách được sẽ còn ở trong đó;
22 Nhưng kẻ ác sẽ bị truất khỏi đất ấy,
Và kẻ bội-bạc sẽ bị bứng đi khỏi đó.

Sự khôn-ngoaan thì vô giá (3.1-3.35)

3 1 Hỡi con trai ta, chớ quên lời giảng-dạy của ta,
Nhưng để tâm con giữ các điều-răn của ta;
2 Trong chuỗi ngày và năm của cuộc đời,
Sự an-bình, chúng sẽ thêm cho con.
3 Chớ để sự ân-cần và lẽ-thật lia con;
Buộc chúng quanh cổ của con,
Viết chúng trên bảng tim của con.
4 Thế là con sẽ tìm được ân-huệ và tiếng tốt
Trong cái nhìn của Đức Chúa TRỜI và loài người.
5 Hãy tin ở Đức GIA-VÊ với tất cả tâm-lòng con,
Và đừng nương-tựa nơi sự hiểu-biết của riêng con.
6 Trong mọi đường-lối của con, hãy thừa-nhận Ngài,
Rồi Ngài sẽ làm các nẻo-đường con thẳng.
7 Chớ khôn-ngoaan theo quan-điểm riêng của con;
Kính-sợ Đức GIA-VÊ và lia-bỏ điều xấu-xa.
8 Nó sẽ chữa lành cho thân-thể của con,
Và là sự tịnh-dưỡng cho xương xóc của con.
9 Tôn kính Đức GIA-VÊ từ của cải của con,
Và bằng trái đầu mùa của tất cả sản-vật của con;
10 Thế là các kho của con sẽ được đầy dư-dật,
Và các thùng của con sẽ đầy tràn rượu nho mới.
11 Hỡi con trai ta, chớ bác-bỏ kỷ-luật của Đức GIA-VÊ,
Chớ khinh ghét sự khiển-trách của Ngài,
12 Vì Đức GIA-VÊ yêu ai, Ngài khiển-trách người ấy,
Y như một người cha, đứa con trai mà người yêu thích.
13 Phước thay cho người tìm được sự khôn-ngoaan,
Và người đạt được sự hiểu-biết,
14 Vì nàng ích hơn là bạc,
Và lợi hơn là vàng ròng.
15 Nàng quý-báu hơn đồ kim-hoàn,
Và không có gì con ham muốn có thể sánh với nàng.
16 Sự trường-thọ ở trong bàn tay hữu của nàng;
Trong bàn tay tả của nàng là của cải và vinh-dự.
17 Các đường của nàng là các đường thú vị,
Và mọi lối của nàng đều là sự bình-an.
18 Nàng là một cây sự sống cho những kẻ nắm giữ nàng;
Và mọi người nắm chặt nàng thì hạnh-phúc.
19 Đức GIA-VÊ bởi sự khôn-ngoaan đã lập trái đất;
Bởi sự hiểu-biết Ngài đã thiết-lập các tầng trời;
20 Bởi kiến-thức của Ngài các vực sâu mở tung ra,
Các bầu trời nhỏ sương-mốc.
21 Con trai ta, chớ để các điều này lia mắt con:
Hãy giữ-gìn sự khôn-ngoaan lành mạnh và sự thận-trọng,
22 Thế là chúng sẽ là sự sống cho hồn con,
Và là đồ trang-sức cho cổ con.
23 Thế thì con sẽ bước đi an-toàn trong đường-lối của con,
Và chân con sẽ không vấp-ngã.

Proverbs 2.18-3.23

18 For her house sinks down to death,
And her tracks *lead* to the departed spirits;
19 None who go to her return again,
Nor do they reach the paths of life.
20 So you will walk in the way of good men,
And keep to the paths of the righteous.
21 For the upright will dwell in the land,
And the blameless will remain in it;
22 But the wicked will be cut off from the land,
And the treacherous will be uprooted from it.

Wisdom has invaluable value (3.1-3.35)

3 1 My son, do not forget my teaching,
But let your heart keep my commandments;
2 For length of days and years of life,
And peace they will add to you.
3 Do not let kindness and truth leave you;
Bind them around your neck,
Write them on the tablet of your heart.
4 So you will find favor and good repute
In the sight of God and man.
5 Trust in YHWH with all your heart,
And do not lean on your own understanding.
6 In all your ways acknowledge Him,
And He will make your paths straight.
7 Do not be wise in your own eyes;
Fear YHWH and turn away from evil.
8 It will be healing to your body,
And refreshment to your bones.
9 Honor YHWH from your wealth,
And from the first of all your produce;
10 So your barns will be filled with plenty,
And your vats will overflow with new wine.
11 My son, do not reject the discipline of YHWH,
Or loathe His reproof,
12 For whom YHWH loves He reproves,
Even as a father, the son in whom he delights.
13 How blessed is the man who finds wisdom,
And the man who gains understanding.
14 For its profit is better than the profit of silver,
And its gain than fine gold.
15 She is more precious than jewels;
And nothing you desire compares with her.
16 Long life is in her right hand;
In her left hand are riches and honor.
17 Her ways are pleasant ways,
And all her paths are peace.
18 She is a tree of life to those who take hold of her,
And happy are all who hold her fast.
19 YHWH by wisdom founded the earth;
By understanding He established the heavens.
20 By His knowledge the deeps were broken up,
And the skies drip with dew.
21 My son, let them not depart from your sight;
Keep sound wisdom and discretion,
22 So they will be life to your soul,
And adornment to your neck.
23 Then you will walk in your way securely,
And your foot will not stumble.

Proverbs 3.24-4.15

24When you sit down, you will not be afraid;
When you lie down, your sleep will be sweet.
25Do not be afraid of sudden fear,
Nor of the storm of the wicked when it comes;
26For YHWH will be your confidence,
And will keep your foot from being caught.
27Do not withhold good from those to whom it is due,
When it is in your power to do *it*.
28Do not say to your neighbor, "Go, and come back,
And tomorrow I will give *it*,"
When you have it with you.
29Do not devise harm against your neighbor,
While he lives in security beside you.
30Do not contend with a man without cause,
When he has done no harm.
31Do not envy a man of violence,
And do not choose any of his ways.
32For the crooked *man* is an abomination to YHWH;
But He is intimate with the upright.
33The curse of YHWH is on the house of the wicked,
But He blesses the dwelling of the righteous.
34Though He scoffs at the scoffers,
Yet He gives grace to the afflicted.
35The wise will inherit honor,
But fools display dishonor.
Wisdom can be learned (4.1-4.27)
4 ¹Hear, O sons, the instruction of a father,
And give attention that you may gain understanding,
²For I give you sound teaching;
Do not abandon my instruction.
³When I was a son to my father,
Tender and the only son in the sight of my mother,
⁴Then he taught me and said to me,
"Let your heart hold fast my words;
Keep my commandments and live;
⁵Acquire wisdom! Acquire understanding!
Do not forget, not turn away from the words of my mouth.
⁶Do not forsake her, and she will guard you;
Love her, and she will watch over you.
⁷The beginning of wisdom is: Acquire wisdom;
And with all your acquiring, get understanding.
⁸Prize her, and she will exalt you;
She will honor you if you embrace her.
⁹She will place on your head a garland of grace;
She will present you with a crown of beauty."
¹⁰Hear, my son, and accept my sayings,
And the years of your life will be many.
¹¹I have directed you in the way of wisdom;
I have led you in upright paths.
¹²When you walk, your steps will not be impeded;
And if you run, you wilt not stumble.
¹³Take hold of instruction; do not let go.
Guard her, for she is your life.
¹⁴Do not enter the path of the wicked,
And do not proceed in the way of evil men.
¹⁵Avoid it, do not pass by it;
Turn away from it and pass on.

Châm-ngôn 3.24-4.15

24Khi con ngồi xuống, con sẽ không sợ-hãi;
Khi con nằm xuống, giấc-ngủ con sẽ ngọt-ngào.
25Đừng sợ sự sợ-hãi thành-linh,
Hay cơn bão của những kẻ ác khi nó đến;
26Vì Đức GIA-VÊ sẽ là sự tin-cậy của con.
Và sẽ giữ chân con khỏi bị bắt.
27Đừng từ-chối điều lành cho những người đáng được,
Khi con có sức quyền để làm.
28Chớ nói với người láng-giềng con: "Đi đi, và trở lại,
Và ngày mai tôi sẽ ban nó cho."
Khi con đang có nó với con.
29Đừng chế ra điều hại chống lại kẻ láng-giềng của con,
Trong khi người ấy sống an-ninh bên cạnh con.
30Chớ tranh-dành với bất cứ ai vô cớ,
Khi hấn đã chẳng làm một điều gì tai-hại.
31Chớ ghen-tị người hung-bạo,
Và đừng chọn bất cứ đường-lối nào của hấn;
32Vì kẻ cong queo là sự góm-ghiếc đối với Đức GIA-VÊ,
Nhưng Ngài thân-mật với người ngay-thẳng.
33Sự rủa-sả của Đức GIA-VÊ ở trên nhà của kẻ độc-ác,
Nhưng Ngài ban phước cho chỗ ở các người công-chính.
34Đầu Ngài nhạo-báng những kẻ nhạo-báng,
Nhưng Ngài ban ân-điền cho người đau khổ.
35Người khôn sẽ thừa-kế vinh-dự,
Nhưng kẻ dại sẽ biểu-lộ sự nhục-nhã.
Khôn-ngoan có thể học được (4.1-4.27)
4 ¹Hãy nghe, các con trai ta, lời dạy của một người cha,
Và hãy chú-ý để các con có thể được hiểu-biết;
²Vì ta cho các con giáo huấn lành mạnh;
Chớ lia bỏ lời chi-dạy của ta.
³Khi ta là con trai của cha ta,
Non dại và là con trai duy-nhất trước mắt mẹ ta,
⁴Thì người đã dạy ta, và nói với ta:
"Đề tâm con giữ chặt các lời của ta;
Giữ các của điều-răn của ta và sống;
⁵Hãy đạt được sự khôn-ngoan! Hãy đạt được sự hiểu-biết;
Chớ quên, chớ quay bỏ các lời của miệng ta.
⁶Đừng bỏ rơi sự khôn-ngoan; nàng sẽ canh-giữ con;
Hãy thương-yêu nàng; và nàng trông chừng con.
⁷Khởi đầu của khôn-ngoan là: Đạt được sự khôn-ngoan;
Và với tất cả mọi việc đạt được, hãy lấy được sự hiểu-biết.
⁸Hãy trân quý nàng; nàng sẽ nâng con lên;
Nàng sẽ kính trọng con nếu con ôm nàng.
⁹Nàng sẽ đặt trên đầu con một vòng hoa ân-điền,
Nàng sẽ tặng con một vương-miện mỹ miều."
¹⁰Hãy nghe, hỡi con trai ta, và hãy chấp-nhận các lời ta,
Và các năm của đời con sẽ là nhiều.
¹¹Ta đã lèo lái con trong đường-lối khôn-ngoan;
Ta đã dẫn-dắt con trong các nẻo ngay-thẳng.
¹²Khi con đi, các bước chân con sẽ không bị cản-trở;
Và nếu con chạy, con sẽ không vấp-ngã.
¹³Hãy nắm giữ lời chi-dạy; chớ buông ra;
Hãy canh-giữ nàng, vì nàng là sự sống của con.
¹⁴Đừng vào nẻo của những kẻ độc-ác,
Và chớ tiến lên trong con đường của các kẻ xấu-xa.
¹⁵Hãy tránh nó; chớ đi ngang qua nó;
Quay tránh nó đi và tiếp-tục đi trên đường của con.

Châm-ngôn 4.16-5.16

16 Vì chúng không thể ngủ trừ phi chúng làm điều xấu-xa;
Và chúng bị cướp giấc ngủ trừ phi chúng làm cho ai đó vấp-ngã.

17 Vì chúng ăn bánh độc-ác,
Và uống rượu hung-bạo.

18 Nhưng lối đi của kẻ công-chính như ánh bình-minh,
Càng lúc càng sáng hơn cho đến khi ngày trọn đầy.

19 Con đường của kẻ ác như sự tối-tăm;
Chúng không biết chúng vấp cái gì mà ngã.

20 Hỡi con trai ta, hãy chú-ý tới các lời của ta;
Hãy nghiêng tai con nghe các lời nói của ta.

21 Chớ để chúng khuất mắt con;
Hãy giữ chúng ở giữa trái tim con.

22 Vì chúng là sự sống cho những kẻ tìm được chúng,
Và sức-khỏe cho toàn-bộ thân-thể chúng.

23 Hãy canh giữ tâm con với hết thầy chuyên-cần,
Vì từ nó chảy ra các suối sự sống.

24 Hãy dẹp ra khỏi con cái miệng dối-trá,
Và hãy bỏ xa khỏi con đôi môi cong queo.

25 Hãy để đôi mắt con nhìn thẳng phía trước,
Và dấn cái nhìn của con thẳng trước mặt con.

26 Trông chừng lối đi của đôi bàn chân con,
Và mọi lối của con sẽ được vững lập.

27 Chớ rẽ ra bên phải hay bên trái;
Hãy quay bàn chân của con xa khỏi điều xấu.

Cảnh-cáo về tội tình-dục (5.1-5.23)

5 1 Hỡi con trai ta, hãy chú-ý đến sự khôn-ngoa của ta,
Hãy nghiêng tai con để nghe sự hiểu-biết của ta,

2 Để con có thể được thận-trọng,
Và các môi con có thể kềm giữ kiến-thức.

3 Vì các môi của một người đàn-bà lạ nhỏ ra mật,
Và láng hơn dầu là vòm miệng của ả;

4 Nhưng vào lúc cuối cùng, ả đắng như ngải-cứu,
Bén như một thanh gươm hai lưỡi.

5 Hai bàn chân của ả đi xuống cõi chết;
Các bước đi của ả bám lấy Âm-phủ.

6 ả chẳng chiêm nghiệm con đường sự sống;
Các lối đi của ả không ổn định, ả không biết.

7 Thế thì bây giờ, các con trai ta, hãy lắng nghe ta,
Và chớ lia khỏi các lời của miệng ta.

8 Hãy giữ đường của con xa khỏi ả ấy,
Và đừng đi gần cửa nhà ả;

9 E con sẽ trao sự cường-tráng của con cho những kẻ khác,
Và các năm của con cho kẻ tàn-ác;

10 E những kẻ xa-lạ được đầy sức mạnh của con,
Và của đồ mồ hôi của con sẽ đi đến nhà của người lạ;

11 Và con rên-ri lúc cuối đời con,
Khi xác-thịt con và thân-thể con bị tiêu-mòn,

12 Và con nói: "Lâu nay ta ghét sự giáo huấn làm sao!
Và tâm ta đã ghét bỏ sự quở-trách!"

13 "Ta đã chẳng lắng nghe tiếng của các thầy ta,
Cũng chẳng nghiêng tai ta để nghe những kẻ chỉ-dạy ta!

14 "Ta đã hầu như đổ-nát hoàn-toàn
Ở giữa hội-đồng và hội-chúng."

15 Hãy uống nước từ bể của riêng con,
Và nước chảy từ giếng của riêng con.

16 Có phải các suối nước của con phải bị phân tán ra ngoài,
Thành các tia nước chảy trong các đường phố?

Proverbs 4.16-5.16

16 For they cannot sleep unless they do evil;
And they are robbed of sleep unless they make someone stumble.

17 For they eat the bread of wickedness,
And drink the wine of violence.

18 But the path of the righteous is like the light of dawn,
That shines brighter and brighter until the full day.

19 The way of the wicked is like darkness;
They do not know over what they stumble.

20 My son, give attention to my words;
Incline your ear to my sayings.

21 Do not let them depart from your sight;
Keep them in the midst of your heart.

22 For they are life to those who find them,
And health to all their whole body.

23 Watch over your heart with all diligence,
For from it flow the springs of life.

24 Put away from you a deceitful mouth,
And put devious lips far from you.

25 Let your eyes look directly ahead,
And let your gaze be fixed straight in front of you.

26 Watch the path of your feet,
And all your ways will be established.

27 Do not turn to the right nor to the left;
Turn your foot from evil.

Warning against sexual sin (5.1-23)

5 1 My son, give attention to my wisdom,
Incline your ear to my understanding;

2 That you may observe discretion,
And your lips may reserve knowledge.

3 For the lips of an strange woman drip honey,
And smoother than oil is her palate;

4 But in the end she is bitter as wormwood,
Sharp as a two-edged sword.

5 Her feet go down to death,
Her steps lay hold of Sheol.

6 She does not ponder the path of life,
Her ways are unstable, she does not know it.

7 Now then, my sons, listen to me,
And do not depart from the words of my mouth.

8 Keep your way far from her,
And do not go near the door of her house,

9 Lest you give your vigor to others,
And your years to the cruel one;

10 Lest strangers be filled with your strength,
And your hard-earned goods go to the house of an alien;

11 And you groan at your latter end,
When your flesh and your body are consumed;

12 And you say, "How I have hated instruction!
And my heart spurned reproof!"

13 "And I have not listened to the voice of my teachers,
Nor inclined my ear to my instructors!"

14 "I was almost in utter ruin
In the midst of the assembly and congregation."

15 Drink water from your own cistern,
And flowing water from your own well.

16 Should your springs be dispersed abroad,
Streams of water in the streets?

Proverbs 5.17-6.16

17Let them be yours alone,
And not for strangers with you.
18Let your fountain be blessed,
And rejoice in the wife of your youth.
19As a loving hind and a graceful doe,
Let her breasts satisfy you at all times;
Be intoxicated always with her love.
20For why should you, my son, be intoxicated with a
strange woman,
And embrace the bosom of a foreigner?
21For the ways of a man are before the eyes of YHWH,
And He watches all his paths.
22His own iniquities will capture the wicked,
And he will be held with the cords of his sin.
23He will die for lack of instruction,
And in the greatness of his folly he will go astray.

Warning against foolish actions (6.1-6.19)

Guarantee for a debtor (6.1-6.5)

6 1My son, if you have become surety for your neighbor,
Have given a pledge for a stranger;
2If you have been snared with the words of your mouth,
Have been caught with the words of your mouth,
3Do this then, my son, and deliver yourself,
Since you have come into the palm of your neighbor:
Go, humble yourself, and importune your neighbor.
4Do not give sleep to your eyes,
Nor slumber to your eyelids;
5Deliver yourself like a gazelle from the hunter's hand,
And like a bird from the hand of the fowler.

Idleness (6.6-6.11)

6 Go to the ant, O sluggard,
Observe her ways and be wise,
7Which, having no chief,
Officer or ruler,
8Prepares her food in the summer,
And gathers her provision in the harvest.
9How long will you lie down, O sluggard?
When will you arise from your sleep?
10"A little sleep, a little slumber,
A little folding of the hands to lie down",
11And your poverty will come in like one who walks,
And your need like a man with a shield.

About cheating (6.12-6.19)

12A worthless person, a wicked man,
Is the one who walks with a false mouth,
13Who winks with his eyes, who signals with his feet,
Who points with his fingers;
14Who *with* perversity in his heart devises evil
continually,
Who spreads strife.
15Therefore his calamity will come suddenly;
Instantly he will be broken, and there will be no healing.

Things YHWH detests (6.16-6.19)

16There are six things which YHWH hates,
Yes, seven which are an abomination of His soul:

Châm-ngôn 5.17-6.16

17Hãy để chúng cho chính một mình con,
Và không phải cho các người lạ cùng với con.
18Hãy để vòi nước con được phước,
Và hãy hoan-hỉ trong người vợ của thời thanh-xuân con,
19Như con nai cái dễ thương và con hươu cái duyên-dáng.
Hãy để đôi vú nàng thỏa-mãn con mãi mãi;
Hãy say đắm luôn luôn với tình yêu của nàng.
20Vì tại sao con, con trai ta, phải say đắm với một người
đàn-bà lạ,
Và ôm bộ ngực của một người ngoại?
21Vi các đường-lối của một người đều ở trước mắt Đức
GIA-VÊ,
Ngài xem chừng mọi nẻo của hân.
22Chính các tội ác của kẻ độc-ác sẽ chụp giữ hân,
Và hân sẽ bị bắt giữ bằng các dây tội-lỗi của hân.
23Hân sẽ chết vì thiếu sự chỉ-dạy,
Và trong sự điên-rồ lớn-lao của hân, hân sẽ đi lạc.

Cảnh-cáo các hành-động khờ-dại (6.1-6.19)

Bảo-lãnh cho con nợ (6.1-6.5)

6 1Hỡi con trai ta, nếu con đã trở thành vật làm tin cho
người láng-giềng của con,
Đã trao vật làm tin cho một người lạ;
2Nếu con đã bị kẹt bằng các lời của miệng con,
Đã bị bắt bằng các lời của miệng con,
3Thì hãy làm điều này, con trai ta, mà tự giải-phóng,
Vi con đã vào trong lòng bàn tay người láng-giềng con:
Hãy đi, hạ mình xuống, hãy nài-xin người láng-giềng con.
4Đừng cho đôi mắt con ngủ,
Cũng chớ cho các mi mắt con thiu thiu ngủ;
5Hãy tự thoát ra như con hoàng-dương khỏi tay thợ săn,
Và như con chim khỏi tay người đánh bẫy chim.

Về sự biếng-nhác (6.6-6.11)

6 Hãy đi đến loài kiến, hỡi kẻ lười,
Hãy quan-sát các đường-lối của nó, rồi khôn-ngoa.
7Nó không có một vị chỉ-huy-trưởng nào,
Sĩ-quan hoặc người cai-trị,
8Lại chuẩn-bị thực-phẩm của chúng trong mùa hè,
Và gom nhu yếu phẩm của chúng trong mùa gặt.
9Người sẽ nằm xuống bao lâu, hỡi kẻ lười?
Khi nào người sẽ chỗi dậy từ giấc ngủ của người?
10"Ngủ một chút, thiu thiu ngủ một chút,
Xếp hai bàn tay một chút để nằm xuống",
11Rồi sự nghèo-khó của người sẽ đến như một kẻ đi bộ,
Và sự thiếu-thốn của người như một người với cái khiên.

Về sự gian-lận (6.12-6.19)

12Một người không ra gì, một người gian-ác,
Là một kẻ bước đi với cái miệng giả-dối,
13Là kẻ nháy mắt, là kẻ ra dấu với đôi bàn chân nó,
Là kẻ chỉ với các ngón tay nó,
14Là kẻ với sự dối bại trong tâm nó, liên-tục chế ra điều
xấu-xa,
Là kẻ gieo sự bất-hòa ra.
15Bởi vậy, tai-họa của nó sẽ đến một cách thịnh-linh;
Nó sẽ bị bẻ gãy tức thì, và sẽ không được chữa lành.

Các điều Đức GIA-VÊ ghét (6.16-6.19)

16Có sáu điều Đức GIA-VÊ ghét,
Phải, bảy điều là sự ghét-ghiếc của hồn Ngài:

Châm-ngôn 6.17-7.6

17Đôi mắt kiêu-ngạo, lưỡi nói dối,
Và các bàn tay đổ máu vô-tội,
18Tâm chế ra các kế-hoạch gian-ác,
Các bàn chân chạy vội đến điều xấu-xa.
19Một chứng-nhân giả-dối thốt ra các lời nói dối,
Và là kẻ gieo sự bất-hòa ở giữa anh em.
Cảnh-cáo chống sự ngoại-tình (6.20-6.35)
20Hỡi con trai ta, hãy giữ điều-răn của cha con,
Và chớ chối-bỏ sự dạy-dỗ của mẹ con;
21Hãy buộc chúng liên-tục trên tâm con;
Hãy cột chúng quanh cổ của con.
22Khi con bước đi đây đó, chúng sẽ dẫn-dắt con;
Khi con ngủ, chúng sẽ coi chừng con;
Và khi con thức, chúng sẽ trò-chuyện với con.
23Vi điều-răn là ngọn đèn, và lời dạy-dỗ là ánh-sáng,
Và các sự quở-trách vì kỷ-luật là đường-lối của sự sống,
24Để giữ con khỏi đàn-bà xấu-xa,
Khỏi cái lưỡi dịu dàng của người đàn-bà lạ.
25Đừng ham muốn sắc nỏ trong tâm con,
Chớ để nó bắt con với các mí mắt của nó.
26Vì đối với một con đĩ *một người không hơn một ổ bánh-mì,*
Và vợ của một người săn bắt cuộc đời quý báu.
27Người ta có thể ôm lửa vào trong ngực của mình,
Mà quần-áo của hắn không bị cháy ư?
28Hay người ta có thể đi trên than nóng
Mà đôi bàn chân của hắn không bị cháy xém sao?
29Cũng thế kẻ đi vào trong⁽¹⁾ vợ người láng-giềng của hắn;
Hễ ai đụng đến bà ta lại sẽ đi không bị phạt sao!
30Người ta không khinh-bi kẻ trộm nếu nó ăn cắp
Để thỏa-mãn hờn nó khi nó đói;
31Nhưng khi nó bị bắt, nó phải trả bảy lần;
Nó phải nộp tất cả tài-sản của nhà nó.
32Kẻ ngoại-tình với một người đàn-bà thiếu tâm lòng của nó;
Kẻ muốn hủy-diệt hồn mình làm điều đó.
33Thương tích và ô-danh, nó sẽ tìm gặp,
Và sự nhục-nhã của nó sẽ không được bôi mất.
34Vi ghen tương làm người ta nổi điên,
Và người đó sẽ không tha trong ngày báo-thù.
35Người sẽ không nhận một của chuộc nào cả,
Người cũng sẽ không hài lòng dẫu con cho nhiều quà.
Các mưu-mẹo của gái điếm (7.1-7.27)
7 1Hỡi con trai ta, hãy giữ các lời ta,
Và hãy tàng-trữ các điều-răn của ta ở bên trong con.
2Hãy giữ các điều-răn của ta và hãy sống,
Và giáo huấn của ta như con người của mắt con;
3Hãy cột chúng nơi các ngón tay con;
Hãy ghi chúng trên bảng tim con.
4Hãy nói cùng sự khôn-ngoa: "Người là chị-em của ta,"
Và hãy gọi sự hiểu-biết là bạn thân của con;
5Để chúng có thể giữ con khỏi người đàn-bà lạ,
Khỏi kẻ lạ ấy dùng lời lẽ trơn tru.
6Vi nơi cửa sổ của nhà ta, ta đã nhìn ra qua lưới cửa của ta,

Proverbs 6.17-7.6

17Haughty eyes, a lying tongue,
And hands that shed innocent blood,
18A heart that devises wicked plans,
Feet that run rapidly to evil.
19A false witness who utters lies,
And one who spreads strife among brothers.
Warning against adultery (6.20-6.35)
20 My son, observe the commandment of your father,
And do not forsake the teaching of your mother;
21 Bind them continually on your heart;
Tie them around your neck.
22 When you walk about, they will lead you;
When you sleep, they will watch over you;
And when you awake, they will talk to you.
23 For the commandment is a lamp, and the teaching is light;
And reproofs for discipline are the way of life.
24 To keep you from the evil woman,
From the smooth tongue of the foreign woman.
25 Do not desire her beauty in your heart,
Nor let her catch you with her eyelids.
26 For on account of a harlot *one is reduced to a loaf of bread,*
And a man's wife hunts for the precious life.
27 Can a man take fire in his bosom,
And his clothes not be burned?
28 Or can a man walk on hot coals,
And his feet not be scorched?
29 So is the one who goes in to his neighbor's wife;
Whoever touches her will not go unpunished.
30 Men do not despise a thief if he steals
To satisfy his soul when he is hungry;
31 But when he is found, he must repay sevenfold;
He must give all the substance of his house.
32 The one who commits adultery with a woman is lacking his heart;
He who would destroy his soul does it.
33 Wounds and disgrace he will find,
And his reproach will not be blotted out.
34 For jealousy enrages a man,
And he will not spare in the day of vengeance.
35 He will not accept any ransom,
Nor will he be content though you give many gifts.
The wiles of the harlot (7.1-7.27)
7 1 My son, keep my words,
And treasure my commandments within you.
2 Keep my commandments and live,
And my teaching as the pupil of your eye.
3 Bind them on your fingers;
Write them on the tablet of your heart.
4 Say to wisdom, "You are my sister,"
And call understanding *your* intimate friend;
5 That they may keep you from a strange woman,
From the foreigner who is smooth with her words.
6 For at the window of my house I looked out through my lattice,

¹nghĩa là: có quan hệ xác thịt

Proverbs 7.7-8.4

7And I saw among the simple ones,
I discerned among the sons,
A young man lacking heart,
8Passing through the street near her corner,
And he steps the way to her house,
9In the twilight, in the evening of the day,
In the middle of the night and *in* the darkness.
10And behold, a woman *comes* to meet him,
Dressed as a harlot and cunning of heart.
11She is boisterous and rebellious;
Her feet do not remain at home.
12*She is* now in the streets, now in the squares,
And lurks by every corner.
13So she seizes him and kisses him,
She makes bold her face and says to him:
14"Sacrifices of peace offerings are with me;
Today I have paid my vows.
15"Therefore I have come out to meet you,
To seek your presence earnestly, and I have found you.
16"I have spread my couch with coverings,
With colored linens of Egypt.
17"I have sprinkled my bed
With myrrh, aloes, and cinnamon.
18"Come, let us drink our fill of love until morning;
Let us delight ourselves with caresses.
19"For the man is not at home,
He has gone on a long journey;
20He has taken a bag of money in his hand,
At full moon he will come home."
21With her many persuasions she entices him;
With her smooth lips she seduces him.
22Suddenly he follows her,
As an ox goes to the slaughter,
Or as *one* in fetters to the discipline of a fool,
23Until an arrow pierces through his liver;
As a bird hastens to the snare,
So he does not know that it will cost him his life.
24Now therefore, my sons, listen to me,
And pay attention to the words of my mouth.
25Do not let your heart turn aside to her ways,
Do not stray into her paths.
26For many are the mortally wounded she has cast down,
And numerous are all her slain.
27Her house is the way to Sheol,
Descending to the chambers of death.

The commendation of wisdom (8.1-8.36)

8 ¹Does not wisdom call,
And understanding give her voice?
2On top of the heights beside the way,
Where the paths meet, she takes her stand;
3Beside the gates, at the opening to the city,
At the entrance of the doors, she cries out:
4"O you, O men, I call,
And my voice is to the sons of men.

Châm-ngôn 7.7-8.4

7Và ta đã thấy ở giữa những kẻ giản dị,
Ta nhận ra được ở giữa những người con trai,
Có một người trai trẻ không có tâm⁽¹⁾,
8Đi dọc theo đường phố gần góc nhà ả;
Và hắn bước trên con đường đến nhà ả,
9Trong lúc chạng-vạng, vào chiều tối của ngày,
Giữa đêm khuya và *trong* bóng tối.
10Và kia, một người đàn-bà ra gặp hắn,
Ăn mặc như một con đĩ và tâm đầy mưu-kế.
11Ả thì huyền não và phản loạn
Đôi bàn chân ả chẳng ở trong nhà.
12Nay ở trong đường phố, lúc ở trong các quảng-trường,
Và rình-rập cạnh mọi góc *đường*.
13Thế là ả bắt lấy hắn và hôn hắn,
Ả làm mặt dày và nói với hắn:
14"Những tế-vật cho các cửa-lễ bình-an ở với em;
Hôm nay, em vừa trả xong các lời hứa-nguyện;
15"Cho nên em đã ra để đón anh,
Để tha thiết tìm sự hiện-diện của anh, và em đã gặp anh.
16"Em đã trải giường của em với các tấm trải,
Với các tấm vải lanh màu của Ê-díp-tô⁽²⁾.
17"Em đã rắc giường em
Với một-duợc, lu-hội, và quế-bì.
18"Hãy đến, chúng ta hãy uống no nê tình yêu chúng ta
cho tới sáng;
Chúng ta hãy vuốt ve để làm nhau vui-thích.
19Vì người đàn-ông đó không có ở nhà,
Ông ta đã đi du-hành xa;
20Ông ta đã lấy theo một túi bạc trong tay mình;
Lúc trăng tròn, ông ta sẽ về nhà."
21Với nhiều câu nói thuyết phục, ả dụ-đỗ hắn,
Với đôi môi trơn tru của ả, ả quyến-rũ hắn.
22Tức thì hắn đi theo ả,
Như một con bò đi đến lò giết thịt,
Hay như một kẻ bị cùm chịu kỷ-luật của một kẻ ngu-dại,
23Cho đến khi một mũi tên xuyên qua lá gan hắn;
Như một con chim vội lao vào bẫy,
Thế là hắn không biết rằng mạng mình sẽ mất.
24Bởi vậy bây giờ, các con trai ta, hãy nghe ta,
Và hãy chú-ý đến các lời của miệng ta.
25Đừng để tâm các con xoay vào các đường-lối của ả;
Chớ đi lạc vào trong các nẻo của ả.
26Vì ả đã ném xuống nhiều người bị thương trí mạng,
Và những kẻ bị ả giết thì rất nhiều.
27Nhà của ả là con đường đến Âm-phủ,
Xuống đến các phòng có sự chết.

Sự khen-ngợi sự khôn-ngoan (8.1-8.36)

8 ¹Không phải khôn-ngoan gọi,
Và hiểu-biết lên tiếng của nàng ả?
2Trên đỉnh các nơi cao, bên cạnh đường,
Nơi các nẻo gặp, nàng lấy chỗ của nàng;
3Bên cạnh các cổng, nơi chỗ vào của thành,
Tại những cửa vào, nàng la lên:
4"Cùng các người, ôi loài người, ta gọi,
Và tiếng gọi của ta là cho những con trai của người ta.

¹hay: thiếu sự hiểu-biết

²Âi Cập

Châm-ngôn 8.5-8.30

5"Hỡi những kẻ giản dị, biết cách thận-trọng;
Và, hỡi những kẻ ngu-dại, biết rõ sự khôn-ngoaan.
6"Hãy nghe, vì ta sẽ nói các điều cao thượng;
Và khi mở đôi môi ta sẽ nói ra các điều đúng;
7"Vì miệng ta sẽ thốt ra sự thật;
Và gian-ác là gớm-ghiếc đối với đôi môi của ta.
8"Mọi lời thốt ra của miệng ta đều là trong sự công-chính;
Không có gì cong queo hay bại-hoại trong chúng.
9"Chúng hết thảy là rõ-ràng đối với kẻ hiểu-biết,
Và đúng đối với những người tìm kiếm tri-thức.
10"Hãy nhận lời chỉ-dẫn của ta, thay vì bạc,
Và tri-thức thay vì vàng chọn-lọc nhất.
11"Vì khôn-ngoaan tốt hơn châu-ngọc,
Và mọi sự mà người ta ham-muốn không thể sánh được
với vàng.
12"Ta, sự khôn-ngoaan, ngu với sự thận-trọng,
Và ta tìm gặp tri-thức và sự chín-chắn.
13"Sự kinh-sợ Đức GIA-VÊ là ghét điều xấu-xa:
Sự kiêu-ngạo, sự ngạo-mạn, và đường lối xấu-xa,
Và cái miệng đồi-bại, ta ghét.
14"Lời khuyên là của ta và sự khôn-ngoaan lành-mạnh;
Ta là sự hiểu-biết, quyền-năng là của ta.
15"Bởi ta, các vua trị-vì,
Và các nhà cầm-quyền ra sắc-lệnh công-bình.
16"Bởi ta, những ông hoàng cai-trị, và những kẻ quý-tộc,
Hết thảy những ai phán-xét đúng đắn.
17"Ta thương-yêu những kẻ yêu-thương ta,
Và những kẻ siêng-năng tìm-kiếm ta sẽ tìm được ta.
18"Giàu-có và danh-dự ở với ta,
Của-cái bền-lâu và sự công-chính.
19"Trái của ta tốt hơn vàng, ngay cả vàng ròng,
Và hoa-lợi ta hơn bạc chọn-lọc nhất.
20"Ta bước đi trong đường-lối của sự công-chính,
Ở giữa các nẻo của công-lý,
21"Để phú cho những kẻ yêu-thương ta của-cái,
Mà ta có thể chất đầy các kho-tàng của chúng.
22"Đức GIA-VÊ đã chiếm-hữu ta ở lúc bắt đầu của
đường-lối Ngài,
Trước khi các việc làm của Ngài bắt đầu từ đây.
23"Từ trước vô-cùng ta được vững-lập,
Từ ban đầu, từ các thời-điểm sớm nhất của trái đất.
24"Khi đã chẳng có các vực sâu, ta đã được sinh ra,
Khi đã chẳng có các suối đầy đầy nước.
25"Trước khi các núi đã được ổn-định,
Trước khi các đồi, ta đã được sinh ra:
26"Trong khi Ngài đã chưa tạo nên trái đất và những chỗ
bên ngoài,
Cũng chưa có hạt bụi đầu-tiên của thế gian.
27"Khi Ngài đã vững-lập các tầng trời, thì ta đã ở đó,
Khi Ngài đã khắc một vòng tròn trên mặt vực sâu,
28"Khi Ngài đã làm cho vững-chắc các bầu trời ở bên trên.
Khi các suối của vực sâu đã trở nên mạnh,
29"Khi Ngài đã vạch biên-giới cho biển,
Ngõ hầu nước chẳng vi-phạm miệng Ngài,
Khi Ngài đã vẽ đường giới-hạn các nền-tảng của trái đất,
30"Thì ta đã ở cạnh Ngài, như một thợ chính;
Và hằng ngày ta đã là sự vui-thích của Ngài,
Vui-mừng luôn luôn trước mặt Ngài,

Proverbs 8.5-8.30

5"O simple ones, discern prudence;
And, O fools, discern wisdom.
6"Listen, for I shall speak noble things;
And the opening of my lips will produce right things.
7"For my mouth will utter truth;
And wickedness is an abomination to my lips.
8"All the utterances of my mouth are in righteousness;
There is nothing crooked or perverted in them.
9"They are all straightforward to him who understands,
And right to those who find knowledge.
10"Take my instruction, and not silver,
And knowledge rather than choicest gold.
11"For wisdom is better than jewels;
And all desirable things can not compare with her.
12"I, wisdom, dwell with prudence,
And I find knowledge and discretion.
13"The fear of YHWH is to hate evil:
Pride and arrogance and the evil way,
And the perverted mouth, I hate.
14"Counsel is mine and sound wisdom;
I am understanding, power is mine.
15"By me kings reign,
And rulers decree justice.
16"By me princes rule, and nobles,
All who judge rightly.
17"I love those who love me;
And those who diligently seek me will find me.
18"Riches and honor are with me,
Enduring wealth and righteousness.
19"My fruit is better than gold, even pure gold,
And my yield than choicest silver.
20"I walk in the way of righteousness,
In the midst of the paths of justice,
21>To endow those who love me with wealth,
That I may fill their treasuries.
22"YHWH possessed me at the beginning of His way,
Before His works from then.
23"From everlasting I was established,
From the beginning, from the earliest times of the earth.
24"When there were no depths I was brought forth,
When there were no springs abounding with water.
25"Before the mountains were settled,
Before the hills I was brought forth:
26"While He had not yet made the earth and the outside
places,
Nor the first dust of the world.
27"When He established the heavens, I was there,
When He inscribed a circle on the face of the deep,
28"When He made firm the skies above,
When the springs of the deep became strong,
29"When He set for the sea its boundary,
So that the water should not transgress His mouth,
When He marked out the foundations of the earth,
30"Then I was beside Him, as a master workman;
And I was daily His delight,
Rejoicing always before Him,

Proverbs 8.31-9.18

31 Rejoicing in the world, His earth,
And *having* my delight in the sons of men.
32 "Now therefore, O sons, listen to me,
For blessed are they who keep my ways.
33 "Heed instruction and be wise,
And do not neglect it.
34 "Blessed is the man who listens to me,
Watching daily at my gates,
Waiting at my doorpost.
35 "For he who finds me finds life,
And obtains favor from YHWH.
36 "But he who sins against me injures himself;
All those who hate me love death."

Wisdom is its own reward (9.1-9.18)

9 1 Wisdom has built her house,
She has hewn out her seven pillars;
2 She has prepared her food, she has mixed her wine;
She has also set her table;
3 She has sent out her maidens, she calls
From the tops of the heights of the city:
4 "Whoever is simple, let him turn in here!"
To him who lacks understanding she says,
5 "Come, eat of my food,
And drink of the wine I have mixed.
6 "Forsake your folly and live,
And proceed in the way of understanding."
7 He who corrects a scoffer gets dishonor for himself,
And he who reproves a wicked man *gets* a blemish for himself.
8 Do not reprove a scoffer, lest he hate you,
Reprove a wise man, and he will love you.
9 Give *instruction* to a wise man, and he will be still wiser,
Teach a righteous man, and he will increase *his* learning,
10 The fear of YHWH is the beginning of wisdom,
And the knowledge of the Holy One is understanding.
11 For by me your days will be multiplied,
And years of life will be added to you.
12 If you are wise, you are wise for yourself,
And if you scoff, you alone will bear it.
13 The woman of folly is boisterous,
She is simple, and knows nothing.
14 And she sits at the doorway of her house,
On a seat by the high places of the city,
15 Calling to those who pass by,
Who are making their paths straight:
16 "Whoever is simple, let him turn in here,"
And to him who lacks understanding she says,
17 "Stolen water is sweet;
And bread *eaten* in secret is pleasant."
18 But he does not know that the dead are there,
That her guests are in the depths of Sheol.

The proverbs of Solomon (10.1-22.16)

The contrast between the righteous and the evil (10.1-10.32)

Châm-ngôn 8.31-9.18

31 Vui-mừng vì thế gian, trái đất của Ngài,
Và vui-thích của ta trong những con trai loài người.
32 "Bởi vậy bây giờ, hỡi các con trai, hãy lắng-nghe ta,
Vì phước cho những kẻ giữ các đường-lối của ta.
33 "Hãy chú-ý tới lời chỉ-dẫn và hãy là khôn-ngoan,
Và chớ nên lơ là nó.
34 "Phước cho kẻ lắng nghe ta,
Canh giữ hằng ngày tại các cổng của ta,
Chờ đợi nơi cột cửa của ta.
35 "Vi kẻ tìm được ta tìm được sự sống,
Và nhận được ân-huệ từ Đức GIA-VÊ.
36 "Nhưng kẻ phạm-tội chống lại ta tự làm tổn-hại;
Mọi kẻ ghét ta yêu sự chết."

Sự khôn-ngoan là phần-thưởng của chính nó (9.1-9.18)

9 1 Khôn-ngoan đã xây cất nhà nàng,
Nàng đã đẽo ra bảy cột trụ của nàng.
2 Nàng đã chuẩn-bị thức ăn của nàng, nàng đã pha rượu
của nàng,
Nàng cũng đã dọn bàn của nàng xong;
3 Nàng đã sai các tớ gái của nàng đi, nàng gọi
Từ các đỉnh những nơi cao của thành:
4 "Hỡi ai là người giản dị, kẻ đó hãy rút vào đây!"
Cùng những kẻ không có sự hiểu-biết, nàng nói:
5 "Hãy đến, hãy ăn thức ăn của ta,
Và hãy uống rượu nho ta đã pha.
6 "Bỏ sự ngu-dại đi và hãy sống,
Và hãy tiến đi trong đường-lối của sự hiểu-biết."
7 Người sửa kẻ nhạo-báng nhận lấy sự sỉ-nhục cho mình;
Và người quở-trách kẻ ác nhận lấy vết nhơ cho mình.
8 Chớ quở-trách kẻ nhạo-báng, e nó ghét con;
Quở-trách người khôn-ngoan, rồi nó sẽ thương con.
9 Chỉ-dẫn cho kẻ khôn-ngoan, nó sẽ còn khôn-ngoan hơn;
Dạy người công-chính, rồi nó sẽ tăng tiến việc học.
10 Sự kính-sợ Đức GIA-VÊ là khởi đầu sự khôn-ngoan,
Và kiến-thức về Đấng Thánh là sự hiểu-biết.
11 Vì bởi ta, những ngày của con sẽ được nhân thêm,
Và các năm của cuộc đời sẽ được thêm vào cho con.
12 Nếu con khôn-ngoan, con khôn-ngoan cho chính con;
Nếu con nhạo-báng, một mình con sẽ gánh lấy nó.
13 Người đàn-bà đại-dột thật là huyền-náo;
Bà ta giản dị, và không biết gì cả.
14 Bà ta ngồi nơi cửa vào nhà bà,
Trên một cái ghế cạnh các nơi cao của thành,
15 Gọi những người đi ngang qua,
Là những kẻ đang đi thẳng trên lối đi của mình:
16 "Hỡi ai giản dị, người đó hãy rẽ vào đây,"
Và với người không có sự hiểu-biết, bà ta nói:
17 "Nước ăn-cấp *thật* là ngọt-ngào,
Và bánh ăn vụng *thật* là thích-thú."
18 Nhưng hỡi không biết rằng những kẻ chết ở đó,
Rằng những khách của bà đều ở trong các vực sâu của Âm-phủ.

Các câu châm-ngôn của Sa-lô-môn (10.1-22.16)

Tương-phản giữa người công-chính và kẻ xấu-xa (10.1-10.32)

Châm-ngôn 10.1-10.27

10 ¹Các câu châm-ngôn của Sa-lô-môn,
Một người con trai khôn-ngoaan làm cho cha vui,
Nhưng đứa con trai ngu-ngốc là nỗi sầu-khổ của mẹ nó.
²Kho tàng của sự gian-ác chẳng sinh lợi,
Nhưng sự công-chính giải-thoát khỏi sự chết.
³Đức GIA-VÊ không để hồn người công-chính đói,
Nhưng Ngài đẩy *qua một bên* sự thèm-thường của kẻ ác.
⁴Nghèo thay kẻ làm việc với bàn tay chệnh-máng,
Nhưng tay kẻ siêng-năng làm ra sự giàu-có.
⁵Kẻ thu gom trong mùa hè là một đứa con trai hành-động khôn,
Nhưng kẻ ngủ trong mùa gặt là một đứa con trai hành-động nhọc-nhã.
⁶Phước ở trên đầu người công-chính,
Nhưng miệng kẻ ác che giấu bạo-động.
⁷Ký ức của người công-chính có phước,
Nhưng tên của kẻ ác sẽ thối-rữa.
⁸Kẻ khôn-ngoaan có lòng sẽ nhận các mạng-lệnh,
Nhưng kẻ ngu-ngốc nói lầm-nhảm sẽ bị ném xuống.
⁹Người bước đi trong sự liêm-chính sẽ bước đi an toàn,
Nhưng kẻ làm đường-lối của mình đôi-bại sẽ bị khám phá.
¹⁰Người mà nháy con mắt gây rắc-rối,
Và một kẻ ngu-ngốc nói lầm-nhảm sẽ bị ném xuống.
¹¹Miệng người công-chính là nguồn sống,
Nhưng miệng của kẻ ác che giấu bạo-động.
¹²Sự căm-ghét khuấy động sự xung-đột,
Nhưng tình thương bao-phủ mọi vi-phạm.
¹³Trên đôi môi người nhận-thức rõ, người ta tìm thấy sự khôn-ngoaan,
Nhưng cây roi thì dành cho lưng của kẻ thiếu hiểu-biết.
¹⁴Các người khôn-ngoaan tích-trữ kiến-thức,
Nhưng với miệng kẻ ngu-dại, sự đồ nát đến kẻ bên.
¹⁵Tài-sản người giàu là thành-trị của hấn;
Sự đồ nát của kẻ nghèo là sự nghèo-nàn của họ.
¹⁶Tiền công của người công-chính là sự sống,
Lợi-tức của kẻ ác là hình-phạt.
¹⁷Người ở *trên* nẻo sự sống là kẻ chú ý tới lời chỉ-dạy,
Nhưng kẻ bỏ sự quở-trách đi vào con đường lầm-lạc.
¹⁸Kẻ che giấu sự căm-ghét có đôi môi nói dối,
Và kẻ phao lời vu-khống là một kẻ ngu-dại.
¹⁹Khi có nhiều lời thì sự vi-phạm không thể tránh được,
Nhưng kẻ kiềm-chế đôi môi của mình là khôn-ngoaan.
²⁰Lưỡi của người công-chính *như* bạc hảo-hạng;
Tâm của kẻ ác có ít *giá-trị*.
²¹Đôi môi của người công-chính nuôi nhiều *người*,
Nhưng các kẻ ngu-dại chết vì thiếu hiểu-biết.
²²Chính sự ban phước của Đức GIA-VÊ làm cho giàu-có,
Và Ngài chẳng thêm đau-khổ vào nó.
²³Làm điều ác thì như trò chơi đối với một kẻ ngu-dại;
Và sự khôn-ngoaan đối với một kẻ hiểu-biết thì *cũng thế*.
²⁴Điều gì kẻ ác sợ sẽ đến trên hấn,
Và ước-muốn của người công-chính sẽ được ban cho.
²⁵Khi gió lốc thổi qua, kẻ ác không còn nữa,
Nhưng người công-chính có một cái nền-tảng đời đời.
²⁶Như giấm đối với răng, và khói đối với mắt,
Kẻ lười đối với những người sai nó đi cũng vậy.
²⁷Sự kính-sợ Đức GIA-VÊ kéo dài các ngày,
Nhưng các năm của kẻ ác sẽ bị làm ngắn lại.

Proverbs 10.1-10.27

10 ¹The proverbs of Solomon,
A wise son makes a father glad,
But a foolish son is a grief to his mother.
²Treasures of wickedness do not profit,
But righteousness delivers from death.
³YHWH will not allow the soul of the righteous to hunger,
But He will thrust *aside* the craving of the wicked.
⁴Poor is he who works with a negligent hand,
But the hand of the diligent makes rich.
⁵He who gathers in summer is a son who acts wisely,
But he who sleeps in harvest is a son who acts shamefully.
⁶Blessings are on the head of the righteous,
But the mouth of the wicked conceals violence.
⁷The memory of the righteous is blessed,
But the name of the wicked will rot.
⁸The wise of heart will receive commands,
But a babbling fool will be thrown down.
⁹He who walks in integrity walks securely,
But he who perverts his ways will be found out.
¹⁰He who winks the eye causes trouble,
And a babbling fool will be thrown down.
¹¹The mouth of the righteous is a fountain of life,
But the mouth of the wicked conceals violence.
¹²Hatred stirs up strife,
But love covers all transgressions.
¹³On the lips of the discerning, wisdom is found,
But a rod is for the back of him who lacks understanding.
¹⁴Wise men store up knowledge,
But with the mouth of the foolish, ruin is at hand.
¹⁵The rich man's wealth is his fortress,
The ruin of the poor is their poverty.
¹⁶The wages of the righteous is life.
The income of the wicked, punishment.
¹⁷He is *on* the path of life who heeds instruction,
But he who forsakes reproof goes astray.
¹⁸He who conceals hatred *has* lying lips,
And he who spreads slander is a fool.
¹⁹When there are many words, transgression is unavoidable,
But he who restrains his lips is wise.
²⁰The tongue of the righteous is *as* choice silver,
The heart of the wicked is *worth* little.
²¹The lips of the righteous feed many,
But fools die for lack of understanding.
²²It is the blessing of YHWH that makes rich,
And He adds no sorrow to it.
²³Doing wickedness is like sport to a fool;
And *so is* wisdom to a man of understanding.
²⁴What the wicked fears will come upon him,
And the desire of the righteous will be granted.
²⁵When the whirlwind passes, the wicked is no more,
But the righteous *has* an everlasting foundation.
²⁶Like vinegar to the teeth and smoke to the eyes,
So is the lazy one to those who send him.
²⁷The fear of YHWH prolongs days,
But the years of the wicked will be shortened.

Proverbs 10.28-11.20

28The hope of the righteous is gladness,
But the expectation of the wicked perishes.
29The way of YHWH is a stronghold to the upright,
But ruin to the workers of iniquity.
30The righteous will never be shaken,
But the wicked will not dwell in the land.
31The mouth of the righteous flows with wisdom,
But the perverted tongue will be cut out.
32The lips of the righteous bring forth what is acceptable,
But the mouth of the wicked, what is perverted.

The contrast between the upright and evil (11.1-11.31)

11 1A false balance is an abomination to YHWH,
But a just weight is His delight.
2When pride comes, then comes dishonor,
But with the humble is wisdom.
3The integrity of the upright will guide them,
But the falseness of the treacherous will destroy them.
4Riches do not profit in the day of wrath,
But righteousness delivers from death.
5The righteousness of the blameless will smooth his way,
But the wicked will fall by his own wickedness.
6The righteousness of the upright will deliver them,
But the treacherous will be caught by *their own* greed.
7When a wicked man dies, *his* expectation will perish,
And the hope of strong men perishes.
8The righteous is delivered from trouble,
But the wicked enters his place.
9With *his* mouth the godless man destroys his neighbor,
But through knowledge the righteous will be delivered.
10When it goes well with the righteous, the city rejoices,
And when the wicked perish, there is glad shouting.
11By the blessing of the upright a city is exalted,
But by the mouth of the wicked it is torn down.
12He who despises his neighbor lacks sense,
But a man of understanding keeps silent.
13He who goes about as a talebearer reveals secrets,
But he who is faithful of spirit conceals a matter.
14Where there is no guidance, the people fall,
But in abundance of counselors there is deliverance.
15He who is surety for a stranger will surely suffer for it,
But he who hates going surety is safe.
16A gracious woman attains honor,
And violent men attain riches.
17The merciful man does good to his own soul,
But the cruel man troubles his flesh.
18The wicked earns deceptive wages,
But he who sows righteousness gets true reward.
19He who is steadfast in righteousness *will* attain to life,
And he who pursues evil will *bring about* his own death.
20The perverse in heart are an abomination to YHWH,
But the blameless in their walk are His delight.

Châm-ngôn 10.28-11.20

28Hy-vọng của người công-chính là sự vui-vẻ,
Nhưng sự trông-đợi của kẻ ác tàn-rụi.
29Đường-lối của Đức GIA-VÊ là đồn lũy cho kẻ ngay-thắng,
Nhưng sự đổ nát là đồn lũy cho những kẻ làm ác.
30Người công-chính sẽ không bao giờ lay-chuyển,
Nhưng kẻ ác sẽ không ở trong xứ.
31Miệng của người công-chính chảy ra sự khôn-ngោan,
Nhưng lưỡi của đòai-bại sẽ bị cắt bỏ.
32Đòai môi người công-chính đem tới điều có thể chấp-nhận được,
Nhưng miệng kẻ ác, điều đòai-bại.

Tương-phản giữa kẻ ngay-thắng và kẻ xấu-xa (11.1-11.31)

11 1Cái cân sai là điều ghê-tởm đòai với Đức GIA-VÊ,
Nhưng cái cân đúng là điều vui-thích của Ngài.
2Khi sự kiêu-ngạo đến, thì sự ô-nhục cũng đến;
Nhưng với người khiêm-nhường là sự khôn-ngោan.
3Sự liêm-chính của những kẻ ngay thẳng sẽ dẫn-dắt họ,
Nhưng sự sai trái của những kẻ xảo-trá sẽ hủy-diệt chúng.
4Sự giàu-có không làm lợi trong ngày thanh-nộ,
Nhưng sự công-chính giải-thoát khỏi sự chết.
5Sự công-chính của người không chổ trách sẽ làm tron tru đường-lối của hần,
Nhưng kẻ ác sẽ ngã bởi chính sự gian-ác của hần.
6Sự công-chính của các người ngay-thắng sẽ giải-thoát họ,
Song những kẻ xảo-trá sẽ bị bắt bởi chính lòng tham của chúng.
7Khi kẻ ác chết, sự trông mong của hần sẽ tàn-rụi,
Và hy-vọng của những kẻ mạnh tiêu-tàn.
8Người công-chính được cứu khỏi bị rắc-rối,
Nhưng kẻ ác sa vào chổ của nó.
9Với cái miệng, kẻ không tin-kính diệt kẻ láng-giềng hần,
Nhưng nhờ kiên-thức người công-chính sẽ được giải cứu.
10Khi người công-chính thuận lợi, thì thành ấy mừng-rỡ;
Và khi những kẻ ác chết, thì có sự reo hò vui-vẻ.
11Nhờ người ngay thẳng chúc phước, một thành được nâng lên,
Nhưng bởi miệng kẻ ác, nó bị kéo đổ xuống.
12Kẻ khinh-bi người láng-giềng của mình thiếu ý thức,
Nhưng người hiểu-biết giữ sự im-lặng.
13Người đi đó đây làm kẻ mách lẻo tiết-lộ các điều kín,
Nhưng người trung-tín trong linh che giấu vấn-đề.
14Khi không có sự chi-đạo, dân-chúng ngã,
Nhưng có nhiều người khuyên-báo, thì có sự giải-cứu.
15Kẻ làm vật thế chân cho người lạ chắc sẽ đau khổ vì nó,
Nhưng kẻ ghét làm vật thế chân thì an-toàn.
16Một người đàn-bà khoan-dung có được danh-dự,
Còn các người đàn-ông bạo hành thì có được của cải.
17Người nam khoan-dung làm điều tốt cho hần của mình;
Nhưng người nam độc-ác gây rắc-rối cho xác-thịt của mình.
18Kẻ ác kiếm được các loại tiền công lừa-đòai,
Nhưng người gieo công-chính được phần-thường thật.
19Người kiên-định trong sự công-chính sẽ đạt tới sự sống,
Còn kẻ đeo-đuôi điều xấu sẽ đem đến cái chết cho mình.
20Những kẻ đòai bại trong tâm là ghê-tởm đòai với Đức GIA-VÊ;
Nhưng các kẻ bước đi không thể chê là vui-thú của Ngài.

Châm-ngôn 11.21-12.14

21 Chắc-chắn rằng người xấu-xa sẽ không được tha,
Nhưng dòng-dõi của người công-chính sẽ được giải-cứu.
22 Như vòng bằng vàng nơi mõm lợn,
Một người đàn-bà đẹp mà thiếu thận-trọng *thì cũng thế*,
23 Sự ao-ước của người công-chính chỉ là thiện;
Nhưng sự trông đợi của kẻ ác là cơn thịnh-nộ.
24 Có người rải *ra*, nhưng lại càng tăng thêm nhiều hơn;
Và cũng có kẻ giữ lại cái gì hợp lẽ phải, nhưng kết-quả chỉ là thiếu-thốn.
25 Hồn người ban phước sẽ được thịnh-vượng,
Và người cho nước, chính mình sẽ được nước.
26 Người từ chối thóc lúa, dân sẽ rủa người,
Nhưng phước sẽ ở trên đầu người bán *nó*.
27 Người mà chuyên-cần tìm kiếm điều thiện, tìm kiếm ân-huệ;
Nhưng người tìm kiếm điều xấu, nó sẽ đến cùng người.
28 Người tin ở của-cải mình sẽ ngã,
Nhưng người công-chính sẽ hưng-thịnh như lá cây xanh.
29 Người khuấy-rối nhà của mình sẽ thừa-kế gió;
Và kẻ đại sẽ là tội-tớ cho người có tâm-lòng khôn-ngoan.
30 Quả của người công-chính là cây sự sống,
Và người khôn-ngoan thắng được các hồn.
31 Nếu người công-chính sẽ được thưởng trên trái đất,
Thì kẻ ác và tội-nhân sẽ bị nhiều hơn biết bao!

Tương-phản giữa người ngay-thẳng và kẻ xấu-xa (12.1-12.28)

12 ¹Ai ưa kỷ-luật là ưa kiến-thức,
Nhưng kẻ ghét sự khiển-trách là ngu-ngốc.
2 Người lành sẽ được ân-huệ từ Đức GIA-VÊ,
Nhưng ngài sẽ kết-án người chế ra điều xấu-xa.
3 Một người sẽ không được vũng-lập bởi sự độc-ác,
Nhưng rễ của người công chính sẽ không bị chuyển dời.
4 Vợ tuyệt vời là vương-miện của chồng của bà,
Nhưng vợ làm *chồng* xấu-hổ giống như sự mục-nát trong xương chồng.
5 Tư-tưởng người công-chính là chính đáng,
Nhưng các lời khuyên của kẻ ác thì lừa-dối.
6 Các lời những kẻ ác nằm chờ máu,
Nhưng miệng những người ngay thẳng sẽ giải-cứu họ.
7 Các kẻ ác bị lật-đổ và không còn nữa,
Nhưng nhà người công-chính sẽ đứng *vững*.
8 Một người sẽ được khen tùy theo sự sáng-suốt của mình,
Nhưng người có tâm đồi-bại sẽ bị khinh-bị.
9 Người được quý-trọng ít và có tội-tớ là tốt hơn
Người tự tôn kính chính mình mà thiếu bánh mì.
10 Người công-chính xem trọng sự sống của thú-vật mình,
Nhưng lòng thương-xót của kẻ ác là sự độc-ác.
11 Người xới đất của mình sẽ có dư-dật bánh mì,
Nhưng kẻ theo đuổi các điều hư không thiếu tâm-lòng.
12 Kẻ ác ham của cướp của những kẻ xấu-xa,
Nhưng rễ của người công-chính sinh trái.
13 Một người xấu-xa bị mắc bẫy bởi sự vi-phạm của đôi môi hắn,
Nhưng người công-chính sẽ thoát khỏi rắc-rối.
14 Một người sẽ được thỏa-mãn với điều tốt bởi trái của miệng mình,
Và các việc làm của các bàn tay của một người sẽ trở lại cùng hắn.

Proverbs 11.21-12.14

21 Assuredly, the evil man will not go unpunished,
But the seed of the righteous will be delivered.
22 As a ring of gold in a swine's snout,
So is a beautiful woman who lacks discretion.
23 The desire of the righteous is only good,
But the expectation of the wicked is wrath.
24 There is one who scatters, yet increases all the more,
And there is one who withholds what is justly due, but it *results* only in want.
25 The soul of blessing man will be prosperous,
And he who waters will himself be watered.
26 He who withholds grain, the people will curse him,
But blessing will be on the head of him who sells *it*.
27 He who diligently seeks good seeks favor,
But he who searches after evil, it will come to him.
28 He who trusts in his riches will fall,
But the righteous will flourish like the *green* leaf.
29 He who troubles his own house will inherit wind,
And the foolish will be servant to the wisehearted.
30 The fruit of the righteous is a tree of life,
And he who is wise wins souls.
31 If the righteous will be rewarded in the earth,
How much more the wicked and the sinner!

The contrast between the upright and evil (12.1-12.28)

12 ¹Whoever loves discipline loves knowledge,
But he who hates reproof is stupid.
2 A good man will obtain favor from YHWH,
But He will condemn a man who devises evil.
3 A man will not be established by wickedness,
But the root of the righteous will not be moved.
4 An excellent wife is the crown of her husband.
But she who shames *him* is as rotteness in his bones.
5 The thoughts of the righteous are just,
But the counsels of the wicked are deceitful.
6 The words of the wicked lie in wait for blood,
But the mouth of the upright will deliver them.
7 The wicked are overthrown and are no more,
But the house of the righteous will stand.
8 A man will be praised according to his insight,
But one of perverse heart will be despised.
9 Better is he who is lightly esteemed and has a servant,
Than he who honors himself and lacks bread.
10 A righteous man has regard for the life of his beast,
But the compassion of the wicked is cruel.
11 He who tills his land will have plenty of bread,
But he who pursues vain *things* lacks heart.
12 The wicked desires the booty of evil men,
But the root of the righteous yields fruit.
13 An evil man is ensnared by the transgression of his lips,
But the righteous will escape from trouble.
14 A man will be satisfied with good by the fruit of his mouth,
And the deeds of a man's hands will return to him.

Proverbs 12.15-13.13

15The way of a fool is right in his own eyes,
But a wise man is he who listens to counsel.
16A fool's vexation is known at once,
But a prudent man conceals dishonor.
17He who breathes truth tells what is right,
But a false witness, deceit.
18There is one who speaks rashly like the thrusts of a
sword,
But the tongue of the wise brings healing.
19Truthful lips will be established forever,
But a lying tongue is only for a moment.
20Deceit is in the heart of those who devise evil,
But counselors of peace have joy.
21No harm befalls the righteous,
But the wicked are filled with trouble.
22Lying lips are an abomination to YHWH,
But those who deal faithfully are His delight.
23A prudent man conceals knowledge,
But the heart of fools proclaims folly.
24The hand of the diligent will rule,
But the slack *hand* will be put to forced labor.
25Anxiety in the heart of a man weighs it down,
But a good word makes it glad.
26The righteous is a guide to his neighbor,
But the way of the wicked leads them astray.
27A slothful man does not roast his prey,
But the precious possession of a man *is* diligence.
28In the way of righteousness is life,
And in *its* pathway there is no death.

The contrast between the upright and evil (13.1-13.25)

13 ¹A wise son accepts his father's discipline,
But a scoffer does not listen to rebuke.
²From the fruit of a man's mouth he eats good,
But the soul of the treacherous is violence.
³The one who guards his mouth preserves his life;
The one who opens wide his lips ruin is his.
⁴The soul of the sluggard craves and gets nothing,
But the soul of the diligent is made fat.
⁵A righteous man hates falsehood,
But a wicked man acts disgustingly and shamefully.
⁶Righteousness guards the one whose way is blameless,
But wickedness subverts the sinner.
⁷There is one who pretends to be rich but has nothing;
Another pretends to be poor, but has great wealth.
⁸The ransom of a man's life is his riches,
But the poor hears no rebuke.
⁹The light of the righteous shines brightly,
But the lamp of the wicked goes out.
¹⁰Through presumption comes nothing but strife.
But with those who receive counsel is wisdom.
¹¹Wealth *obtained* by fraud dwindles,
But the one who gathers by labor in creases *it*.
¹²Hope deferred makes the heart sick,
But desire fulfilled is a tree of life.
¹³The one who despises the word will be in debt to it,
But the one who fears the commandment will be
rewarded.

Châm-ngôn 12.15-13.13

15Đường-lối kẻ ngu-dại là đúng trong mắt của hắn,
Nhưng người khôn-ngoan là một kẻ biết nghe lời khuyên.
16Sự làm bực mình của kẻ ngu-dại được biết tức khắc,
Nhưng người thận-trọng che-lấp sự si-nhục.
17Người thờ ra lẽ thật nói điều đúng,
Nhưng kẻ làm chứng gian *nói điều* gian-dối.
18Có kẻ nói ầu như lưỡi kiếm đâm,
Nhưng lưỡi của người khôn-ngoan đem lại việc chữa lành.
19Các môi chân-thật sẽ được thiết-lập mãi mãi,
Nhưng cái lưỡi nói dối chỉ *tồn tại* trong một thoáng.
20Lừa đảo ở trong tâm của những kẻ chế ra điều xấu-xa,
Nhưng các người khuyên-lơn hòa-thuận có niềm vui.
21Chẳng có tai-hại nào xảy đến cho người công-chính,
Nhưng những kẻ ác có đầy rắc-rối.
22Đôi môi nói dối là ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ,
Nhưng những kẻ đối-xử một cách trung-tín là sự vui-thú
của Ngài.
23Người thận-trọng che-đậy kiến-thức,
Nhưng tâm những kẻ ngu-dại công-bỏ sự đại-dột.
24Bàn tay của người siêng-năng sẽ cai-trị,
Nhưng *bàn tay* tà tà sẽ bị cưỡng-bách lao-động.
25Nỗi khắc khoải trong tâm một người dè nặng nó,
Nhưng một lời lành khiến nó vui-vẻ.
26Người công-chính là người dẫn đường cho người lảng-
giếng của mình,
Nhưng đường-lối những kẻ ác làm chúng lằm-lạc.
27Người lười-biếng không nường mồi mình đã sẵn,
Nhưng của quý-báu của một người là sự siêng-năng.
28Trong đường-lối của sự công-chính là sự sống,
Và trong đường đi *của nó* không có sự chết.

Tương-phản giữa kẻ ngay-thẳng và kẻ xấu-xa (13.1-13.25)

13 ¹Đưa con trai khôn chấp-nhận kỷ-luật của cha nó,
Nhưng kẻ nhạo-báng không nghe lời quở-trách.
²Nhờ thành-quả của miệng mình, một người ăn điều lành,
Nhưng hồn của kẻ xảo-trá là sự bạo-lực.
³Người canh-giữ miệng mình duy trì sinh-mạng của mình;
Kẻ mở rộng đôi môi của mình, sự đổ nát là của hắn.
⁴Hồn của kẻ làm-biếng khao-khát và chẳng *được* gì cả,
Nhưng hồn của người siêng-năng được mập ra.
⁵Người công-chính ghét sự giả-dối,
Nhưng kẻ ác hành-động ghê-tởm và nhục-nhã.
⁶Sự công-chính giữ người có đường-lối không chê được,
Nhưng sự gian-ác lật-đổ tội nhân.
⁷Có kẻ làm bộ giàu-có mà chẳng có gì hết,
Còn kẻ khác làm bộ nghèo-khó, nhưng có của-cải nhiều.
⁸Giá chuộc sinh-mạng của một người là của-cải của hắn,
Nhưng kẻ nghèo chẳng hề nghe quở-trách.
⁹Sự sáng của người công-chính rạng sáng,
Nhưng đèn của kẻ độc-ác bị tắt đi.
¹⁰Chẳng một cái gì đến từ lòng tự-phụ ngoài sự xung-đột,
Nhưng ở với những người chịu nhận lời khuyên-day là sự
khôn-ngoan.
¹¹Tài-sản kiếm được do gian-lận teo lại,
Nhưng người gom-góp bằng lao-động tăng *nó* thêm.
¹²Hy-vọng bị trì-huốn làm cho tim bị bệnh,
Nhưng ước-ao được thỏa-mãn là cây sự sống.
¹³Kẻ khinh-dể lời dạy sẽ mắc nợ nó,
Nhưng người kính-sợ điều răn sẽ được ban thưởng.

Châm-ngôn 13.14-14.15

14 Sự dạy-dỗ của người khôn-ngoa là nguồn sống,
Để tránh khỏi bẫy của sự chết.
15 Sự hiểu-biết tốt sinh ra ân-huệ,
Nhưng đường lối kẻ xảo-trá là gian-khổ.
16 Mọi người thận-trọng đều hành-động với sự hiểu-biết,
Nhưng kẻ ngu-ngốc gieo rắc sự đại-dột.
17 Một kẻ đưa tin mà gian-ác sa vào nghịch-cảnh,
Nhưng một sứ giả trung-tín đem đến sự chữa-lành.
18 Sự nghèo-khổ và sỉ-nhục sẽ đến với kẻ xao-lãng kỷ-luật,
Nhưng kẻ xem trọng quở-trách sẽ được kính-trọng.
19 Sự ước-ao được thực-hiện thì ngọt-ngào cho phần hồn,
Nhưng lia-bỏ điều xấu-xa là ghê-tởm cho các kẻ ngu-dại.
20 Kẻ bước đi với các người khôn-ngoa sẽ khôn-ngoa,
Nhưng bọn người ngu-dại sẽ chịu tai-hại.
21 Nghịch-cảnh đuổi theo các tội-nhân.
Nhưng người công-chính sẽ được thưởng sự thịnh-vượng.
22 Người lành để của lại cho con trai của con trai mình,
Còn của-cải của tội nhân được cất giữ cho kẻ công-chính.
23 Thực phẩm dồi dào ở trong đất chưa gieo của kẻ nghèo,
Nhưng có cái gì đó bị tiêu mất bởi sự không công-bình.
24 Kẻ không dùng roi của hấn ghét con trai của hấn,
Nhưng kẻ yêu nó ân-cần kiểm nó bằng kỷ-luật.
25 Người công-chính ăn đến khi hồn mình thỏa-mãn,
Còn bao tử của kẻ ác thì muốn hoài.

Tương-phản giữa kẻ ngay-thẳng và kẻ xấu-xa (14.1-14.35)

14 1 Người nữ khôn-ngoa xây-cất nhà của mình;
Nhưng đứa ngu-dại phá-hủy nó với hai bàn tay của mình.
2 Kẻ đi trong sự ngay-thẳng của nó kính-sợ Đức GIA-VÊ,
Nhưng kẻ cong queo trong các lối mình đi khinh-bi Ngài.
3 Trong miệng của kẻ ngu-dại có cây roi cho lưng của hấn,
Nhưng môi của những người khôn-ngoa bảo-tồn họ.
4 Ở đâu không có bò, ở đó máng cỏ sạch;
Nhưng bởi sức mạnh của con bò có thêm nhiều hoa lợi.
5 Người chứng trung-thành sẽ không nói dối,
Nhưng nhân chứng gian thò ra các lời nói dối.
6 Kẻ nhạo-báng tìm khôn-ngoa, và không được gì,
Nhưng kiến-thức là dễ-dàng cho người hiểu-biết.
7 Hãy rời khỏi sự hiện-diện của kẻ ngu-dại,
Nếu không con sẽ không nhận-thức rõ các lời của tri-thức.
8 Sự khôn-ngoa của người thận-trọng là để hiểu đường-lối
của mình,
Nhưng sự điên-rồ của những kẻ ngu-dại là sự đánh-lừa.
9 Những kẻ ngu-dại chế-giễu lỗi-lầm,
Nhưng ý-muốn tốt ở trong vòng các người ngay thẳng.
10 Tâm biết sự cay-đắng của riêng nó,
Và một người lạ không chia-sẻ niềm vui của nó.
11 Nhà của kẻ độc-ác sẽ bị hủy-diệt,
Nhưng lều của người ngay-thẳng sẽ được hưng-thịnh.
12 Có một con đường dường như đúng cho một người,
Nhưng sự cuối-cùng của nó là con đường của sự chết.
13 Cả trong tiếng cười, lòng vẫn có thể đang đau-đón,
Và điểm cuối của niềm vui có thể là đau buồn.
14 Kẻ tuột hậu trong tâm sẽ no nê với lối đi của riêng hấn,
Nhưng người tốt sẽ được thỏa-mãn với lối đi của mình.
15 Kẻ giản dị tin mọi sự,
Nhưng người thận-trọng xem-xét kỹ bước đi của mình.

Proverbs 13.14-14.15

14 The teaching of the wise is a fountain of life,
To turn aside from the snares of death.
15 Good understanding produces favor,
But the way of the treacherous is hard.
16 Every prudent man acts with knowledge,
But a fool spreads out folly.
17 A wicked messenger falls into adversity,
But a faithful envoy brings healing.
18 Poverty and shame will come to him who neglects
discipline,
But he who regards reproof will be honored.
19 Desire realized is sweet to the soul,
But it is an abomination to fools to depart from evil.
20 He who walks with wise men will be wise,
But the companion of fools will suffer harm.
21 Adversity pursues sinners,
But the righteous will be rewarded with prosperity.
22 A good man leaves an inheritance to his sons' sons,
And the wealth of the sinner is stored up for the righteous.
23 Abundant food is in the fallow ground of the poor,
But there is what is swept away by injustice.
24 He who spares his rod hates his son,
But he who loves him seeks him diligently with discipline.
25 The righteous eats to the satisfaction of his soul,
But the stomach of the wicked is in want.

The contrast between the upright and evil (14.1-14.35)

14 1 The wise woman builds her house,
But the foolish tears it down with her own hands.
2 He who walks in his uprightness fears YHWH,
But he who is crooked in his ways despises Him.
3 In the mouth of the foolish is a rod for his back,
But the lips of the wise will preserve them.
4 Where no oxen are, the manger is clean,
But much increase comes by the strength of the ox.
5 A faithful witness will not lie,
But a false witness breathes out lies.
6 A scoffer seeks wisdom, and finds none,
But knowledge is easy to him who has understanding.
7 Leave the presence of a fool,
Or you will not discern words of knowledge.
8 The wisdom of the prudent is to understand his way,
But the folly of fools is deceit.
9 Fools mock at guilt,
But among the upright there is good will.
10 The heart knows its own bitterness.
And a stranger does not share its joy.
11 The house of the wicked will be destroyed,
But the tent of the upright will flourish.
12 There is a way which seems right to a man,
But its end is the way of death.
13 Even in laughter the heart may be in pain,
And the end of joy may be grief.
14 The backslider in heart will have his fill of his own
ways,
But a good man will be satisfied with his.
15 The simple believes everything,
But the prudent looks well to his going.

Proverbs 14.16-15.5

16A wise man is cautious and turns away from evil,
But a fool is arrogant and careless.
17A quick-tempered man acts foolishly,
And a man of wicked devices is hated.
18The simple inherit folly,
But the prudent are crowned with knowledge.
19The evil will bow down before the good,
And the wicked at the gates of the righteous.
20The poor is hated even by his neighbor,
But those who love the riches are many.
21He who despises his neighbor sins,
But happy is he who is gracious to the poor.
22Will they not go astray who devise evil?
But kindness and truth will be to those who devise good.
23In all labor there is profit,
But mere talk *leads* only to poverty.
24The crown of the wise is their riches,
But the folly of fools is foolishness.
25A truthful witness saves lives,
But he who breathes out lies is treacherous.
26In the fear of YHWH there is strong confidence,
And His children will have refuge.
27The fear of YHWH is a fountain of life,
That one may avoid the snares of death.
28In a multitude of people is a king's glory,
But in the dearth of people is a prince's ruin.
29He who is slow to anger has great understanding,
But he who is quick-tempered exalts folly.
30A tranquil heart is life to the body,
But passion is rotteness to the bones.
31He who oppresses the poor reproaches his Maker,
But he who is gracious to the needy honors Him.
32The wicked is thrust down by his wrongdoing,
But the righteous has a refuge when he dies.
33Wisdom rests in the heart of one who has
understanding,
But in the midst of fools it is made known.
34Righteousness exalts a nation,
But sin is a disgrace to any people.
35The king's favor is toward a servant who acts wisely,
But his anger is toward him who acts shamefully.

The contrast between the upright and evil (15.1-15.33)

15 ¹A gentle answer turns away wrath,
But a painful word stirs up anger.
²The tongue of the wise makes knowledge acceptable,
But the mouth of fools spouts folly.
³The eyes of YHWH are in every place,
Watching the evil and the good.
⁴A healing tongue is a tree of life,
But perversion in it is the crushing of the spirit.
⁵A fool rejects his father's discipline,
But he who regards reproof is prudent.

Châm-ngôn 14.16-15.5

16Người khôn-ngoan cẩn-thận và tránh khỏi sự xấu-xa,
Nhưng kẻ ngu thì ngạo-mạn và cầu-thả.
17Người nông nổi hành-động ngu-xuẩn,
Và kẻ có các mưu ác bị ghét bỏ.
18Kẻ giản dị thừa-kế sự đại-dột,
Nhưng người thận-trọng được đội mũ kiến-thức.
19Kẻ xấu-xa sẽ gập mình trước người hiền-lành,
Và kẻ ác *gập mình* tại các cổng của người công-chính.
20Người nghèo bị ngay cả người láng-giềng của mình
ghét,
Song những người thích các người giàu thì nhiều.
21Kẻ khinh-bi người láng-giềng của mình phạm tội,
Nhưng hạnh-phúc thay người khoan-dung với kẻ nghèo.
22Há những kẻ mưu toan điều xấu sẽ không lầm lạc sao?
Nhưng những người nghĩ ra điều tốt sẽ được sự từ-tế và
lễ-thật.
23Trong mọi lao-nhọc đều có lợi-ích,
Nhưng nói suông chỉ *dẫn* đến nghèo-nàn.
24Vương-miện của người khôn-ngoan là sự giàu-có của
họ,
Nhưng sự đại-dột của những kẻ ngu là sự ngu-xuẩn.
25Chứng nhân chân-thật cứu mạng người,
Nhưng kẻ thờ ra các lời nói dối là xảo-trá.
26Trong sự kính-sợ Đức GIA-VÊ có sự tin-cậy mạnh-mẽ,
Và con cái của Ngài sẽ có nơi ẩn-trú.
27Sự kính-sợ Đức GIA-VÊ là nguồn sống,
Để người ta tránh được các loại bẫy của sự chết.
28Vinh-quang của một vị vua ở trong đám dân,
Nhưng sự tàn rụi của một chúa ở trong sự đói-kém của
dân.
29Người chậm giận hiểu-biết lớn,
Nhưng kẻ nông nổi đề cao ngu-xuẩn.
30Một tâm bình-tĩnh là sự sống cho thân-thể,
Nhưng đam mê là sự mục-nát cho bộ xương.
31Người hà-hiệp kẻ nghèo làm nhục Đấng Tạo-hóa của
mình,
Nhưng người khoan-dung với kẻ thiếu-thốn tôn-kính Ngài.
32Kẻ độc-ác bị đánh ngã bởi việc làm sai của hắn,
Nhưng người công-chính có chỗ ẩn-trú khi người chết.
33Sự khôn-ngoan nằm trong tâm người có sự hiểu-biết,
Nhưng ở trong đám người ngu-dại nó được làm lộ ra.
34Sự công-chính nâng cao một đất nước,
Nhưng tội lỗi là sự nhục-nhã *cho bất cứ* một dân-tộc nào.
35Ấn-huệ của vua cho đứu hầu hành-động khôn-ngoan,
Nhưng cơn giận của vua cho kẻ hành-động xấu hổ.

Sự tương-phân giữa kẻ ngay-thẳng và kẻ ác-độc (15.1-15.33)

15 ¹Lời đáp êm-dịu làm nguôi cơn thịnh-nộ,
Nhưng lời nhức-nhối khích-động cơn giận-dữ.
²Lưỡi của người khôn khiến kiến-thức chấp-nhận được,
Nhưng miệng của những kẻ ngu-dại phun ra sự điên-rồ.
³Những mắt của Đức GIA-VÊ ở trong mọi chỗ,
Xem-xét kẻ xấu-xa và người hiền-lành.
⁴Lưỡi chữa lành là cây sự sống,
Nhưng lưỡi đời bại nghiền-nát linh.
⁵Kẻ ngu-dại bác-bỏ kỷ-luật của cha hắn,
Nhưng kẻ xem trọng sự quở-trách là khôn-ngoan.

Châm-ngôn 15.6-15.33

⁶Nhiều của cải ở trong nhà của người công-chính,
Nhưng rắc-rối thì ở trong lợi tức của kẻ độc-ác.
⁷Đôi môi của người khôn-ngoaan truyền ra kiến-thức,
Nhưng tâm của những kẻ ngu-dại thì không như thế.
⁸Hiển-tể của kẻ độc-ác là ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ,
Nhưng sự cầu-nguyện của người ngay là vui-thú của Ngài.
⁹Đường-lối kẻ độc-ác là ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ,
Nhưng Ngài yêu người theo đuổi sự công-chính.
¹⁰Kỷ-luật nghiêm-khắc là cho kẻ bỏ rơi đường-lối ấy;
Kẻ ghét lời quở-trách sẽ chết.
¹¹Âm-phủ và Chôn Hủy-diệt phơi ra trước mặt Đức GIA-VÊ,
Tâm-lòng của các con trai của A-đam còn hơn bao nhiêu!
¹²Kẻ nhạo-báng không ưa người quở-trách mình;
Hắn sẽ không đi đến người khôn-ngoaan.
¹³Một trái tim vui-mừng làm cho mặt mày hớn-hở,
Nhưng trong sự buồn-bã của tâm, linh bị vỡ.
¹⁴Trí của người thông-minh tìm kiến-thức,
Nhưng miệng của những kẻ ngu-dại cứ ăn sự điên-rồ.
¹⁵Mọi ngày của người đau-khổ đều xấu,
Nhưng trái tim hớn-hở có yên-tiệc liên-miên.
¹⁶Có một chút kinh-sợ Đức GIA-VÊ thì tốt hơn là,
Tài-sản đồ-sộ mà có rối loạn.
¹⁷Một đĩa rau mà có tình thương thì tốt hơn là,
Một con bò mập mà có căm-hờn.
¹⁸Người nóng-nảy khích-động sự xung-đột,
Nhưng kẻ chậm giậm làm nguôi sự tranh cạnh.
¹⁹Đường của kẻ biếng-nhác như một hàng rào gai,
Nhưng nẻo của người ngay-thẳng là một con đường cái.
²⁰Con trai khôn-ngoaan làm cha vui-vẻ,
Nhưng người ngu-dại khinh-bi mẹ mình.
²¹Sự điên-rồ là thú vui cho kẻ thiếu lý lẽ,
Nhưng người hiểu-biết đi ngay-thẳng.
²²Không được cố vắn, các kế-hoạch đều bị hỏng,
Nhưng với nhiều người khuyên-báo, chúng thành-công.
²³Một người được vui trong câu trả lời của miệng mình,
Và một lời đúng lúc thì thích-thú biết bao!
²⁴Nẻo sự sống dẫn kẻ khôn-ngoaan đi lên,
Để người có thể tránh xa Âm-phủ ở bên dưới.
²⁵Đức GIA-VÊ sẽ giựt sập nhà của kẻ kiêu-ngạo,
Nhưng Ngài sẽ vạch ranh-giới cho người góa-bụa.
²⁶Các kế-hoạch xấu-xa là điều ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ,
Nhưng các lời dịu dàng là thuần-bạch.
²⁷Kẻ làm lời trái phép làm rắc-rối chính nhà nó,
Nhưng người ghét của hối-lộ sẽ sống.
²⁸Tâm của người công-chính suy-tư để trả lời như thế nào,
Nhưng cái miệng của kẻ độc-ác tuôn ra các điều xấu-xa.
²⁹Đức GIA-VÊ ở xa kẻ độc-ác,
Nhưng Ngài nghe lời cầu-nguyện của người công-chính.
³⁰Đôi mắt sáng làm tâm-lòng sung-sướng;
Tin lành đắp mỡ vào bộ xương.
³¹Người có tai lắng nghe lời quở-trách ban sự sống
Sẽ ở giữa vòng các người khôn-ngoaan.
³²Người lãng-quên kỷ-luật khinh-bi chính hồn của mình,
Nhưng người lắng nghe lời quở-trách được sự hiểu-biết.
³³Sự kinh-sợ Đức GIA-VÊ là chỉ dẫn cho khôn-ngoaan,
Và sự khiêm-nhường đến trước sự kính-trọng.

Proverbs 15.6-15.33

⁶Much wealth is in the house of the righteous,
But trouble is in the income of the wicked.
⁷The lips of the wise spread knowledge,
But the hearts of fools are not so.
⁸The sacrifice of the wicked is an abomination to YHWH,
But the prayer of the upright is His delight.
⁹The way of the wicked is an abomination to YHWH,
But He loves him who pursues righteousness.
¹⁰Stern discipline is for him who forsakes the way;
He who hates reproof will die.
¹¹Sheol and Abaddon lie open before YHWH,
How much more the hearts of sons of Adam!
¹²A scoffer does not love one who reproves him,
He will not go to the wise.
¹³A joyful heart makes a cheerful face,
But in sadness of heart, the spirit is broken.
¹⁴The mind of the intelligent seeks knowledge,
But the mouth of fools feeds on folly.
¹⁵All the days of the afflicted are bad,
But a cheerful heart has a continual feast.
¹⁶Better is a little with the fear of YHWH,
Than great treasure and turmoil with it.
¹⁷Better is dish of vegetables where love is,
Than a fattened ox and hatred with it.
¹⁸A hot-tempered man stirs up strife,
But the slow to anger pacifies contention.
¹⁹The way of the sluggard is as a hedge of thorns,
But the path of the upright is a highway.
²⁰A wise son makes a father glad,
But a foolish man despises his mother.
²¹Folly is joy to him who lacks sense,
But a man of understanding walks straight.
²²Without consultation, plans are frustrated,
But with many counselors they succeed.
²³A man has joy in an answer of his mouth,
And how delightful is a timely word!
²⁴The path of life leads upward for the wise,
That he may keep away from Sheol below.
²⁵YHWH will tear down the house of the proud,
But He will establish the boundary of the widow.
²⁶Evil plans are an abomination to YHWH,
But pleasant words are pure.
²⁷He who profits illicitly troubles his own house,
But he who hates bribes will live.
²⁸The heart of the righteous ponders how to answer,
But the mouth of the wicked pours out evil things.
²⁹YHWH is far from the wicked,
But He hears the prayer of the righteous.
³⁰Bright eyes gladden the heart;
Good news puts fat on the bones.
³¹He whose ear listens to the life-giving reproof
Will dwell among the wise.
³²He who neglects discipline despises his own soul,
But he who listens to reproof acquires understanding.
³³The fear of YHWH is the instruction for wisdom,
And before honor comes humility.

Proverbs 16.1-16.27*The contrast between the upright and evil (16.1-16.33)*

16¹The plans of the heart belong to man,
But the answer of the tongue is from YHWH.
²All the ways of a man are clean in his own sight,
But YHWH weighs the motives.
³Commit your works to YHWH,
And your plans will be established.
⁴YHWH has made everything for its own purpose,
Even the wicked for the day of evil.
⁵Everyone who is proud in heart is an abomination to YHWH; Assuredly, he will not be unpunished.
⁶By lovingkindness and truth iniquity is atoned for,
And by the fear of YHWH one keeps away from evil.
⁷When a man's ways are pleasing to YHWH,
He makes even his enemies to be at peace with him.
⁸Better is a little with righteousness
Than great income with injustice.
⁹The mind of man plans his way,
But YHWH directs his steps.
¹⁰A divine decision is in the lips of the king;
His mouth should not err in judgment.
¹¹A just balance and scales belong to YHWH;
All the weights of the bag are His concern.
¹²It is an abomination for kings to commit wickedness,
For a throne is established on righteousness.
¹³Righteous lips are the delight of kings,
And he who speaks right is loved.
¹⁴The wrath of a king is as messengers of death,
But a wise man will appease it.
¹⁵In the light of a king's face is life,
And his favor is like a cloud with the spring rain.
¹⁶How much better it is to get wisdom than gold!
And to get understanding is to be chosen above silver.
¹⁷The highway of the upright is to depart from evil;
He who watches his way preserves his soul.
¹⁸Pride goes before destruction,
And a haughty spirit before stumbling.
¹⁹It is better to be of a humble spirit with the lowly,
Than to divide the spoil with the proud.
²⁰He who gives attention to the word shall find good,
And blessed is he who trusts in YHWH.
²¹The wise in heart will be called discerning,
And sweetness of speech increases persuasiveness.
²²Understanding is a fountain of life to him who has it,
But the discipline of fools is folly.
²³The heart of the wise teaches his mouth,
And adds persuasiveness to his lips.
²⁴Pleasant words are a honeycomb,
Sweet to the soul and healing to the bones.
²⁵There is a way which seems right to a man,
But its end is the way of death.
²⁶A worker's appetite works for him,
For his hunger urges him on.
²⁷A worthless man digs up evil,
While his words are as a scorching fire.

Châm-ngôn 16.1-16.27*Tương-phân giữa kẻ ngay-thắng và kẻ xấu-xa (16.1-16.33)*

16¹Các kế-hoạch của tâm-lòng thuộc về loài người,
Nhưng sự trả lời của cái lưỡi là từ Đức GIA-VÊ.
²Tất cả đường-lối của một người đều trong sạch theo con mắt của hắn,
Nhưng Đức GIA-VÊ cân đo các động-cơ.
³Hãy phó những việc làm của người cho Đức GIA-VÊ,
Và các kế-hoạch của người sẽ được thiết-lập.
⁴Đức GIA-VÊ đã làm mọi sự cho mục-đích riêng của nó,
Cả kẻ độc-ác cho ngày xấu-xa.
⁵Mọi kẻ kiêu-ngạo trong tâm là ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ;
Chắc-chắn nó sẽ chẳng được tha.
⁶Bởi sự yêu-thương ân cần và lẽ-thật, tội-lỗi được chuộc,
Và bởi kính-sợ Đức GIA-VÊ người ta tránh khỏi điều xấu.
⁷Khi đường-lối của một người làm Đức GIA-VÊ vui lòng,
Ngài khiến cả kẻ thù của người cũng thuận-hòa với người.
⁸Một chút công-chính thì tốt hơn,
Là lợi tức nhiều mà bất công.
⁹Trí của con người trừ tính đường-lối của hắn,
Nhưng Đức GIA-VÊ chỉ-dẫn các bước đi của hắn.
¹⁰Một quyết-định thiêng-liêng ở trên môi của nhà vua;
Miệng của vua không được sai-lầm trong xét-xử.
¹¹Cân xách và cân bàn đúng thuộc về Đức GIA-VÊ;
Mọi trái cân trong bao là sự quan-tâm của Ngài.
¹²Phạm điều độc-ác là ghê-tởm cho các vua,
Vì ngôi vua được thiết-lập trên sự công-chính.
¹³Các môi công-chính là sự vui-thích của các vua,
Và kẻ nói đúng được yêu-thương.
¹⁴Con thanh-nộ của vua là các sứ-giã của sự chết,
Nhưng một người khôn sẽ làm nguôi nó đi.
¹⁵Trong ánh-sáng của mặt vua là sự sống,
Và ân-huệ của vua giống như một áng mây với mưa xuân.
¹⁶Được khôn-ngoa thì tốt hơn là vàng biết bao!
Và phải được sự hiểu-biết hơn là được bạc.
¹⁷Đường cái của kẻ ngay-thắng là tránh khỏi điều xấu-xa;
Người canh-giữ đường-lối của mình bảo-tồn hồn của mình
¹⁸Kiêu-ngạo đi trước sự hủy-diệt,
Và một linh ngạo-mạn đi trước sự vấp-ngã.
¹⁹Có một linh khiêm-nhường với kẻ thấp hèn thì tốt hơn,
Là chia chiến-lợi-phẩm với kẻ kiêu-ngạo.
²⁰Người chú-ý đến lời sẽ tìm được sự tốt-lành,
Và phước cho người tin ở Đức GIA-VÊ.
²¹Kẻ khôn trong tâm được gọi là biết nhận-thức rõ,
Và sự ngọt-ngào của lời nói tăng thêm sự thuyết-phục.
²²Sự hiểu-biết là nguồn sự sống cho người có nó,
Nhưng kỹ-luật của những kẻ ngu-dại là sự điên-rồ.
²³Tâm của người khôn-ngoa dạy-đổ cái miệng của mình,
Và thêm sự thuyết-phục vào đôi môi của mình.
²⁴Các lời êm dịu là một ổ mật,
Ngọt cho hồn và chữa lành xương cốt.
²⁵Có một con đường dường như đúng cho một người,
Nhưng cuối đường là con đường của sự chết.
²⁶Con thêm ăn của người lao-công giúp hắn,
Vì con đói của hắn cứ thúc-giục hắn.
²⁷Một người vô dụng bởi điều xấu lên,
Trong khi các lời của hắn như là ngọn lửa làm cháy sém.

Châm-ngôn 16.28-17.19

28Kẻ đòi bại gieo rắc xung-đột,
Và kẻ nói xấu phân-rẽ các bạn thân.
29Một người bạo-lực dụ-dỗ người láng-giềng hần,
Rồi dẫn người ấy vào con đường không tốt.
30Người nháy mắt làm thế để chế ra các điều đòi bại;
Kẻ bặm môi mình khiến điều xấu xảy ra.
31Đầu bạc là vương-miện cho vinh-quang;
Nó được tìm thấy trong con đường công-chính.
32Người chậm nóng-giận tốt hơn kẻ phi thường,
Và người trị được linh của mình, hơn kẻ chiếm được một thành.
33Thăm được ném vào trong vạt áo,
Nhưng mọi quyết-định của nó là từ Đức GIA-VÊ.

Tương-phản giữa người ngay-thẳng và kẻ xấu-xa (17.1-17.28)

17 1Có một miếng bánh khô mà yên-tĩnh với nó thì tốt
Hơn cái nhà đầy yến-tiệc mà xung-đột hoài.
2Một đứa hầu hành-động khôn-ngoan sẽ cai-trị người con
traì hành-động đầy xấu-hỗ,
Và sẽ chia của thừa-kế ở giữa các anh em.
3Nồi luyện dành cho bạc và lò lửa dành cho vàng.
Nhưng Đức GIA-VÊ thử lòng.
4Một kẻ làm ác lắng nghe các môi độc-ác,
Một kẻ nói dối chú ý đến cái lưỡi phá-hủy.
5Kẻ nhạo-báng kẻ nghèo si-nhục Đấng Tạo-hóa của mình;
Người thấy tai-họa mà mừng sẽ chẳng được tha.
6Cháu nội-ngoại là *vương-miện* của những người già,
Và vinh-quang của những con trai là *tổ-phụ* của chúng.
7Lời nói xuất-sắc không hợp cho kẻ ngu-dại;
Các môi nói dối lại càng ít *hợp* hơn cho một ông hoàng.
8Của hối-lộ là bùa mê trước mắt của chủ nó;
Hễ hần trở mình chỗ nào, hần cũng thịnh-vượng.
9Người che-chờ sự vi phạm tìm-kiếm tình yêu,
Nhưng kẻ nhắc lại một vấn-đề chia-rẽ các bạn thân.
10Một lời quở-trách thâm sâu vào một người hiểu-biết
Hơn một trăm cú đánh vào một kẻ ngu-dại.
11Người phân-loạn chỉ tìm-kiếm điều xấu-xa,
Vì vậy một sứ-giã tàn-bạo sẽ được sai đi chống hần.
12Thà một người gặp con gấu cái có các con bị cướp đi,
Hơn là gặp một người ngu-dại trong sự điên-rồ của hần.
13Người lấy xấu trả tốt,
Điều xấu sẽ không lìa khỏi nhà hần.
14Khởi đầu của cuộc xung-đột *như* để nước tuôn ra,
Vì vậy hãy từ bỏ sự cãi-lấy trước khi nó nổ bùng ra.
15Người biện minh cho kẻ độc-ác, và kẻ lên án người
công-chính,
Cả hai như nhau đều là điều ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ.
16Tại sao kẻ ngu-dại có tiền trong tay để mua khôn-ngoan,
Khi hần không có lý lẽ gì cả?
17Một người bạn yêu thương mọi lúc,
Và một người anh em được sinh ra cho nghịch cảnh.
18Một người thiếu lý lẽ mà cam-kết,
Thì trở thành vật thể chân trong sự hiện-diện của người
láng-giềng mình.
19Người ưa sự vi-phạm ưa sự xung-đột;
Kẻ nâng cửa mình lên tìm-kiếm sự phá-hủy.

Proverbs 16.28-17.19

28A perverse man spreads strife,
And a slanderer separates intimate friends.
29A man of violence entices his neighbor,
And leads him in a way that is not good.
30He who winks his eyes *does* so to devise perverse things;
He who compresses his lips brings evil to pass.
31A gray head is a crown of glory;
It is found in the way of righteousness.
32He who is slow to anger is better than the mighty,
And he who rules his spirit, than he who captures a city.
33The lot is cast into the lap,
But its every decision is from YHWH.

The contrast between the upright and evil (17.1-17.28)

17 1Better is a dry morsel and quietness with it
Than a house full of feasting with strife.
2A servant who acts wisely will rule over a son who acts shamefully,
And will share in the inheritance among brothers.
3The refining pot is for silver and the furnace for gold,
But YHWH tests hearts.
4An evildoer listens to wicked lips,
A liar pays attention to a destructive tongue.
5He who mocks the poor reproaches his Maker;
He who rejoices at calamity will not go unpunished.
6Grandchildren are the crown of old men,
And the glory of sons is their fathers.
7Excellent speech is not fitting for a fool;
Much less are lying lips to a prince.
8A bribe is a charm in the sight of its owner;
Wherever he turns, he prospers.
9He who covers a transgression seeks love,
But he who repeats a matter separates intimate friends.
10A rebuke goes deeper into one who has understanding
Than a hundred blows into a fool.
11A rebellious man seeks only evil,
So a cruel messenger will be sent against him.
12Let a man meet a bear robbed of her cubs,
Rather than a fool in his folly.
13He who returns evil for good,
Evil will not depart from his house.
14The beginning of strife is *like* letting out water,
So abandon the quarrel before it breaks out.
15He who justifies the wicked, and he who condemns the righteous,
Both of them alike are an abomination to YHWH.
16Why is there a price in the hand of a fool to buy wisdom,
When he has no sense?
17A friend loves at all times,
And a brother is born for adversity.
18A man lacking in sense pledges,
And becomes surety in the presence of his neighbor.
19He who loves transgression loves strife;
He who raises his door seeks destruction.

Proverbs 17.20-18.18

20He who has a crooked heart finds no good,
And he who is perverted in his language falls into evil.
21He who begets a fool *does so* to his sorrow,
And the father of a fool has no joy.
22A joyful heart causes good healing,
But a broken spirit dries up the bones.
23A wicked man receives a bribe from the bosom
To pervert the ways of justice.
24Wisdom is in the presence of the one who has
understanding,
But the eyes of a fool are on the ends of the earth.
25A foolish son is a grief to his father,
And bitterness to her who bore him.
26It is also not good to fine the righteous,
Nor to strike the noble for their uprightness.
27He who restrains his words has knowledge.
And he who has a cool spirit is a man of understanding.
28Even a fool, when he keeps silent, is considered wise;
When he closes his lips, he is *counted* prudent.

The contrast between the upright and evil (18.1-24)

18 1He who separates himself seeks *his own* desire,
He quarrels against all sound wisdom.
2A fool does not delight in understanding,
But only in revealing his own mind.
3When a wicked man comes, contempt also comes,
And with dishonor comes reproach.
4The words of a man's mouth are deep waters;
The fountain of wisdom is a bubbling brook.
5To show partiality to the wicked is not good,
Nor to thrust aside the righteous in judgement.
6A fool's lips bring strife,
And his mouth calls for blows.
7A fool's mouth is his ruin,
And his lips are the snare of his soul.
8The words of a whisperer are like dainty morsels,
And they go down into the innermost parts of the body.
9He also who is slack in his work
Is brother to him who destroys.
10The name of YHWH is a strong tower;
The righteous runs into it and is safe.
11A rich man's wealth is his strong city,
And like a high wall in his own imagination.
12Before destruction the heart of man is haughty,
But humility *goes* before honor.
13He who gives an answer before he hears,
It is folly and shame to him.
14The spirit of a man can endure his sickness,
But a broken spirit who can bear?
15The heart of the prudent acquires knowledge,
And the ear of the wise seeks knowledge.
16A man's gift makes room for him,
And brings him before great men.
17The first to plead his case *seems* just,
Until another comes and examines him.
18The lot puts an end to contentions,
And makes a division between the mighty,

Châm-ngôn 17.20-18.18

20Người có lòng cong queo không tìm được sự tốt-lành,
Và kẻ ăn nói dối-bại rơi vào điều xấu-xa.
21Kẻ sinh ra một đứa ngu-dại chịu buồn-rầu,
Và cha của kẻ ngu-dại chẳng vui-vẻ gì.
22Một tâm vui-vẻ sinh ra sự chữa lành tốt,
Nhưng một linh tan nát làm xương xóc khô-héo.
23Một người độc-ác nhận của hối-lộ từ ngực
Để làm đời bại các đường-lối của công-lý.
24Khôn-ngoaan ở trong sự hiện-diện của người hiểu-biết,
Nhưng đôi mắt của kẻ ngu ở trên các chỗ cuối của trái đất.
25Một đứa con trai ngu-dại là nỗi sầu-khổ cho cha nó,
Và là sự đắng-cay cho người đã sinh ra nó.
26Phạt vạ người công-chính cũng không tốt,
Đánh kẻ quý-phái vì họ ngay-thẳng cũng vậy.
27Người kiềm-chế được các lời của mình có kiến-thức,
Và người có linh ôn-hòa là một người có sự hiểu-biết.
28Ngay cả kẻ ngu, khi nó giữ im-lặng, được xem là khôn;
Khi nó ngậm đôi môi của hẳn lại, được kể là thận-trọng.

Tương-phân giữa kẻ ngay-thẳng và kẻ xấu-xa (18.1-18.24)

18 1Người tự cô lập tìm kiếm sự ham-muốn *của mình*,
Hắn cãi lại mọi khôn-ngoaan lành mạnh.
2Một kẻ ngu-ngốc không ưa-thích sự hiểu-biết,
Nhưng chỉ thích bày ra cái trí của chính mình.
3Khi một người độc-ác đến, sự khinh-rẻ cũng đến,
Và sự sỉ-nhục đến với sự mất danh-dự.
4Các lời của miệng một người là các vực nước sâu;
Nguồn sự khôn-ngoaan là khe nước sủi bọt.
5Thiên-vị kẻ độc-ác là không tốt,
Đẩy người công-chính một bên khi xét-xử *cũng không*.
6Đôi môi kẻ ngu-dại đem đến sự xung-đột,
Và miệng của hắn đòi những cú đánh.
7Miệng của kẻ ngu-dại là sự đổ nát của hắn,
Và đôi môi của nó là cái bẫy cho hồn của nó.
8Các lời của một kẻ thì-thầm như các miếng ăn ngon;
Và chúng đi vào gan ruột của cơ-thể.
9Kẻ chệnh-mãng trong công việc của mình
Là anh em với kẻ phá-hủy.
10Danh Đức GIA-VÊ là một ngọn tháp kiên-cố;
Người công-chính chạy vào trong đó và được an-toàn.
11Cửa cái của người giàu là thành kiên-cố của hắn,
Và như vách cao trong sự tưởng-tượng của riêng hắn.
12Trước sự hủy-diệt, tâm loài người vẫn ngạo-mạn,
Nhưng sự khiêm-tốn *đi* trước kính-trọng.
13Người cho câu trả lời trước khi nghe,
Là sự điên-rồ và hô-thẹn cho hắn.
14Linh của một người có thể chịu-đựng cơn bệnh của hắn,
Nhưng một linh bị vỡ ai có thể chịu được?
15Tâm của người thận-trọng kiếm được kiến-thức,
Và tai của người khôn tìm kiếm kiến-thức.
16Quà của một người mở đường cho hắn,
Và đem hắn đến trước mặt những vĩ-nhân.
17Người đầu tiên biện-hộ trường-hợp mình *có vẻ* đúng,
Cho đến khi người khác đến và tra-xét hắn.
18Việc bắt thăm chấm dứt các cuộc tranh-chấp,
Và phân-rẽ các kẻ phi thường.

Châm-ngôn 18.19-19.20

19 Một người anh em bị méch lòng thì *khó* được hơn một thành kiên-cố,
Và tranh-cãi thì như song sắt của một lâu đài.
20 Với bông trái của miệng một người, bao-từ hấn sẽ được no-nê;
Hấn sẽ được thỏa-mãn với kết-quả của đôi môi mình.
21 Chết và sống ở trong quyền của cái lưỡi,
Và những kẻ ái-mộ nó sẽ ăn trái của nó.
22 Người tìm được một người vợ tìm được một điều tốt,
Và được ân-huệ từ Đức GIA-VÊ.
23 Người nghèo thốt ra các lời cầu-xin;
Nhưng kẻ giàu trả lời cộc-cằn.
24 Một người có nhiều bạn, hấn đến để làm đồ nát,
Nhưng có một người bạn sống chết hơn anh em *ruột*.

Đời sống và đức-hạnh (19.1-19.29)

19 1 Một người nghèo bước đi trong sự thanh-liêm của mình thì tốt hơn,
Kẻ dối bại trong đôi môi và là một kẻ ngu-dại.
2 Cũng không tốt cho một người không có kiến-thức,
Và kẻ vội bước đôi chân mình mà phạm tội.
3 Sự ngu-dại của loài người phá đường-lối của hấn,
Và tâm của hấn giận Đức GIA-VÊ điên lên.
4 Sự giàu-có thêm nhiều bạn,
Nhưng một người nghèo bị tách ra khỏi bạn của mình.
5 Một chứng-nhân gian sẽ chẳng khỏi bị phạt,
Và kẻ thờ ra các lời nói dối sẽ không chạy *thoát* được.
6 Nhiều người sẽ nài-xin ân-huệ của người hào phóng,
Và mọi người là bạn của kẻ cho quà.
7 Tất cả anh em *ruột* của một kẻ nghèo đều ghét hấn;
Bạn bè của hấn còn đi xa khỏi hấn hơn nữa!
Người đeo-đuôi họ bằng lời, nhưng họ đi mất.
8 Người được sự khôn-ngoaan yêu chính hồn của mình;
Kẻ giữ lấy sự hiểu-biết sẽ tìm được điều tốt.
9 Chứng-nhân gian-dối sẽ chẳng khỏi bị phạt,
Và kẻ thờ ra các lời nói dối sẽ diệt-vong.
10 Xa-hoa không hợp cho kẻ ngu-dại,
Một kẻ nô-lệ lại càng *không hợp* để cai-trị các ông hoàng.
11 Sự chín-chắn của một người làm hấn chậm giận,
Và bỏ qua một vi-phạm là vinh-quang của hấn.
12 Con thịnh-nộ của vua như việc rống lên của con sư tử,
Nhưng ân-huệ của vua như sương trên cỏ.
13 Con trai ngu-dại là sự phá-hủy cho cha nó,
Và sự nạnh hẹ của người vợ là nước nhỏ giọt liên-tục.
14 Nhà cửa và của cải là của thừa-kế từ tổ-phụ,
Nhưng một người vợ thận-trọng là từ Đức GIA-VÊ.
15 Sự biếng-nhác ném vào một giấc ngủ mê,
Và một hồn ăn không ngời rồi sẽ chịu đói.
16 Người giữ điều-răn giữ hồn mình,
Nhưng kẻ bất cần về các lối mình sẽ chết.
17 Người khoan-dung với kẻ nghèo là cho Đức GIA-VÊ vay,
Và Ngài sẽ trả lại cho người vì việc thiện của người.
18 Hãy kỷ-luật con trai người trong khi có hy-vọng;
Và đừng ham gây cho nó chết.
19 Một người có con giận lớn sẽ phải chịu hình-phạt,
Vì nếu con giải-cứ hấn, con sẽ phải giải-cứ hấn nữa.
20 Hãy nghe khuyên-cáo và hãy nhận kỷ-luật,
Để con được khôn trong những ngày còn lại của con.

Proverbs 18.19-19.20

19 A brother offended is *harder to be won* than a strong city,
And contentions are like the bars of a castle.
20 With the fruit of a man's mouth his stomach will be satisfied;
He will be satisfied *with* the product of his lips.
21 Death and life are in the power of the tongue,
And those who love it will eat its fruits.
22 He who finds a wife finds a good thing,
And obtains favor from YHWH.
23 The poor man utters supplications,
But the rich man answers roughly.
24 A man of *many* friends comes to ruin,
But there is a friend who sticks closer than a brother.

The life and conduct (19.1-19.29)

19 1 Better is a poor man who walks in his integrity
Than he who is perverse in his lips and is a fool.
2 Also it is not good for a person to be without knowledge,
And he who makes haste with his feet sins.
3 The foolishness of man subverts his way,
And his heart rages against YHWH.
4 Wealth adds many friends,
But a poor man is separated from his friend.
5 A false witness will not go unpunished,
And he who breathes lies will not escape.
6 Many will entreat the favor of a generous man,
And every man is a friend to him who gives gifts.
7 All the brothers of a poor man hate him;
How much more do his friends go far from him!
He pursues *them* with words, *but* they are gone.
8 He who gets wisdom loves his own soul;
He who keeps understanding will find good.
9 A false witness will not go unpunished,
And he who breathes lies will perish.
10 Luxury is not fitting for a fool;
Much less for a slave to rule over princes.
11 A man's discretion makes him slow to anger,
And it is his glory to overlook a transgression.
12 The king's wrath is like the roaring of a lion,
But his favor is like dew on the grass.
13 A foolish son is destruction to his father,
And the contentions of a wife are a constant dripping.
14 House and wealth are an inheritance from fathers,
But a prudent wife is from YHWH.
15 Laziness casts into a deep sleep,
And an idle soul will suffer hunger.
16 He who keeps the commandment keeps his soul
But he who is careless of his ways will die.
17 He who is gracious to a poor man lends to YHWH,
And He will repay him for his good deed.
18 Discipline your son while there is hope,
And do not desire causing him to die.
19 A *man of* great anger shall bear the penalty,
For if you rescue *him*, you will only have to do it gain.
20 Listen to counsel and accept discipline,
That you may be wise the rest of your days.

Proverbs 19.21-20.17

21 Many are the plans in a man's heart,
But the counsel of YHWH, it will stand.
22 What is desirable in a man is his loyalty,
And *it is* better to be a poor man than a liar.
23 The fear of YHWH *leads* to life,
So that one may sleep satisfied, not visited by evil.
24 The sluggard buries his hand in the dish,
And will not even bring it back to his mouth.
25 Strike a scoffer and the simple may become shrewd,
But reprove one who has understanding and he will gain knowledge.
26 He who assaults *his* father and drives *his* mother away
Is a shameful and disgraceful son.
27 Cease listening, my son, to discipline,
And you will stray from the words of knowledge.
28 A rascally witness makes a mockery of justice,
And the mouth of the wicked spreads iniquity.
29 Judgments are prepared for scoffers,
And blows for the back of fools.

The life and conduct (20.1-20.30)

20 1 Wine is a mocker, strong drink a brawler,
And whoever is intoxicated by it is not wise.
2 The terror of a king is like the growling of a lion;
He who provokes him to anger sins against his own life.
3 Keeping away from strife is an honor for a man,
But any fool will quarrel.
4 The sluggard does not plow after the autumn,
So he begs during the harvest and has nothing.
5 A plan in the heart of a man is *like* deep water,
But a man of understanding draws it out.
6 Many a man proclaims his own loyalty,
But who can find a trustworthy man?
7 A righteous man who walks in his integrity—
How blessed are his sons after him.
8 A king who sits on the throne of justice
Disperses all evil with his eyes.
9 Who can say, "I have cleansed my heart,
I am pure from my sin"?
10 Differing weights and differing measures,
Both of them are abominable to YHWH.
11 It is by his deeds that a lad distinguishes himself
If his conduct is pure and right.
12 The hearing ear and the seeing eye,
YHWH has made both of them.
13 Do not love sleep, lest you become poor;
Open your eyes, and you will be satisfied with food.
14 "Bad, bad," says the buyer;
But when he goes his way, then he boasts.
15 There is gold, and an abundance of jewels;
But the lips of knowledge are a more precious thing.
16 Take his garment when he becomes surety for a
stranger;
And for foreigners, hold him in pledge.
17 Bread obtained by falsehood is sweet to a man,
But afterward his mouth will be filled with gravel.

Châm-ngôn 19.21-20.17

21 Có nhiều kế-hoạch trong tâm của một người,
Nhưng sự chỉ-giáo của Đức GIA-VÊ sẽ giữ vững.
22 Cái gì là có thể mong-muốn được trong một người là sự
trung-thành của hắn,
Và làm một người nghèo thì tốt hơn là một kẻ nói dối.
23 Sự kính-sợ Đức GIA-VÊ dẫn đến sự sống,
Đề một người được ngủ thỏa-mãn, mà không bị điều xấu
viếng thăm.
24 Kẻ biếng-nhác vùi bàn tay của hắn trong cái đĩa,
Và thậm chí sẽ không rút nó lại tới miệng của mình.
25 Đánh kẻ nhạo-báng và kẻ giảo dị được nên khôn-lanh,
Nhưng khiển-trách kẻ hiểu-biết, và hắn sẽ được kiên-thức.
26 Kẻ tấn-công cha của mình và đuổi mẹ của mình đi
Là một đứa con trai nhục-nhã và đáng xấu-hổ.
27 Hết lắng-nghe kỷ-luật, hỡi con trai ta,
Thì con sẽ rời bỏ các lời kiến-thức.
28 Chứng-nhân bất-lương nhạo-báng công-lý,
Và miệng của kẻ ác gieo rắc bất-công.
29 Phán xét đã được chuẩn-bị cho những kẻ nhạo-báng,
Và những cú đánh cho lưng của những kẻ ngu-dại.

Đời sống và đức-hạnh (20.1-20.30)

20 1 Rượu nho là một kẻ nhạo-báng, rượu mạnh là một kẻ
hay cãi nhau,
Và hễ ai bị say bởi nó là chẳng khôn-ngoa.
2 Sự kinh-khủng của một ông vua giống như sự gằm-hét
của một con sư-tử;
Kẻ chọc cho người giận phạm tội chống lại chính sinh-
mạng của mình.
3 Tránh xung-đốt là một danh-dự cho một người,
Nhưng bất cứ một kẻ ngu-dại nào cũng sẽ cãi-lộn.
4 Kẻ biếng-nhác chẳng cày sau mùa thu,
Vì vậy nó xin ăn trong mùa gặt và chẳng được gì hết.
5 Sự trù-tính trong tâm một người giống như nước sâu,
Nhưng một người hiểu-biết mức nước ra.
6 Nhiều người tuyên-bố sự trung-thành của mình,
Nhưng ai có thể tìm thấy một người đàn-ông đáng tin-cậy?
7 Một người công-chính bước đi trong sự chính-trực của
mình—
Phước thay những con trai của người đi sau người.
8 Một vị vua ngồi trên ngôi công-lý
Làm tan-tác mọi điều xấu-xa bằng đôi mắt của mình.
9 Ai có thể nói: "Ta đã thanh-tẩy tâm của ta,
Ta thì tinh khiết khỏi tội của ta"?
10 Các trái cân sai và các thước đo sai,
Cả hai đều ghê-tởm đối với Đức GIA-VÊ.
11 Chính việc làm của nó mà một đứa nhỏ tự làm nổi bật,
Nếu tư cách của nó là thuần-bạch và trung-trực.
12 Tai nghe và mắt thấy,
Đức GIA-VÊ đã làm ra cả hai.
13 Chớ ưa ngủ, e người trở thành nghèo;
Mở mắt người ra, người sẽ được thỏa-mãn với thức-ăn.
14 "Xấu, xấu," người mua nói;
Nhưng khi hắn đi trên đường mình, hắn lại khoe-khoang.
15 Có vàng và nhiều châu-ngọc;
Nhưng đôi môi hiểu-biết là một điều quý-báu hơn.
16 Lấy áo của nó khi nó thành vật thế chân cho người lạ;
Và cho các người ngoại-quốc, hãy cầm nó làm thế chân.
17 Bánh kiếm được do giả-dối là ngọt-ngào cho một người,
Nhưng sau đó miệng hắn sẽ đầy sạn.

Châm-ngôn 20.18-21.13

18Hãy chuẩn-bị các kế-hoạch bằng sự hỏi ý-kiến,
Và hãy gây chiến bởi sự hướng-dẫn khôn-ngoa.
19Kẻ đi đó đây làm một kẻ nói xấu tiết-lộ các bí-mật,
Bởi vậy, chớ liên-kết với một đứa ngồi lê đôi mách.
20Kẻ rủa-sả cha của mình hay mẹ của mình,
Thì đèn của hắn sẽ tắt vào lúc tối-tăm.
21Một của thừa-kế kiếm được vội-vã lúc ban-đầu,
Sẽ chẳng được phước lúc cuối-cùng.
22Đừng nói: "Tôi sẽ báo trả điều xấu";
Hãy đợi Đức GIA-VÊ, và Ngài sẽ cứu con.
23Các cái cân sai là ghê-tởm cho Đức GIA-VÊ;
Và một cái cân gian là không tốt.
24Các bước đi của người ta được định bởi Đức GIA-VÊ,
Thì làm sao người ta có thể hiểu được đường-lối của mình?
25Ấy là cái bẫy cho một người hấp-tấp nói: "Đó là thánh!"
Và sau khi thệ-nguyện xong lại thất-mắc.
26Vua khôn-ngoa sàng-sảy những kẻ độc-ác,
Và lăn bánh xe cán chúng nó.
27Linh của người là đèn của Đức GIA-VÊ,
Dò xét mọi phần trong của con người hắn.
28Sự trung-thành và lễ thật bảo-tồn nhà vua,
Và vua duy-trì ngôi mình bởi sự công-chính.
29Vinh-quang các người trai trẻ là sức-mạnh của chúng,
Và sự kính-trọng của những ông già là tóc bạc của họ.
30Các lần roi gây thương-tích làm sạch điều xấu-xa,
Và những trận đòn đến tận trong gan ruột.

Đời sống và đức-hạnh (21.1-21.31)

21 1Tâm của vua giống như các kênh nước trong tay của Đức GIA-VÊ;
Ngài bắt nó rẽ bất cứ chỗ nào Ngài muốn.
2Đường-lối của mỗi người là đúng trong mắt của hắn,
Nhưng Đức GIA-VÊ đo lường các tâm-lòng.
3Thực-thi công-chính và công-lý
Được Đức GIA-VÊ muốn hơn là tế-vật.
4Đôi mắt ngạo-mạn và tâm lòng kiêu-căng,
Ngọn đèn của kẻ độc-ác, là tội-lỗi.
5Kế-hoạch của người cần-mẫn dẫn đến lợi thế,
Nhưng mọi người hấp tấp chắc-chắn đến cảnh nghèo-nàn.
6Kiếm được của-cái bằng cái lưỡi nói dối
Là hơi nước thoát qua, những kẻ tìm sự chết.
7Bạo hành của những kẻ độc-ác sẽ kéo chúng đi mất,
Vì chúng không chịu hành động bằng công-lý.
8Đường-lối của một kẻ làm-lỗi là cong-quẹo,
Nhưng còn kẻ trong sạch, tư cách của hắn là ngay thẳng.
9Thà sống trong một góc của mái nhà,
Còn hơn là trong nhà với người đàn-bà gây-gỗ.
10Hồn của kẻ độc-ác ham muốn điều xấu-xa;
Kẻ lảng-giêng của hắn không tìm được một ân-huệ gì
trong mắt của hắn.
11Khi kẻ nhạo-báng bị phạt, thì kẻ khờ khờ trở nên khôn;
Nhưng khi người khôn-ngoa được chỉ dạy, hắn nhận sự hiểu-biết.
12Đấng Công-chính xem-xét nhà những kẻ độc-ác
Biến các kẻ độc-ác thành sự tiêu-tan.
13Kẻ bịt tai của mình trước tiếng khóc của kẻ nghèo
Chính mình cũng sẽ khóc và không được đáp-ứng.

Proverbs 20.18-21.13

18Prepare plans by consultation,
And make war by wise guidance.
19He who goes about as a slanderer reveals secrets,
Therefore do not associate with a gossip.
20He who curses his father or his mother,
His lamp will go out in time of darkness.
21An inheritance gained hurriedly at the beginning,
Will not be blessed in the end.
22Do not say, "I will repay evil";
Wait for YHWH, and He will save you.
23Differing weights are an abomination to YHWH,
And a false scale is not good.
24Man's steps are ordained by YHWH,
How then can man understand his way?
25It is a snare for a man to say rashly, "It is holy!"
And after the vows to make inquiry.
26A wise king winnows the wicked,
And turns the *threshing* wheel over them,
27The spirit of man is the lamp of YHWH,
Searching all the innermost parts of his being.
28Loyalty and truth preserve the king,
And he upholds his throne by righteousness.
29The glory of young men is their strength,
And the honor of old men is their gray hair.
30Stripes that wound scour away evil,
And strokes *reach* the innermost parts.

The life and conduct (21.1-21.31)

21 1The king's heart is like channels of water in the hand of YHWH;
He turns it wherever He wishes.
2Every man's way is right in his own eyes,
But YHWH weighs the hearts.
3To do righteousness and justice
Is desired by YHWH rather than sacrifice.
4Haughty eyes and a proud heart,
The lamp of the wicked, is sin.
5The plans of the diligent *lead* surely to advantage,
But everyone who is hasty *comes* surely to poverty.
6The getting of treasures by a lying tongue
Is a fleeting vapor, the seekers of death.
7The violence of the wicked will drag them away,
Because they refuse to act with justice.
8The way of a guilty man is crooked,
But as for the pure, his conduct is upright.
9It is better to live in a corner of a roof,
Than in a house shared with a contentious woman.
10The soul of the wicked desires evil;
His neighbor finds no favor in his eyes.
11When the scoffer is punished, the simple becomes wise;
But when the wise is instructed, he receives knowledge.
12The righteous one considers the house of the wicked,
Turning the wicked to ruin.
13He who shuts his ear to the cry of the poor
Will also cry himself and not be answered.

Proverbs 21.14-22.9

14A gift in secret subdues anger,
And a bribe in the bosom, strong wrath.
15The execution of justice is joy for the righteous,
But is terror to the workers of iniquity.
16A man who wanders from the way of understanding
Will rest in the assembly of the dead.
17He who loves pleasure will *become* a poor man;
He who loves wine and oil will not be come rich.
18The wicked is a ransom for the righteous,
And the treacherous is in the place of the upright.
19It is better to live in a desert land,
Than with a contentious and vexing woman.
20There is precious treasure and oil in the dwelling of the wise,
But a foolish man swallows it up.
21He who pursues righteousness and loyalty
Finds life, righteousness and honor.
22A wise man scales the city of the mighty,
And brings down the stronghold in which they trust.
23He who guards his mouth and his tongue,
Guards his soul from troubles.
24"Proud," "Haughty," "Scoffer," are his names,
Who acts with insolent pride.
25The desire of the sluggard puts him to death,
For his hands refuse to work;
26All day long he is craving,
While the righteous gives and does not hold back.
27The sacrifice of the wicked is an abomination,
How much more when he brings it with evil intent!
28A false witness will perish,
But the man who listens to *the truth* will speak forever.
29A wicked man shows a bold face,
But as for the upright, he makes his way sure.
30There is no wisdom and no understanding
And no counsel against YHWH.
31The horse is prepared for the day of battle,
But victory belongs to YHWH.

The life and conduct (22.1-22.16)

22 ¹A good name is to be more desired than great riches,
Favor is better than silver and gold.
²The rich and the poor have a common bond,
YHWH is the maker of them all.
³The prudent sees the evil and hides himself,
But the simple go on, and are punished for it.
⁴The reward of humility *and* the fear of YHWH
Are riches, honor and life,
⁵Thorns *and* snares are in the way of the perverse;
He who guards himself will be far from them.
⁶Train up a child in the way he should go,
Even when he is old he will not depart from it.
⁷The rich rules over the poor,
And the borrower *becomes* the lender's slave.
⁸He who sows iniquity will reap vanity,
And the rod of his fury will perish.
⁹He who is generous will be blessed,
For he gives some of his food to the poor.

Châm-ngôn 21.14-22.9

14Quà kín-nhiệm làm người con giận,
Và của hối-lộ *đút* trong ngực, làm người con thanh-nộ.
15Sự thi-hành công-lý là niềm vui cho người công-chính,
Nhưng là nỗi kinh-hãi cho những kẻ làm điều tội-lỗi.
16Một người đi lạc khỏi đường-lối hiểu-biết
Sẽ an nghỉ trong đám người chết.
17Kẻ ưa khoái lạc sẽ *trở thành* một người nghèo;
Kẻ ham rượu và dầu sẽ chẳng trở nên giàu-có.
18Kẻ độc-ác là giá chuộc cho người công-chính,
Và kẻ xảo-trá ở trong chỗ của người ngay-thắng.
19Thà sống trong một hoang-mạc,
Hơn *sống* với một người đàn-bà làm bức mình và hay gây-gỗ.
20Có kho tàng quý giá và dầu nơi người khôn-ngoaan ở,
Nhưng một người ngu-dại nuốt nó đi.
21Người đeo-đuôi sự công-chính và sự trung-thành
Tim được sự sống, sự công-chính và danh-dự.
22Người khôn-ngoaan leo lên thành của kẻ phi thường,
Và đánh sụp thành-trị mà chúng trông cậy.
23Người giữ-gìn miệng của mình và lưỡi của mình,
Giữ-gìn hồn mình khỏi các điều rắc-rối.
24"Kiêu-ngao," "Ngạo-mạn," "Nhạo-báng" là tên của nó,
Là kẻ hành-động với sự kiêu-căng hống-láo
25Sự ham-muốn của kẻ biếng-nhác giết nó,
Vì hai bàn tay của nó không chịu làm việc;
26Suốt cả ngày nó khao-khát,
Trong khi người công-chính cho và không cảm lại.
27Tê-vật của kẻ độc-ác là một vật ghê-tởm,
Khi hấn đem nó đến với ý-định xấu-xa lại càng *tởm* hơn!
28Một kẻ chứng dối sẽ diệt-vong,
Nhưng người lắng nghe *lẽ thật* sẽ nói mãi mãi.
29Kẻ độc-ác trung-bày mặt táo-bạo,
Nhưng về phần người ngay thẳng, hấn làm đường-lối của mình vững-chắc.
30Chẳng có sự khôn-ngoaan nào và sự hiểu-biết nào,
Và mưu-kế nào chống lại Đức GIA-VÊ.
31Ngựa được chuẩn-bị cho ngày chiến-trận,
Nhưng chiến-thắng thuộc về Đức GIA-VÊ.

Đời sống và đức-hạnh (22.1-22.16)

22 ¹Phải ham một danh *tốt* hơn của cái kết sù,
Ân-huệ thì tốt hơn bạc và vàng.
²Người giàu và kẻ nghèo có một ràng-buộc chung,
Đức GIA-VÊ là Đấng làm ra chúng hết thảy.
³Kẻ thận-trọng thấy điều xấu và ẩn mình,
Nhưng kẻ khù khờ cứ đi tới, và bị phạt vì nó.
⁴Phân-thưởng của sự khiêm-nhường và sự kính-sợ Đức GIA-VÊ
Là sự giàu-có, danh-dự, và sự sống,
⁵Gai góc và bẫy sập nằm trong đường-lối của kẻ đòi bại;
Người tự giữ mình sẽ ở xa khỏi chúng.
⁶Đạy-dỗ đứa nhỏ theo đường-lối nó phải đi,
Ngay cả khi nó già, nó *cũng* sẽ không lìa khỏi đó.
⁷Người giàu cai-trị kẻ nghèo,
Và con nợ *trở thành* nô-lệ cho chủ nợ.
⁸Kẻ gieo tội lỗi sẽ gặt hư không,
Và cây roi của con thịnh-nộ của hấn sẽ diệt-vong.
⁹Người rộng lượng sẽ được phước,
Vì người ban chút lương-thực của mình cho kẻ nghèo.

Châm-ngôn 22.10-23.5

¹⁰Hãy đuổi kẻ nhạo-báng đi, thì sự tranh cạnh sẽ đi ra,
Ngay cả sự xung-đột và sự si-nhục cũng sẽ ngưng.

¹¹Kẻ yêu sự tinh khiết trong tâm
Và có lời nói khoan-dung, có vua là bạn của mình.

¹²Mắt Đức GIA-VÊ bảo-tồn kiến-thức,
Nhưng Ngài đánh đổ lời của người xảo-trá.

¹³Kẻ biếng-nhác nói: "Có con sư-tử ở bên ngoài;
Tôi sẽ bị giết trong các đường phố!"

¹⁴Miệng của ả ngoại-tình là cái hố sâu;
Kẻ bị Đức GIA-VÊ nguyên-rủa sẽ rơi vào trong đó.

¹⁵Sự ngu-dại buộc chặt trong tâm một đứa nhỏ;
Cây roi kỷ-luật sẽ cắt nó đi xa khỏi đứa nhỏ ấy.

¹⁶Kẻ áp-bức người nghèo để làm giàu cho mình
Hay kẻ ban cho người giàu, sẽ chỉ trở thành nghèo.

Các câu châm-ngôn của kẻ khôn-ngoan (22.17-22.29)

¹⁷Nghiêng tai con và nghe lời của người khôn-ngoan,
Và đặt tâm con vào kiến-thức của ta;

¹⁸Vì sẽ vui-thú nếu con giữ chúng trong con,
Để chúng được sẵn-sàng trên đôi môi của con.

¹⁹Để lòng trông-cậy của con được đặt nơi Đức GIA-VÊ,
Ta đã dạy-dỗ con hôm nay, chính con đó.

²⁰Có phải ta đã chẳng viết cho con
Các lời cổ-vấn và sự hiểu-biết tuyệt-vời,

²¹Để cho con biết sự chắc-chắn của những lời lẽ thật
Để con có thể trả lời đúng cho người đã sai con?

²²Chớ cướp-đoạt kẻ nghèo bởi vì nó nghèo,
Cũng đừng đè-bẹp người đau khổ nơi công;

²³Vì Đức GIA-VÊ sẽ biện-hộ cho duyên cớ của họ,
Và cất đi hồn của những kẻ cướp-bóc họ.

²⁴Chớ liên-kết với người giận dữ;
Cũng đừng đi với người nóng nảy,

²⁵E con học các đường-lối của hắn,
Và tìm gặp cái bẫy cho hồn con.

²⁶Chớ ở giữa vòng những kẻ cam-kết,
Ở giữa vòng những kẻ trở thành vật thế nợ.

²⁷Nếu con không có cái gì để trả,
Tại sao nó phải rút cái giường của con khỏi bên dưới con?

²⁸Chớ đời ranh-giới cổ-xưa
Mà tổ-phụ con đã vạch.

²⁹Con có thấy một kẻ khéo-léo trong công-việc hắn
chăng?

Hắn sẽ đứng trước mặt các vua;

Hắn sẽ không đứng trước mặt các người ít ai biết đến.

Đời sống và đức-hạnh (23.1-23.35)

23 ¹Khi con ngồi xuống để ăn với một người cai-trị,
Hãy xem-xét kỹ-lưỡng cái gì⁽¹⁾ ở trước mặt con;

²Và đặt một con dao vào họng con,
Nếu con là một người có sức ăn.

³Chớ thèm các món ngon của người,
Vì đó là thức ăn lừa-bịp.

⁴Đừng làm mình rã-rời để được của-cái,
Hãy ngưng suy nghĩ về nó.

⁵Khi con đặt đôi mắt mình vào nó, thì nó mất rồi.
Vì chắc-chắn của-cái tự mọc cánh,
Như con chim ưng bay về các tầng trời.

Proverbs 22.10-23.5

¹⁰Drive out the scoffer, and contention will go out,
Even strife and dishonor will cease.

¹¹He who loves purity of heart
And whose speech is gracious, the king is his friend.

¹²The eyes of YHWH preserve knowledge,
But He overthrows the words of the treacherous man.

¹³The sluggard says, "There is a lion outside;
I shall be slain in the streets!"

¹⁴The mouth of an adulteress is a deep pit;
He who is cursed of YHWH will fall into it.

¹⁵Foolishness is bound up in the heart of a child;
The rod of discipline will remove it far from him.

¹⁶He who oppresses the poor to make much for himself
Or who gives to the rich, will only come to poverty.

Proverbs of the wise (22.17-22.29)

¹⁷Incline your ear and hear the words of the wise,
And apply your heart to my knowledge;

¹⁸For it will be pleasant if you keep them within you,
That they may be ready on your lips.

¹⁹So that your trust may be in YHWH,
I have taught you today, even you.

²⁰Have I not written to you excellent things
Of counsels and knowledge,

²¹To make you know the certainty of the words of truth
That you may correctly answer to him who sent you?

²²Do not rob the poor because he is poor,
Or crush the afflicted at the gate;

²³For YHWH will plead their case,
And take the soul of those who rob them.

²⁴Do not associate with a man given to anger;
Or go with a hot-tempered man,

²⁵Lest you learn his ways,
And find a snare for your soul.

²⁶Do not be among those who give pledges,
Among those who become sureties for debts.

²⁷If you have nothing with which to pay,
Why should he take your bed from under you?

²⁸Do not move the ancient boundary
Which your fathers have set.

²⁹Do you see a man skilled in his work?
He will stand before kings;

He will not stand before obscure men.

The life and conduct (23.1-23.35)

23 ¹When you sit down to dine with a ruler,
Consider carefully what is before you;

²And put a knife to your throat,
If you are a man of great appetite.

³Do not desire his delicacies,
For it is deceptive food.

⁴Do not weary yourself to gain wealth,
Cease from your consideration of it.

⁵When you set your eyes on it, it is gone.
For wealth certainly makes itself wings,
Like an eagle that flies toward the heavens.

¹Hay: người nào

Proverbs 23.6-23.32

6Do not eat the bread of a selfish man,
Or desire his delicacies;
7For as he reckons in his soul, so he is.
He says to you, "Eat and drink!"
But his heart is not with you.
8You will vomit up the morsel you have eaten,
And waste your compliments.
9Do not speak in the hearing of a fool,
For he will despise the wisdom of your words.
10Do not move the ancient boundary,
Or go into the fields of the fatherless;
11For their Redeemer is strong;
He will plead their case against you.
12Apply your heart to discipline,
And your ears to words of knowledge.
13Do not hold back discipline from the child,
Although you smite him with the rod, he will not die.
14You shall smite him with the rod,
And deliver his soul from Sheol.
15My son, if your heart is wise,
My own heart also will be glad;
16And my inmost being will rejoice,
When your lips speak what is right.
17Do not let your heart envy sinners,
But live in the fear of YHWH always.
18Surely there is a future,
And your hope will not be cut off.
19Listen, my son, and be wise,
And direct your heart in the way.
20Do not be with heavy drinkers of wine,
Or with gluttonous eaters of meat;
21For the heavy drinker and the glutton will come to
poverty,
And drowsiness will clothe *a man* with rags.
22Listen to your father who begot you,
And do not despise your mother when she is old.
23Buy truth, and do not sell *it*,
Get wisdom and instruction and understanding.
24The father of the righteous will greatly rejoice,
And he who begets a wise son will be glad in him.
25Let your father and your mother be glad,
And let her rejoice who gave birth to you.
26Give me your heart, my son,
And let your eyes delight in my ways.
27For a harlot is a deep pit,
And an adulterous woman is a narrow well.
28Surely she lurks as a robber,
And increases the treacherous among men.
29Who has woe? Who has sorrow?
Who has contentions? Who has complaining?
Who has wounds without cause? Who has redness of
eyes?
30Those who linger long over wine,
Those who go to taste mixed wine.
31Do not look on the wine when it is red,
When it sparkles in the cup,
When it goes down smoothly;
32At the last it bites like a serpent,
And stings like a viper.

Châm-ngôn 23.6-23.32

6Chớ ăn bánh của người ích-kỹ,
Hay thèm thường các món ngon của hắn;
7Vì như hắn tính trong hồn hắn thế nào, thì hắn là thế ấy.
Hắn nói với con: "Ăn và uống đi!"
Nhưng tâm hắn không ở với con.
8Con sẽ mửa ra miếng con vừa ăn,
Và phí đi các lời khen-ngợi của con.
9Chớ nói trong lỗ tai của kẻ ngu-dại,
Vì nó sẽ khinh-dê sự khôn-ngoan của lời *nói* của con.
10Chớ dời ranh-giới cổ-xưa,
Cùng đừng vào trong cánh đồng của những kẻ không cha;
11Vì Đấng Cứu-chuộc của chúng mạnh-mẽ;
Ngài sẽ biện-hộ duyên cớ của chúng chống lại con.
12Hãy đặt tâm con vào kỷ-luật,
Và các lỗ tai con vào các lời kiến-thức.
13Chớ rút kỷ-luật lại cho con trẻ,
Dầu con đánh nó bằng roi, nó sẽ không chết đâu.
14Con sẽ đánh nó bằng roi,
Và giải-phóng hồn nó khỏi Âm-phủ.
15Hỡi con trai ta, nếu tâm con khôn-ngoan,
Chính tâm ta cũng sẽ vui-vẻ;
16Và bản thể ở tận cùng lòng ta sẽ vui-mừng,
Khi đôi môi con nói điều đúng.
17Chớ để tâm con ghen-tị những kẻ phạm-tội,
Nhưng luôn luôn sống trong sự kính-sợ Đức GIA-VÊ.
18Chắc-chắn có tương-lai,
Và hy-vọng của con sẽ không bị cắt-đứt.
19Hãy lắng nghe, hỡi con trai ta, và hãy khôn-ngoan,
Và hãy lèo lái tâm con trong đường-lối ấy.
20Chớ ở với những bợm rượu,
Hay với những kẻ háu ăn thịt;
21Vì bợm rượu và kẻ háu ăn sẽ tới cảnh nghèo-khổ,
Và *một người* ham ngủ sẽ mặc giẻ rách.
22Lắng nghe cha của con, người đã sinh ra con,
Và chớ khinh-dê mẹ con khi bà đã già.
23Hãy mua lẽ-thật, và đừng bán *nó*,
Hãy có được sự khôn-ngoan, sự dạy-dỗ, và sự hiểu-biết.
24Cha người công-chính sẽ rất vui-mừng,
Và người sinh ra con trai khôn-ngoan sẽ vui-vẻ nơi nó.
25Đề cha con và mẹ con vui-vẻ,
Và đề người, là kẻ đã sinh ra con vui-mừng.
26Hãy giao cho ta tâm của con, hỡi con trai ta,
Và để đôi mắt con thích-thú trong các đường-lối của ta.
27Vì một gái điếm là một cái hố sâu,
Và một ả ngoại-tình là cái giếng hẹp.
28Chắc-chắn ả ta rình mò như một kẻ trộm,
Và tăng thêm những kẻ xáo-trá trong bọn đàn-ông.
29Ai có sự thống-khổ? Ai có nỗi đau-buồn?
Ai có các sự gây-gỗ? Ai có việc than-phiền?
Ai có thương tích vô cớ? Ai có mắt đỏ?
30Những kẻ la-cà với rượu nho lâu,
Những kẻ đi nếm rượu pha trộn.
31Chớ nhìn vào rượu nho khi nó đỏ,
Khi nó sủi bọt trong ly,
Khi nó đi xuống êm-à;
32Rốt lại, nó cắn như con rắn,
Và chích như con rắn lục.

Châm-ngôn 23.33-24.21

³³Các mắt con sẽ thấy những điều lạ,
Và tâm con sẽ thốt ra lời đòi bại.
³⁴Và con sẽ như người nằm xuống trong lòng biển,
Hay như người nằm xuống trên đỉnh cột buồm.
³⁵"Chúng đập ta, *nhưng* ta không đau;
Chúng đánh ta, *nhưng* ta đã chẳng biết.
Khi nào ta sẽ tỉnh dậy?
Ta sẽ lại tìm nó nữa."

Các lời giáo-huấn và cảnh-cáo (24.1-24.22)

24 ¹Chớ ganh-tị những người xấu-xa,
Cũng đừng ham muốn ở với chúng;
²Vì tâm chúng chế ra sự hung-dữ,
Và các môi chúng nói về điều rắc rối.
³Bởi sự khôn-ngoan, một căn nhà được xây,
Và bởi sự hiểu-biết, nó được vững-lập;
⁴Và bởi kiến-thức, các phòng được đầy
Bằng mọi của-cái quý-báu và vui mắt.
⁵Một người khôn-ngoan thì kiên-quyết,
Và một người có kiến-thức thêm quyền-năng.
⁶Bởi sự chỉ-đạo khôn-ngoan, con sẽ gây chiến cho mình,
Và có nhiều cố-vấn, thì có chiến-thắng.
⁷Sự khôn-ngoan là quá cao cho người ngu-dại,
Hắn không mở miệng mình nơi công.
⁸Kẻ mưu toan làm điều xấu-xa,
Người ta sẽ gọi hắn là kẻ chế ra sự ác.
⁹Chê ra sự điên-rồ là tội-lỗi,
Và kẻ nhạo-báng là sự ghê-tởm cho loài người.
¹⁰Nếu con chậm chạp trong nghịch cảnh,
Thì sức mạnh con bị giới-hạn.
¹¹Hãy giải-cứ những kẻ đang bị dẫn đến sự chết,
Và những kẻ đang lao-đào đến chỗ bị làm thịt,
Ôi, hãy giữ họ lại.
¹²Nếu con nói: "Này, chúng tôi đã không biết điều này,"
Thì Ngài là Đấng đo lường các tâm-lòng không xem-xét
điều ấy ư?
Và Ngài là Đấng gìn-giữ hồn con không biết *điều ấy* sao?
Và Ngài sẽ chẳng trả lại người ta theo việc làm của hắn ư?
¹³Hỡi con trai của ta, hãy ăn mật ong, vì nó tốt,
Phải, mật từ tàng ong thì ngọt cho vị-giác của con;
¹⁴Hãy biết *rằng* sự khôn-ngoan là như vậy cho hồn con;
Nếu con tìm được *nó*, thì sẽ có một tương-lai,
Và hy-vọng của con sẽ không bị cắt-đứt.
¹⁵Chớ mai-phục, hỡi kẻ độc-ác, chống lại chỗ ở người
công-chính;
Chớ hủy-diệt chỗ nghỉ của người *ấy*;
¹⁶Vì một người công-chính ngã bảy lần, rồi lại chỗi dậy,
Nhưng kẻ độc-ác vấp-ngã trong lúc có tai-họa.
¹⁷Chớ vui-mừng khi kẻ thù con ngã,
Và chớ để tâm con vui khi nó vấp;
¹⁸E rằng *Đức* GIA-VÊ thấy và đó là điều xấu-xa trong
mắt Ngài,
Và Ngài sẽ cắt con giận của Ngài khỏi nó.
¹⁹Chớ lấy làm bực-dọc bởi cơ những kẻ làm điều xấu-xa,
Hay ghen-tị kẻ độc-ác;
²⁰Vì sẽ không có tương-lai gì cho người xấu-xa;
Ngọn đèn của kẻ độc-ác sẽ bị dập tắt.
²¹Hỡi con trai ta, hãy kính-sợ *Đức* GIA-VÊ và nhà vua;
Chớ liên-kết với những kẻ hay thay đổi;

Proverbs 23.33-24.21

³³Your eyes will see strange things,
And your heart will utter perverse things.
³⁴And you will be like one who lies down in the heart of
the sea,
Or like one who lies down on the top of a mast.
³⁵"They struck me, *but* I did not become ill;
They beat me, *but* I did not know *it*.
When shall I awake?
I will seek it yet again."

Precepts and warnings (24.1-24.22)

24 ¹Do not be envious of evil men,
Nor desire to be with them;
²For their hearts devise violence,
And their lips talk of trouble.
³By wisdom a house is built,
And by understanding it is established;
⁴And by knowledge the rooms are filled
With all precious and pleasant riches.
⁵A wise man is strong,
And a man of knowledge strengthens power.
⁶For by wise guidance you will make battle for yourself,
And in abundance of counselors there is victory.
⁷Wisdom is too high for a fool,
He does not open his mouth in the gate.
⁸He who plans to do evil,
Men will call him a deviser of evil.
⁹The devising of folly is sin,
And the scoffer is an abomination to men.
¹⁰If you are slack in the day of distress,
Your strength is limited.
¹¹Deliver those who are being taken away to death,
And those who are staggering to slaughter,
O hold them back.
¹²If you say, "See, we did not know this,"
Does He not consider it who weighs the hearts?
And does He not know *it* who keeps your soul?
And will He not render to man according to his work?
¹³My son, eat honey, for it is good,
Yes, the honey from the comb is sweet to your taste;
¹⁴Know *that* wisdom is thus for your soul;
If you find *it*, then there will be a future,
And your hope will not be cut off.
¹⁵Do not lie in wait, O wicked man, against the dwelling
of the righteous;
Do not destroy his resting place;
¹⁶For a righteous man falls seven times, and rises again,
But the wicked stumble in time of calamity.
¹⁷Do not rejoice when your enemy falls,
And do not let your heart be glad when he stumbles;
¹⁸Lest YHWH see it and it is evil in His eyes,
And He turn away His anger from him.
¹⁹Do not fret because of evildoers,
Or be envious of the wicked;
²⁰For there will be no future for the evil man;
The lamp of the wicked will be put out.
²¹My son, fear YHWH and the king;
Do not associate with those who are given to change;

Proverbs 24.22-25.11

22For their calamity will rise suddenly,
And who knows the ruin that comes from both of them?

More proverbs of the wise (24.23-24.34)

23These also are sayings of the wise,

To show partiality in judgment is not good.

24He who says to the wicked, "You are righteous,"

Peoples will curse him, nations will abhor him;

25But to those who rebuke the *wicked* will be delight,
And a good blessing will come upon them.

26*Every man* shall kiss *his* lips that gives an honest answer.

27Prepare your work outside,
And make it ready for yourself in the field;
Afterwards, then, build your house.

28Do not be a witness against your neighbor without cause,

And do not deceive with your lips.

29Do not say, "Thus I shall do to him as he has done to me;

I will render to the man according to his work."

30I passed by the field of sluggard,
And by the vineyard of the man lacking sense;

31And behold, it was completely overgrown with thorns,
Its surface was covered with nettles,
And its stone wall was broken down.

32When I saw, I set my heart upon it;

I looked, *and* received instruction,

33"A little sleep, a little slumber,
A little folding of the hands to rest,"

34Then your poverty will come *as* one who walks,
And your want like a man with a shield.

More proverbs by Solomon (25.1-25.28)

25¹These also are proverbs of Solomon which the men of Hezekiah, king of Judah, transcribed.

2It is the glory of God to conceal a matter,
But the glory of kings is to search out a matter.

3As the heavens for height and the earth for depth,
So the heart of kings is unsearchable.

4Take away the dross from the silver,
And there comes out a vessel for the smith;

5Take away the wicked *from* before the king,
And his throne will be established in righteousness.

6Do not claim honor in the presence of the king,
And do not stand in the place of great men;

7For it is better that it be said to you, "Come up here,"
Than that you should be put lower in the presence of the prince,
Whom your eyes have seen.

8Do not go out hastily to contend your case;
Lest, what will you do in its end,
When your neighbor humiliates you?

9Contend your case with your neighbor,
And do not reveal the secret of another,

10Lest he who hears it reproach you,
And the evil report about you not pass away.

11Like apples of gold in settings of silver
Is a word spoken in right circumstances.

Châm-ngôn 24.22-25.11

22Vì tai-họa của chúng sẽ nổi lên thịnh-linh,
Và ai biết sự đổ nát *đến* từ cả hai?

Có thêm nhiều câu châm-ngôn của người khôn-ngon (24.23-24.34)

23Đây cũng là những câu nói của người khôn-ngon:
Tu-vị trong việc phán-xét là không tốt.

24Người nói với kẻ độc-ác: "Ông là công-chính,"

Các dân-tộc sẽ rủa-sả hấn, các quốc-gia sẽ căm-ghét hấn;

25Nhưng vui-thú sẽ cho những người quờ-trách kẻ độc-ác,
Và phước lành sẽ đến trên họ.

26Mọi người sẽ hôn đôi môi thốt ra câu trả lời thành-thật.

27Hãy chuẩn-bị việc làm của con ở bên ngoài,
Và hãy chuẩn bị nó sẵn-sàng cho chính con ngoài đồng;
Sau này, rồi hãy cất nhà của con.

28Chớ làm chứng chống lại người láng-giềng con vô cớ,
Và đừng dùng đôi môi con mà lừa-dối.

29Đừng nói: "Tôi sẽ gây cho hấn như vậy y như hấn đã gây cho tôi;

Tôi sẽ báo trả người ấy tùy theo việc làm của hấn."

30Ta đã đi ngang qua cánh đồng của kẻ biếng-nhác,
Và ngang qua vườn nho của kẻ thiếu lý lẽ;

31Và kia, nó bị các cây gai che kín hoàn-toàn,

Mặt nó bị những cây tầm-ma bao-phủ,

Và tường đá của nó đã bị đổ xuống.

32Khi ta thấy, ta đặt tâm ta trên nó;

Ta nhìn, và nhận được sự chi-dạy:

33"Ngủ chút xíu, thiu thiu ngủ chút xíu,
Xếp hai bàn tay chút xíu để nghỉ-ngoi,"

34Thì sự nghèo-nàn của con sẽ đến *như* người ta bước đi,
Và sự thiếu-thốn của con sẽ *đến* như một kẻ với cái khiên.

Thêm các câu châm-ngôn của Sa-lô-môn (25.1-25.28)

25¹Đây cũng là những câu châm ngôn của Sa-lô-môn,
vua Giu-đa mà người nhà của Ê-xê-chia đã chép lại.

2Vinh-quang của Đức Chúa TRỜI là giấu-kín một vấn-đề,
Nhưng vinh-quang của các vua là tìm ra một vấn-đề.

3*Như* các tầng trời cho chiều cao và trái đất cho chiều sâu,
Tâm tác vì vua cũng không thể dò biết được.

4Lấy đi lớp ri khỏi bạc,

Và từ đó có một khí-cụ cho thợ bạc;

5Đẹp đi kẻ độc-ác khỏi mặt nhà vua,

Và Ngôi vua sẽ được vững lập trong sự công-chính.

6Chớ đòi vinh-dự trong sự hiện-diện của nhà vua,
Và đừng đứng trong chỗ của những người cao-trọng;

7Vì thà người ta bảo con: "Hãy lên đây,"

Hơn là con bị đem xuống thấp hơn trong sự hiện-diện của ông hoàng,
Là người mà đôi mắt con đã thấy.

8Chớ vội-vả đi kiện-tụng cho mình;

E rằng cuối cùng con sẽ làm gì,

Khi người láng-giềng của con làm nhục con?

9Hãy biện-luận trường-hợp con với người láng-giềng con,
Và đừng lộ bí-mật của kẻ khác,

10E hấn nghe được rồi trách-mắng con,

Và tiếng xấu về con không hề bay mất.

11*Như* các quả táo bằng vàng có cần bạc

Là một lời được nói đúng hoàn cảnh.

Châm-ngôn 25.12-26.9

12 *Như* bông vai bằng vàng và trang-sức bằng vàng ròng
Là người quở-trách khôn-ngoan cho một lỗ tai lắng nghe.
13 *Như* cái lạnh của tuyết trong mùa gặt
Là một người đưa tin trung-tín cho những kẻ sai mình đi.
Vì hẳn làm cho hồn các chủ mình khoẻ-khoắn.
14 *Như* các đám mây và gió mà không mưa
Là một kẻ khoe-khoang mà có tài trong sự giả-dối.
15 Bởi sự chịu đựng *một người* có thể thuyết-phục một kẻ
cầm-quyền,
Và lưỡi mềm-dịu làm gãy xương.
16 Con đã tìm được mật ong ư?
Chỉ ăn phần con cần,
E con ăn quá độ rồi mửa nó ra.
17 Ít khi đặt chân trong nhà người láng-giềng của con,
E hẳn trở nên mệt-mỏi vì con và ghét con.
18 *Như* một cây dùi cui, một thanh gươm, và một mũi tên
nhọn
Là người mang chứng dối chống lại kẻ láng-giềng mình.
19 *Như* một cái răng xấu và một bàn chân loạng-choạng
Là sự tin-cậy vào một kẻ bất tín trong thời biến-loạn.
20 *Như* người lột áo vào ngày lạnh, *hoặc như* giấm đổ trên
nước ngọt,
Là người hát các bài ca cho một tâm xấu-xa nghe.
21 Nếu kẻ thù con đối, hãy cho nó đồ để ăn;
Nếu nó khát, hãy cho nó nước để uống;
22 Vì con sẽ chất than cháy trên đầu nó,
Và *Đức* GIA-VÊ sẽ thưởng con.
23 Gió bắc đem lại mưa,
Và cái lưỡi cắn sau lưng *gây* cho mặt mày giận-dữ.
24 Thà sống trong một góc mái nhà
Hơn là ở trong một căn nhà với một người đàn-bà hay cãi.
25 *Như* nước lạnh cho một hồn mệt-mỏi,
Tin mừng từ xứ xa cũng thế.
26 *Như* một con suối bị đơ và một cái giếng hổng,
Là một người công-chính nhường lời trước mặt kẻ độc-ác.
27 Ăn nhiều mật ong thì không tốt,
Cũng không vinh-dự để tìm vinh-quang cho riêng mình.
28 *Như* một thành bị đột nhập và không có các vách tường
Là một người không kiểm-chế được linh mình.

Các lời chỉ-dạy tương-tự (26.1-26.28)

26 1 *Như* tuyết trong mùa hạ và như mưa trong mùa gặt,
Danh-dự cũng không xứng cho một kẻ ngu-dại.
2 *Như* một con chim sẽ lướt nhanh, như một con én bay,
Lời rủa-sả vô cơ cũng không chịu đáp xuống.
3 Roi nện cho ngựa, hàm-thiết cho lừa,
Và cây roi cho lưng của những kẻ ngu-dại.
4 Chớ trả lời kẻ ngu-dại theo sự điên-rồ của hắn,
E con cũng giống như hắn.
5 Trả lời kẻ ngu-dại vừa mức điên-rồ của hắn,
E hẳn khôn-ngoan theo mắt của hắn.
6 Người chặt hai bàn chân mình, và uống bạo-động
Là người nhấn tin bằng bàn tay của kẻ ngu-dại.
7 *Như* các cẳng chân thòng xuống từ kẻ què,
Một câu châm-ngôn trong miệng các kẻ ngu-dại cũng thế.
8 *Như* một người cột một cục đá trong một cái ná,
Người ban danh-dự cho một kẻ ngu-dại cũng thế.
9 *Như* một cọng gai rơi trong bàn tay của kẻ say rượu,
Một câu châm-ngôn trong miệng các kẻ ngu-dại cũng thế.

Proverbs 25.12-26.9

12 Like an earring of gold and an ornament of fine gold
Is a wise reprover to a listening ear.
13 Like the cold of snow in the time of harvest
Is a faithful messenger to those who send him,
For he refreshes the soul of his masters.
14 Like clouds and wind without rain
Is a man who boasts in a gift of falsehood.
15 By forbearance a ruler may be persuaded,
And a soft tongue breaks the bone.
16 Have you found honey?
Eat *only* what you need,
Lest you have it in excess and vomit it.
17 Let your foot rarely be in your neighbor's house,
Lest he become weary of you and hate you.
18 Like a club and a sword and a sharp arrow
Is a man who bears false witness against his neighbor.
19 Like a bad tooth and an unsteady foot
Is confidence in a faithless man in time of trouble.
20 Like one who takes off a garment on a cold day, *or like*
vinegar on soda,
Is he who sings songs to an evil heart.
21 If your enemy is hungry, give him food to eat;
And if he is thirsty, give him water to drink;
22 For you will heap burning coals on his head,
And YHWH will reward you.
23 The north wind brings forth rain,
And a backbiting tongue, an angry countenance.
24 It is better to live in a corner of the roof
Than in a house shared with a contentious woman.
25 Like cold water to a weary soul,
So is good news from a distant land.
26 Like a trampled spring and a ruined well,
Is a righteous man who gives way before the wicked.
27 It is not good to eat much honey,
Nor is at glory to search out one's own glory.
28 Like a city that is broken into *and* without walls
Is a man who has no control over his spirit.

Similitudes, instructions (26.1-26.28)

26 1 Like snow in Summer and like rain in harvest,
So honor is not fitting for a fool.
2 Like a sparrow in *its* flitting, like a swallow in *its* flying,
So a curse without cause does not alight.
3 A whip icks for the horse, a bridle for the donkey,
And a rod for the back of fools.
4 Do not answer a fool according to his folly,
Lest you also be like him.
5 Answer a fool as his folly *deserves*,
Lest he be wise in his own eyes.
6 He cuts off *his own* feet, *and* drinks violence
Who sends a message by the hand of a fool.
7 Like the legs *which* hang down from the lame,
So is a proverb in the mouth of fools.
8 Like one who binds a stone in a sling;
So is he who gives honor to a fool.
9 Like a thorn *which* falls into the hand of a drunkard,
So is a proverb in the mouth of fools.

Proverbs 26.10-27.8

10 *Like* an archer who wounds everyone,
So is he who hires a fool or who hires those who pass by.
11 *Like* a dog that returns to its vomit
Is a fool who repeats his folly.
12 Do you see a man wise in his own eyes?
There is more hope for a fool than for him.
13 The sluggard says, "There is a lion in the road!
A lion is in the open square!"
14 As the door turns on its hinges,
So *does* the sluggard on his bed.
15 The sluggard buries his hand in the dish;
He is weary of bringing it to his mouth again.
16 The sluggard is wiser in his own eyes
Than seven men who can give a discreet answer.
17 *Like* one who takes a dog by the ears
Is he who passes by *and* meddles with strife not belonging
to him.
18 *Like* a madman who throws firebrands, arrows and
death,
19 So is the man who deceives his neighbor,
And says, "Was I not joking?"
20 For lack of wood the fire goes out,
And where there is no whisperer, contention quiets down.
21 *Like* charcoal to hot embers and wood to fire,
So is a contentious man to kindle strife.
22 The words of a whisperer are like dainty morsels,
And they go down into the innermost parts of the body.
23 *Like* an earthen vessel overlaid with silver dross
Are burning lips and a wicked heart.
24 He who hates disguises *it* with his lips,
But he lays up deceit in his inward part.
25 When he speaks graciously, do not believe him,
For there are seven abominations in his heart.
26 *Though his* hatred covers itself with guile,
His wickedness will be revealed before the assembly.
27 He who digs a pit will fall into it,
And he who rolls a stone, it will come back on him.
28 A lying tongue hates those it crushes,
And a flattering mouth works ruin.

Warnings and instructions (27.1-27.27)

27 1 Do not boast about tomorrow,
For you do not know what a day may bring forth,
2 Let another praise you, and not your own mouth;
A stranger, and not your own lips.
3 A stone is heavy and the sand weighty,
But the provocation of a fool is heavier than both of them.
4 Wrath is fierce and anger is a flood,
But who can stand before jealousy?
5 Better is open rebuke
Than love that is concealed.
6 Faithful are the wounds of a friend,
But deceitful are the kisses of an enemy.
7 A sated soul loathes honey,
But to a famished soul any bitter thing is sweet.
8 *Like* a bird that wanders from her nest,
So is a man who wanders from his place.

Châm-ngôn 26.10-27.8

10 *Như* một cung thủ làm mọi người bị thương,
Người mướn kẻ ngu-dại hay người mướn những kẻ đi qua
đường cũng thế.
11 *Như* con chó trở lại chất nôn mửa ra của nó
Là kẻ ngu-dại lặp lại sự điên-rồ của mình.
12 Con có thấy một người khôn-giao theo mắt của hắn?
Một kẻ ngu-dại có nhiều hy-vọng hơn là hắn.
13 Kẻ biếng-nhác nói: "Có một con sư-tử ở ngoài đường!
Một con sư-tử ở trong quảng-trường lộ thiên!"
14 *Như* một cái cửa quay trên các bản-lê của nó,
Kẻ biếng-nhác *lăn-trở* trên giường hắn cũng vậy.
15 Kẻ biếng-nhác vùi bàn tay hắn trong cái đĩa;
Hắn mệt-mỏi không đem nó lên miệng mình một lần nữa.
16 Kẻ biếng-nhác thì khôn theo mắt của nó
Hơn bảy người có thể cho một câu trả lời chín-chắn.
17 *Như* một kẻ nắm con chó nơi vành tai
Là người đi ngang qua và xen vào cuộc xung-đột không
liên hệ mình.
18 *Như* một người điên ném than lửa, các mũi tên, và sự
chết,
19 Kẻ lừa-gạt người láng-giềng mình cũng thế,
Và nói: "Tôi đã chẳng đùa bỡn sao!"
20 Vì thiếu củi, lửa tắt đi,
Và nơi không có kẻ thì thâm, thì sự bất-hòa lắng xuống.
21 *Như* than nguyên đối với than hồng và củi đối với lửa;
Một người hay sinh sự gây ra xung-đột cũng thế.
22 Những lời của kẻ thì thâm như các miếng ăn ngon,
Và chúng đi xuống vào trong gan ruột của cơ-thể.
23 *Như* cái bình đất được bọc bằng ri bạc Là các môi đốt
cháy và một cái tâm độc-ác.
24 Kẻ ghen-ghét, che-giấu *nó* bằng đôi môi của mình,
Nhưng hắn chắt chứa lửa lọc trong gan ruột của hắn.
25 Khi hắn nói một cách khoan-dung, đừng tin hắn,
Vì có bảy điều gớm-ghiếc trong tâm hắn.
26 *Dẫu* sự ghen-ghét của *hắn* tự che lấp bằng lừa-đạo,
Sự độc-ác của hắn sẽ bị phơi trước mặt hội-chúng.
27 Người đào hố sẽ té trong đó.
Và người lăn đá, đá sẽ trở lại đè hắn.
28 Cái lưỡi nói dối ghét những người nó chà nát,
Và cái miệng dua-nịnh gây ra đổ vỡ.

Các lời cảnh-cáo và chỉ-bảo (27.1-27.27)

27 1 Chớ khoe-khoang về ngày mai,
Vì con chẳng biết một ngày có thể đem tới điều gì,
2 Để kẻ khác khen con, mà không phải chính miệng con;
Một người xa-lạ, chớ không phải chính đôi môi con.
3 Đá thì nặng, cát cũng nặng,
Nhưng sự chọc tức của kẻ ngu-dại còn nặng hơn cả hai.
4 Sự thanh-nộ thì dữ-tợn và cơn giận là cơn lũ,
Nhưng ai có thể đứng trước cơn ghen?
5 Sự quờ-trách công-khai là
Tốt hơn tình yêu bị che giấu.
6 Trung-tín là các vết-thương do một người bạn,
Nhưng lừa-dối là những cái hôn của một kẻ thù.
7 Một hôn chán ngán vì thừa mứa rất ghét mật ong,
Nhưng đối với một hôn đói-khát thì bất cứ cái gì đắng
cũng ngọt.
8 *Như* con chim bay lạc khỏi tổ của nó,
Một người đi lạc khỏi chỗ của mình cũng thế.

Châm-ngôn 27.9-28.6

⁹Dầu và nước hoa làm lòng vui-vẻ,
Cũng thế lời khuyên của một hồn cũng ngọt đối với bạn nó.
¹⁰Chớ từ-bỏ bạn của chính con hay bạn của thân-phụ con,
Và đừng đến nhà anh em con trong ngày tai-họa của con;
Một người láng-giềng gần tốt hơn một anh em xa.
¹¹Hãy khôn-ngoa, hỡi con trai ta, và làm cho tâm ta vui,
Để ta có thể đáp lại kẻ trách-mắng ta.
¹²Một người thận-trọng thấy điều xấu *bên* ẩn mình,
Còn kẻ giản dị cứ đi tới và chịu phạt.
¹³Lấy áo hần khi hần trở thành vật thể chân cho một kẻ lạ;
Và cho một ả ngoại-tinh, hãy giữ hần làm vật thể chân.
¹⁴Kẻ lớn tiếng chúc phước bạn của mình vào sáng sớm,
Sẽ được kẻ là một lời rủa-sả cho hần.
¹⁵Mưa rơi liên-tục trong một ngày mưa đều
Và một người đàn-bà hay cãi là như nhau;
¹⁶Ông nào muốn kềm-chế bà *đó* kềm-chế gió,
Và nắm lấy dầu bằng bàn tay hữu của mình.
¹⁷Sắt mài nhọn sắt,
Người nầy trau-chuốt người kia cũng thế.
¹⁸Người săn-sóc cây và sẽ ăn trái của nó;
Và người chăm-sóc chủ của hần sẽ được kính trọng.
¹⁹Như trong nước mặt *phản-chiếu* mặt,
Tâm loài người *phản-chiếu* người cũng thế.
²⁰Âm-phủ và Chôn Hủy-diệt chẳng bao giờ thoả mãn,
Đôi mắt loài người cũng chẳng bao giờ thoả-mãn.
²¹Lò luyện kim dành cho bạc, còn lò lửa là cho vàng,
Và một người *được thử* bằng lời khen-ngợi dành cho hần.
²²Dầu con nện kẻ ngu-dại trong cái cối bằng cái chày
cùng với hạt bị nghiền-nát,
Sự điên rồ của nó cũng sẽ không lia khỏi nó.

²³Hãy biết rõ cảnh-trạng của bầy chiên con,
Và để ý đến các đàn bò của con;
²⁴Vì sự giàu-có không là mãi mãi,
Vương-miền cũng không tồn tại cho mọi thế-hệ.
²⁵Khi cỏ biến mất, người ta thấy cỏ mới mọc lên,
Và cây cỏ của núi non được thu-thập vào,
²⁶Các chiên con dành cho quần-áo con,
Còn những con dê sẽ trả cho một cánh đồng,
²⁷Sẽ có đủ sữa dê làm thức-ăn cho con,
Cho thực phẩm của gia-hộ con,
Và chất bỏ cho các con đòi của con.

Các lời cảnh-cáo và chỉ-báo (28.1-28.28)

28 ¹Kẻ độc-ác chạy trốn khi không có ai đang truy đuổi,
Nhưng người công-chính tin chắc như một con sư-tử.
²Bởi tội lỗi của một xứ, người làm chúa của nó,
Nhưng bởi một người hiểu-biết và *có* kiến-thức, nên nó tồn tại.
³Một kẻ nghèo áp-bức kẻ hèn-mọn
Thì giống như mưa cuốn đi không chừa lại đồ ăn.
⁴Những kẻ bỏ rơi luật-pháp ngợi-khen kẻ độc-ác,
Nhưng những người giữ luật-pháp đấu-tranh với chúng.
⁵Những người xấu-xa không hiểu công-lý,
Nhưng những người tìm-cầu *Đức* GIA-VÊ hiểu mọi việc.
⁶Một người nghèo đi trong sự thanh-liêm của mình,
Thì tốt hơn một kẻ giàu mà cong queo.

Proverbs 27.9-28.6

⁹Oil and perfume make the heart glad,
So a soul's counsel is sweet to his friend.
¹⁰Do not forsake your own friend or your father's friend,
And do not go to your brother's house in the day of your calamity;
Better is a neighbor who is near than a brother far away.
¹¹Be wise, my son, and make my heart glad,
That I may reply to him who reproaches me.
¹²A prudent man sees evil *and* hides himself,
The simple proceed *and* pay the penalty.
¹³Take his garment when he becomes surety for a stranger;
And for an adulterous woman hold him in pledge.
¹⁴He who blesses his friend with a loud voice early in the morning,
It will be reckoned a curse to him.
¹⁵A constant dripping on a day of steady rain
And a contentious woman are alike;
¹⁶He who would restrain her restrains the wind,
And grasps oil with his right hand.
¹⁷Iron sharpens iron,
So one man sharpens another.
¹⁸He who tends the fig tree will eat its fruit;
And he who cares for his master will be honored.
¹⁹As in water face *reflects* face,
So the heart of man *reflects* man.
²⁰Sheol and Abaddon are never satisfied,
Nor are the eyes of man ever satisfied.
²¹The crucible is for silver and the furnace for gold,
And a man *is tested* by the praise accorded him.
²²Though you pound a fool in a mortar with a pestle along
with crushed grain,
Yet his folly will not depart from him.
²³Know well the condition of your flocks,
And pay attention to your herds;
²⁴For riches are not forever,
Nor does a crown *endure* to all generations.
²⁵When the grass disappears, the new growth is seen,
And the herbs of the mountains are gathered in,
²⁶The lambs *will be* for your clothing,
And the goats will *bring* the price of a field.
²⁷And *there will be* goats' milk enough for your food,
For the food of your household,
And sustenance for your maidens.

Warnings and instructions (28.1-28.28)

28 ¹The wicked flee when no one is pursuing,
But the righteous are confident as a lion.
²By the transgression of a land many are its princes,
But by a man of understanding and knowledge, so it endures.
³A poor man who oppresses the lowly
Is like a driving rain which leaves no food.
⁴Those who forsake the law praise the wicked,
But those who keep the law strive with them.
⁵Evil men do not understand justice,
But those who seek YHWH understand all things.
⁶Better is the poor who walks in his integrity,
Than he who is crooked though he be rich.

Proverbs 28.7-29.2

⁷He who keeps the law is a discerning son,
But he who is a companion of gluttons humiliates his father.
⁸He who increases his wealth by interest and usury,
Gathers it for him who is gracious to the poor.
⁹He who turns away his ear from listening to the law,
Even his prayer is an abomination.
¹⁰He who leads the upright astray in an evil way
Will himself fall into his own pit,
But the blameless will inherit good.
¹¹The rich man is wise in his own eyes,
But the poor who has understanding examines him.
¹²When the righteous triumph, there is great glory,
But when the wicked rise, men hide themselves.
¹³He who conceals his transgressions will not prosper,
But he who confesses and forsakes *them* will find compassion.
¹⁴How blessed is the man who fears always,
But he who hardens his heart will fall into calamity.
¹⁵*Like* a roaring lion and a rushing bear
Is a wicked ruler over a poor people.
¹⁶A leader who is a great oppressor lacks understanding,
But he who hates unjust gain will prolong *his* days.
¹⁷A man who is laden with the guilt of human blood
Will be a fugitive until death; let no one support him.
¹⁸He who walks blamelessly will be delivered,
But he who is crooked will fall all at once.
¹⁹He who tills his land will have plenty of food,
But he who follows empty *pursuits* will have poverty in plenty.
²⁰A faithful man will abound with blessings,
But he who makes haste to be rich will not go unpunished.
²¹To show partiality is not good,
Because for a piece of bread a man will transgress.
²²A man with an evil eye hastens after wealth,
And does not know that want will come upon him.
²³He who rebukes a man will afterward find more favor
Than he who flatters with the tongue.
²⁴He who robs his father or his mother,
And says, "It is not a transgression,"
Is the companion of a man who destroys.
²⁵An arrogant man stirs up strife,
But he who trusts in YHWH will prosper.
²⁶He who trusts in his own heart is a fool,
But he who walks wisely will be delivered.
²⁷He who gives to the poor will never want,
But he who shuts his eyes will have many curses.
²⁸When the wicked rise, men hide themselves;
But when they perish, the righteous increase.

Warnings and instructions (29.1-29.27)

29 ¹A man who hardens *his* neck after much reproof
Will suddenly be broken and there is no remedy.
²When the righteous increase, the people rejoice,
But when a wicked man rules, people groan.

Châm-ngôn 28.7-29.2

⁷Người giữ luật-pháp là một đứa con trai có nhận-thức rõ,
Nhưng kẻ làm bạn với đám háu-ăn làm nhục cha của hắn.
⁸Người tăng của-cái của mình bằng tiền-lời và lãi nặng,
Thì thu-thập nó cho người khoan-dung với kẻ nghèo.
⁹Người xây tai đi, không nghe theo luật-pháp,
Ngay cả lời cầu-nguyện của hắn cũng là một sự ghê-tởm.
¹⁰Kẻ dẫn-dắt người ngay-thẳng vào đường-lối xấu-xa
Chính hắn sẽ sa vào hố của hắn,
Nhưng người không trách được sẽ thừa-hưởng điều tốt.
¹¹Người giàu thì khôn-ngoan trong mắt của hắn,
Nhưng kẻ nghèo mà hiểu-biết xem-xét mình.
¹²Khi người công-chính chiến-thắng, có vinh-quang lớn,
Nhưng khi kẻ ác dấy lên, người ta đều ẩn trốn.
¹³Kẻ giấu các sự vi-phạm của mình sẽ không thịnh-
vượng,
Nhưng người thú -nhận và lia-bỏ *chúng* sẽ tìm được sự
thương-xót.
¹⁴Phước thay người luôn luôn kính-sợ
Nhưng kẻ làm cứng lòng mình sẽ sa vào tai-họa.
¹⁵*Như* con sư-tử gặm-hét và con gấu rượt đuổi
Là kẻ cầm quyền độc-ác *trên* dân nghèo.
¹⁶Kẻ lãnh-đạo lại là người đại áp-bức thiếu hiểu-biết,
Nhưng người ghét lợi-lộc bất-công sẽ kéo dài các ngày
của *hắn*.
¹⁷Một kẻ nặng trĩu với tội lỗi về máu người
Sẽ là một kẻ đào tẩu cho đến chết; chớ để ai giúp đỡ hắn.
¹⁸Người bước đi một cách không chê được sẽ được giải-
cứu,
Nhưng kẻ cong-queo sẽ sa xuống thình-lình.
¹⁹Người cây ruộng của mình sẽ có thực-phẩm dư giả,
Nhưng kẻ *đeo-đuôi* hư không sẽ có đầy nghèo-khó.
²⁰Một người trung-tín sẽ đẩy-dẩy các phước-lành,
Nhưng kẻ vội làm giàu sẽ không khỏi bị hình-phạt.
²¹Thiên-vị thì chẳng tốt,
Bởi vì một mẩu bánh mì, một người sẽ phạm tội.
²²Một người có con mắt xấu-xa vội theo sau của-cái,
Và không biết rằng sự thiếu-thốn sẽ đến trên mình.
²³Ai quờ-trách một người, về sau sẽ được ân-huệ
Hơn kẻ lấy lưỡi mà dua-nịnh.
²⁴Kẻ lấy trộm cha của mình hay mẹ mình,
Và nói: "Áy không phải là tội,"
Là bạn của một người tàn-phá.
²⁵Một người kiêu-ngạo khuấy-động sự tranh-cạnh,
Nhưng người tin ở Đức GIA-VÊ sẽ thịnh-vượng.
²⁶Kẻ tin ở chính tâm mình là một kẻ ngu-dại,
Nhưng người bước đi khôn-ngoan sẽ được giải-cứu.
²⁷Người cho kẻ nghèo sẽ không bao giờ thiếu-thốn,
Nhưng kẻ nhắm mắt hắn sẽ bị nhiều rủa sả.
²⁸Khi những kẻ ác dấy lên, người ta đều ẩn trốn;
Nhưng khi chúng diệt-vong, người công-chính gia-tăng.

Các lời cảnh-cáo và chỉ-báo (29.1-29.27)

29 ¹Một người làm cứng cổ mình sau nhiều sự chê-trách
Sẽ thình-lình bị suy-sụp và không có một phương cứu-
chữa nào.
²Khi các người công-chính gia-tăng, dân-chúng vui-mừng,
Nhưng khi một người độc-ác cai-trị, dân-chúng rên-siết.

Châm-ngôn 29.3-29.27

³Một người ưa-chuộng sự khôn-ngoa làm cho cha hân vui-vẻ,
Nhưng kẻ kết bạn với những con đĩ lãng-phí của-cái.
⁴Nhà vua ban sự ổn-định cho xứ-sở bằng công-lý,
Nhưng một người lấy của hối-lộ đánh bại nó.
⁵Một người đua-nịnh người láng-giềng của mình
Đang giăng một cái lưới cho các bước chân của mình.
⁶Bởi sự phạm tội, một người xấu-xa bị mắc bẫy,
Nhưng người công-chính ca-hát và mừng-rỡ.
⁷Người công-chính lo-lắng cho các quyền-lợi những kẻ
nghèo-khò,
Kẻ độc-ác chẳng hiểu sự quan-tâm như vậy.
⁸Những kẻ nhạo-báng châm lừa cho thành-phố cháy rục,
Nhưng các người khôn-ngoa làm nguôi cơn giận.
⁹Khi một người khôn-ngoa có một cuộc tranh-luận với
một người ngu-dại,
Thì người ngu-dại hoặc giận điên lên hoặc cười, và không
có sự yên-nghi.
¹⁰Những kẻ làm đổ máu ghét người không chê được,
Nhưng người ngay-thẳng quan tâm cho mạng-sống nó.
¹¹Kẻ ngu-dại luôn luôn mất bình-tĩnh,
Nhưng một người khôn-ngoa cầm nó lại.
¹²Nếu một người cai-trị chú ý đến sự sai trái,
Thì mọi kẻ hầu-việc của người trở nên độc-ác.
¹³Người nghèo-khò và kẻ áp-bức có chung điều này:
Đức GIA-VÊ ban ánh-sáng cho con mắt của cả hai.
¹⁴Nếu một vị vua phán-xét kẻ nghèo bằng lẽ thật,
Thì ngôi của người sẽ được vững lập mãi mãi.
¹⁵Cây roi và sự trách mắng ban sự khôn-ngoa,
Nhưng một đứa bé đi theo lối riêng của nó đem xấu-hổ
cho mẹ nó.
¹⁶Khi kẻ độc ác gia-tăng, thì sự phạm tội cũng gia-tăng;
Nhưng người công-chính sẽ thấy chúng ngã.
¹⁷Hãy sửa-phạt con trai của con, thì nó sẽ cho con an ủi;
Nó cũng sẽ làm hồn con vui-thích.
¹⁸Nơi nào không nhìn xa, thì dân không được kiểm-chế,
Nhưng hạnh-phúc thay người giữ luật-pháp.
¹⁹Một kẻ nô-lệ sẽ không được chi-dẫn bằng lời *mà thôi*;
Vì dầu nó hiểu, *cũng* sẽ không có một sự đáp-ứng nào.
²⁰Con có thấy một kẻ hấp-tấp trong lời nói hân không?
Có nhiều hy-vọng cho một kẻ ngu-dại hơn là cho hân.
²¹Người nuông-chiều kẻ nô-lệ mình từ thuở thơ-ấu
Cuối cùng sẽ xem nó là một đứa con trai.
²²Một người giận-dữ khuấy lên sự xung-đột,
Và một người nóng nảy có thừa sự phạm tội.
²³Sự kiêu-ngạo của một người sẽ đem hân xuống thấp,
Nhưng một linh khiêm-nhường sẽ được danh-dự.
²⁴Kẻ đồng sự với một tay trộm ghét chính hồn mình;
Hân nghe lời thề nhưng không nói cho biết gì cả.
²⁵Sợ loài người đem đến cái bẫy,
Nhưng kẻ tin ở *Đức GIA-VÊ* sẽ được nâng cao.
²⁶Nhiều kẻ tìm-kiếm ân-huệ của người cai-trị,
Nhưng công-lý cho loài người đến từ *Đức GIA-VÊ*.
²⁷Một người bất chính là ghê-tởm cho người công-chính,
Và người ngay-thẳng trong đường-lối lại là ghê-tởm cho
kẻ độc-ác.

Proverbs 29.3-29.27

³A man who loves wisdom makes his father glad,
But he who keeps company with harlots wastes *his* wealth.
⁴The king gives stability to the land by justice,
But a man who takes bribes overthrows it.
⁵A man who flatters his neighbour
Is spreading a net for his steps.
⁶By transgression an evil man is ensnared,
But the righteous sings and rejoices.
⁷The righteous is concerned for the rights of the poor,
The wicked does not understand such concern.
⁸Scorners set a city aflame,
But wise men turn away anger.
⁹When a wise man has a controversy with a foolish man,
The foolish man either rages or laughs, and there is no
rest.
¹⁰Men of bloodshed hate the blameless,
But the upright are concerned for his life.
¹¹A fool always loses his temper,
But a wise man holds it back.
¹²If a ruler pays attention to falsehood,
All his ministers become wicked.
¹³The poor man and the oppressor have this in common:
YHWH gives light to the eyes of both.
¹⁴If a king judges the poor with truth,
His throne will be established forever.
¹⁵The rod and reproof give wisdom,
But a child who gets his own way brings shame to his
mother.
¹⁶When the wicked increase, transgression increases;
But the righteous will see their fall.
¹⁷Correct your son, and he will give you comfort;
He will also delight your soul.
¹⁸Where there is no vision, the people are unrestrained,
But happy is he who keeps the law.
¹⁹A slave will not be instructed by words *alone*;
For though he understands, there will be no response.
²⁰Do you see a man who is hasty in his words?
There is more hope for a fool than for him.
²¹He who pampers his slave from childhood
Will in the end find him to be a son.
²²An angry man stirs up strife,
And a hot-tempered man abounds in transgression.
²³A man's pride will bring him low,
But a humble spirit will obtain honor.
²⁴He who is a partner with a thief hates his own life;
He hears the oath but tells nothing.
²⁵The fear of man brings a snare,
But he who trusts in YHWH will be exalted,
²⁶Many seek the ruler's favor,
But justice for man *comes* from YHWH.
²⁷An unjust man is abominable to the righteous,
And he who is upright in the way is abominable to the
wicked.

Proverbs 30.1-30.20*Wise sayings of Agur (30.1-30.33)***30** ¹The words of Agur the son of Jakeh, the oracle.

The man declares to Ithiel, to Ithiel and Ucal:

²Surely I am more stupid than any man,
And I do not have the understanding of a man.³Neither have I learned wisdom,
Nor do I have the knowledge of the Holy One.⁴Who has ascended into heaven and descended?

Who has gathered the wind in His fists?

Who has wrapped the waters in His garment?

Who has established all the ends of the earth?

What is His name or His son's name?

Surely you know!

⁵Every word of God is tested;
He is a shield to those who take refuge in Him.⁶Do not add to His words
Lest He reprove you, and you be proved a liar.⁷"Two things I asked of Thee,
Do not refuse me before I die:⁸Keep deception and lies far from me,
Give me neither poverty nor riches;
Feed me with the food that in my portion,⁹Lest I be full and deny *Thee* and say, 'Who is YHWH?'
Or lest I be in want and steal,
And profane the name of my God."¹⁰Do not slander a slave to his master,
Lest he curse you and thou be found guilty.¹¹There is a kind of *man* who curses his father,
And does not bless his mother.¹²There is a kind who is pure in his own eyes,
Yet is not washed from his filthiness.¹³There is a kind—oh how lofty are his eyes!
And his eyelids are raised *in arrogance*.¹⁴There is a kind of *man* whose teeth are *like* swords,
And his jaw teeth *like* knives,
To devour the afflicted from the earth,
And the needy from among men.¹⁵The leech has two daughters, "Give," "Give."
There are three things that will not be satisfied,
Four that will not say, "Enough":¹⁶Sheol, and the barren womb,
Earth that is never satisfied with water,
And fire that never says, "Enough."¹⁷The eye that mocks a father,
And despises to obey a mother,
The ravens of the valley will pick it out,
And the young eagles will eat it.¹⁸There are three things which are too wonderful for me,
Four which I do not understand:¹⁹The way of an eagle in the sky,
The way of a serpent on a rock,
The way of a ship in the middle of the sea,
And the way of a man with a maid.²⁰This is the way of an adulterous woman:
She eats and wipes her mouth,
And says, "I have done no wrong."**Châm-ngôn 30.1-30.20***Lời nói khôn-ngoa của A-gu-rơ (30.1-30.33)***30** ¹Những lời của A-gu-rơ con trai của Gia-kê, lời sấm truyền.²Chắc-chắn ta đần-độn hơn bất cứ một người nào khác,
Và ta không có sự hiểu-biết của một người.³Ta đã chẳng học được sự khôn-ngoa,
Ta cũng chẳng có kiến-thức của Đấng Thánh.⁴Ai đã từng lên trời và đã giáng xuống?

Ai đã từng góp gió trong nắm tay của mình?

Ai đã từng bọc nước trong áo của mình?

Ai đã từng lập tất cả đầu cùng của trái đất?

Danh Ngài hay danh con trai của Ngài là gì?

Chắc-chắn người biết!

⁵Mọi lời của *Đức* Chúa TRỜI đều được kiểm-tra;
Ngài là cái khiên cho những kẻ ân-nẫu trong Ngài.⁶Chớ thêm vào các lời của Ngài
E Ngài quở-trách con, và con bị tố ra là kẻ nói dối.⁷"Hai điều con đã hỏi từ Chúa,
Xin chớ từ-chối con trước khi con chết:⁸Xin giữ sự lừa gạt và các lời nói dối xa khỏi con,
Xin chớ cho con sự nghèo-khổ hay sự giàu-sang;
Xin nuôi con bằng thực-phẩm trong phần của con,⁹E con no rồi từ-chối *Chúa* và nói: 'Ai là *Đức* GIA-VÊ?'
Hoặc e con túng thiếu rồi trộm-cắp,
Và làm ô danh *Đức* Chúa TRỜI của con."¹⁰Chớ vu-không kẻ nô-lệ cho chủ nó,
E nó rủa-sả con, con bèn mắc tội.¹¹Có một hạng⁽¹⁾ người rủa-sả cha hấn,
Và không chúc phước mẹ hấn.¹²Có một hạng người tinh-sạch trong mắt của chính hấn,
Nhưng không được rửa sạch khỏi sự bần-thiêu của hấn.¹³Có một hạng người—Ồ, đôi mắt hấn tự-đắc làm sao!
Và đôi mí mắt hấn nhích lên *xác-xược*.¹⁴Có một hạng người có răng *như* các lưỡi gươm,
Và hàm răng của hấn *như* các con dao,
Đề ngẫu-nghiến kẻ khôn-khỏi khỏi trái đất,
Và kẻ túng thiếu khỏi giữa loài người.¹⁵Con đĩa có hai đứa con gái, "Xin cho," "Xin cho."
Có ba thứ sẽ không được thỏa-mãn,
Bốn sẽ không nói "Đủ rồi!":¹⁶Âm-phũ, và từ-cung hiếm muộn,
Đất chẳng bao giờ có đủ nước,
Và lừa chẳng bao giờ nói: "Đủ rồi!"¹⁷Con mắt nhạo-báng một người cha,
Và khinh không vâng lời người mẹ,
Các con quạ của thung-lũng sẽ móc mắt đó,
Và các con chim ưng con sẽ ăn nó.¹⁸Có ba việc quá diệu-kỳ cho ta,
Bốn là việc ta không hiểu:¹⁹Đường bay của chim ưng trong bầu trời,
Lối đi của con rắn trên hòn đá,
Lăn chạy của một chiếc tàu ở giữa biển cả,
Và lẽ-lối của một người nam với một đứa hầu gái.²⁰Đây là lẽ-lối của một ả ngoại-tình:Ả ăn rồi lau miệng của ả,
Và nói: "Tôi đã chẳng làm gì sai."¹hay: thế-hệ

Châm-ngôn 30.21-31.13

21Dưới ba điều, trái đất rung-động,
Và dưới bốn, nó không thể chống đỡ nổi;
22Dưới một kẻ nô-lệ khi hắn trở thành vua,
Dưới một kẻ ngu-ngốc khi hắn no nê với thức-ăn,
23Dưới một người đàn-bà không được yêu khi ả có chồng,
Một con đòi khi nó thay-thể bà chủ nó.
24Bốn thứ nhỏ trên trái đất,
Nhưng chúng cực-kỳ khôn-ngoan.
25Các con kiến không là người mạnh,
Nhưng chúng chuẩn bị thực-phẩm của mình trong mùa hạ;
26Những con chồn không là đứa hùng-mạnh,
Tuy nhiên chúng làm nhà của mình trong các tảng đá;
27Những con cào-cào không có vua,
Vây mà cả bọn đều đi ra theo hàng ngũ;
28Con thằn-lân, con có thể lấy tay chộp bắt,
Tuy nhiên nó ở trong dinh của các vua.
29Có ba vật oai-nghiêm trong bước đi,
Thậm-chí có bốn khi chúng bước đi:
30Con sư-tử hùng-mạnh trong loài thú,
Chẳng lui lại trước mặt của bất cứ ai,
31Con gà trống đi vênh-vang, con dê đực cũng vậy,
Và một ông vua *khi quân-đội của ông ở với ông.*
32Nếu con lâu nay ngu-dại vì tự đề-cao
Hay nếu con đã âm-mưu *điều xấu*, thì bùm miệng con lại.
33Vì đánh sữa sản-xuất ra bơ,
Và ấn mũi thì phun ra máu;
Cũng thế việc trêu-chọc con giận sinh ra xung-đột.

Các lời của Lê-mu-ên (31.1-9)

31¹Các lời của vua Lê-mu-ên, lời sấm truyền mà mẹ người đã dạy người.
2Điều gì, con trai của ta ôi?
Và điều gì, hỡi con trai của tử-cung của ta?
Và điều gì, hỡi con trai của những lời thệ-nguyện của ta?
3Chớ tiêu sức lực của con cho đàn-bà,
Hoặc *phó* các đường-lối con cho điều hủy-diệt các vua.
4Các vua thật không nên, hỡi Lê-mu-ên,
Các vua thật không nên uống rượu nho,
Hoặc những kẻ cầm-quyền ham rượu mạnh,
5E họ uống mà quên điều được ra thành sắc-lệnh rồi,
Mà làm hư-hỏng quyền-lợi của mọi kẻ đau-khổ.
6Hãy ban rượu mạnh cho kẻ đang hư mắt,
Và rượu nho cho kẻ có đời sống đắng-cay.
7Hãy để nó nóng và quên đi sự nghèo-khó của nó,
Và chẳng nhớ đến điều rắc-rối của nó nữa.
8Hãy mở miệng con vì kẻ câm,
Vì quyền-lợi của mọi kẻ bất hạnh.
9Hãy mở miệng con, hãy phán-xét một cách công-chính,
Và bảo-vệ quyền-lợi của những kẻ đau-khổ và túng-thiếu.

Mô-tả một người nữ xứng-đáng (31.10-31.31)

10Một người vợ ưu-tú, ai có thể tìm được?
Vì giá-trị nàng trội hơn châu-ngọc.
11Tâm chồng nàng tin ở nàng,
Và chàng sẽ không thiếu huê-lợi.
12Nàng làm cho chồng điều tốt, mà không điều xấu
Tất cả những ngày của đời nàng.
13Nàng tìm lông chiên và gai sợi,
Và làm việc bằng các lòng bàn tay của nàng mà vui-thú.

Proverbs 30.21-31.13

21Under three things the earth quakes,
And under four, it cannot bear up:
22Under a slave when he becomes king,
And a fool when is satisfied with food,
23Under an unloved woman when she gets a husband,
And a maidservant when she supplants her mistress.
24Four things are small on the earth,
But they are exceedingly wise:
25The ants are not a strong folk,
But they prepare their food in the summer;
26The badgers are not mighty folk,
Yet they make their houses in the rocks;
27The locusts have no king,
Yet all of them go out in ranks;
28The lizard you may grasp with the hands,
Yet it is in kings' palaces.
29There are three things which are stately in *their* march,
Even four when they walk:
30The lion *which is* mighty among beasts
And does not retreat before any,
31The strutting cock, the male goat also,
And a king *when his* army is with him.
32If you have been foolish in exalting yourself
Or if you have plotted *evil*, *put your* hand on your mouth.
33For the churning of milk produces butter,
And pressing the nose brings forth blood;
So the churning of anger produces strife.

The words of Lemuel (31.1-31.9)

31¹The words of King Lemuel, the oracle which his mother taught him.
2What, O my son?
And what, O son of my womb?
And what, O son of my vows?
3Do not give your strength to women,
Or your ways to that which destroys kings.
4It is not for kings, O Lemuel,
It is not for kings to drink wine,
Or for rulers to desire strong drink,
5Lest they drink and forget what is decreed,
And pervert the rights of all the afflicted.
6Give strong drink to him who is perishing,
And wine to him whose life is bitter.
7Let him drink and forget his poverty,
And remember his trouble no more.
8Open your mouth for the dumb,
For the rights of all the unfortunate.
9Open your mouth, judge righteously,
And defend the rights of the afflicted and needy.

Description of a worthy woman (31.10-31)

10An excellent wife, who can find?
For her worth is far above jewels.
11The heart of her husband trusts in her,
And he will have no lack of gain.
12She does him good and not evil
All the days of her life.
13She looks for wool and flax,
And works with her palms in delight.

Proverbs 31.14-31.31

14She is like merchant ships;
She brings her food from afar.
15She rises also while it is still night,
And gives food to her household,
And portions to her maidens.
16She considers a field and buys it;
From the fruit of her palms she plants a vineyard.
17She girds her loins with strength,
And makes her arms strong.
18She senses that her gain is good;
Her lamp does not go out at night.
19She stretches out her hands to the distaff,
And her palms grasp the spindle.
20She spreads out her palm to the poor;
And she stretches out her hands to the needy.
21She is not afraid of the snow for her household,
For all her household are clothed with scarlet.
22She makes coverings for herself;
Her clothing is fine linen and purple.
23Her husband is known in the gates,
When he sits among the elders of the land.
24She makes linen garments and sells them,
And supplies belts to the tradesmen.
25Strength and dignity are her clothing,
And she smiles at the future.
26She opens her mouth in wisdom,
And the teaching of kindness is on her tongue.
27She looks well to the ways of her household,
And does not eat the bread of idleness.
28Her children rise up and bless her;
Her husband *also*, and he praises her, *saying*:
29"Many daughters have done nobly,
But you excel them all."
30Charm is deceitful and beauty is vain,
But a woman who fears YHWH, she shall be praised.
31Give her the fruit of her hands,
And let her works praise her in the gates.

Châm-ngôn 31.14-31.31

14Nàng thì như những chiếc tàu buôn;
Nàng đem lương-thực của nàng từ xa về.
15Nàng cũng chỗi dậy trong khi trời vẫn còn tối,
Và ban lương-thực cho người nhà của mình,
Và chia phần cho những tớ gái của mình.
16Nàng cân nhắc một cánh đồng và mua nó;
Từ kết-quả của lòng bàn tay của mình, nàng trồng một
vườn nho.
17Nàng thắt lưng của mình bằng sức,
Và làm hai cánh tay mình mạnh-mẽ.
18Nàng cảm thấy lợi-lộc mình là tốt;
Đèn nàng không tắt ban đêm.
19Nàng dang tay nàng vào con quay,
Và hai lòng tay nàng nắm lấy con suốt.
20Nàng mở rộng vòng tay nàng cho người nghèo;
Và nàng vươn tay nàng ra tới người túng-thiếu.
21Nàng không sợ giá tuyết vì gia-hộ của mình,
Vì hết thấy nhà nàng đều mặc màu đỏ sẫm.
22Nàng may chăn-mền cho mình;
Áo-xông nàng bằng vải lanh mịn màu tía.
23Chồng của nàng được biết đến tại các cổng thành,
Khi chàng ngồi ở trong đám các trưởng-lão của xứ.
24Nàng may quần áo bằng vải lanh và bán chúng,
Và cung-cấp nịt lưng cho con buôn.
25Trang phục của nàng là sức-lực và phẩm-hạnh,
Và nàng mỉm-cười vào tương-lai.
26Nàng mở miệng mình ra trong sự khôn-ngoan,
Và sự dạy-dỗ về sự nhân-từ ở nơi lưỡi nàng.
27Nàng coi sóc đường-lối của gia-hộ nàng cho được tốt,
Và không ăn bánh của sự lười-nhác.
28Các đứa con nàng chỗi dậy, và chúc phước nàng;
Chồng nàng cũng vậy, chàng khen-ngợi nàng, *rằng*:
29"Có nhiều con gái đã làm-lụng một cách cao quý,
Nhưng em thì trội hơn tất cả."
30Quyển rù là giả-dối, và sắc đẹp là hư-không,
Nhưng người nữ kinh-sợ Đức GIA-VÊ sẽ được ngợi-khen.
31Hãy ban cho nàng kết-quả của hai bàn tay nàng,
Và để công việc của nàng ngợi-khen nàng tại các cổng.

